

**UCHWAŁA NR XLII/405/21
RADY MIEJSKIEJ W MORAWICY**

z dnia 17 grudnia 2021 r.

w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r., poz. 1372 ze zm.) art. 12 ust. 1, art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r., poz. 741 ze zm.) oraz w związku z Uchwałą Nr XV/180/2016 Rady Gminy w Morawicy z dnia 22 lutego 2016 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany nr 5 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica, Rada Miejska w Morawicy uchwała, co następuje:

§ 1. 1. Uchwała się zmianę „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica”, zwane dalej Studium. Studium obejmuje obszar Gminy Morawica w jej granicach administracyjnych.

2. Studium po zmianach zostało zawarte w następujących załącznikach do niniejszej uchwały:

- 1) załącznik nr 1 - część tekstowa „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica”;
- 2) załącznik nr 2 - rysunek „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego”, w skali 1:10000;
- 3) załącznik nr 3 - rysunek „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica. Kierunki zagospodarowania przestrzennego”, w skali 1:10000;
- 4) załącznik nr 4 – rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag wniesionych do projektu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica”.
- 5) Załącznik nr 5 – dane przestrzenne dla „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica”.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Morawica.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Morawicy

Bartosz Kruk

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021r., poz. 1372 ze zm.) zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej.

Stosownie do art. 18 ust. 2 pkt. 5 ww. ustawy do wyłącznej właściwości rady gminy należy uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy a także zmian tego dokumentu.

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym studium uchwała Rada Gminy, a zgodnie z art. 27 ww. ustawy aktualizacja studium następuje w takim trybie, w jakim jest ono uchwalane. Pierwotne „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica” uchwalone zostało uchwałą nr V/49/2000 Rady Gminy Morawica z dnia 14 października 2000 roku i zostało opracowane zgodnie z obowiązującą ówczesnie ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 roku (Dz. U. z 1999 r., nr 15, poz. 139 ze zm.). Od tego czasu Rada Gminy dokonała trzech zmian Studium, zatwierdzonych Uchwałą Nr IV/21/06 z dnia 25 maja 2006 r. (Zmiana nr 1), Uchwałą Nr XXXII/305/09 Rady Gminy Morawica z dnia 30 sierpnia 2009 r. (Zmiana nr 2) oraz Uchwałą Nr XXI/164/12 Rady Gminy Morawica z dnia 18 maja 2012 roku (Zmiana nr 3). Zmiana nr 1 Studium wprowadzała zmiany jedynie do części określającej kierunki, natomiast część określająca uwarunkowania pozostała bez zmian. Zmiana nr 2 Studium dotyczyła zadania inwestycyjnego pod nazwą „Regionalny Port Lotniczy Kielce” w sołectwach Obice i Lisów. Zmiana nr 3 obejmowała obszar Gminy, za wyjątkiem części sołectw: Kawczyn, Zbrza i Chmielowice.

Sporządzenie niniejszego Studium ma na celu dostosowanie kierunków rozwoju przestrzennego do potrzeb mieszkańców, w tym wskazanie nowych terenów inwestycyjnych umożliwiających dalszy rozwój Gminy oraz dostosowanie do wymagań ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r., poz. 293 ze zm.). Rada Gminy w Morawicy przystąpiła do sporządzania niniejszego studium podejmując Uchwałą Nr XV/180/2016 z dnia 22 lutego 2016 r.

Teren Studium obejmuje cały obszar Gminy Morawica.

Wprowadzone funkcje są zgodne z ustaloną w obowiązującym studium strukturą funkcjonalno-przestrzenną gminy, uzupełniają ją w zakresie tożsamyh funkcji i są zgodne z wnioskami i oczekiwaniami mieszkańców.

Studium umożliwi realizację celów rozwoju gminy, takich jak:

- rozwój głównych funkcji, do których zalicza się: funkcje usługowe (w tym związane z rozwojem usług turystyki), produkcyjne i funkcje mieszkaniowe,

- poprawa jakości życia mieszkańców: standardów zamieszkania, poziomu obsługi mieszkańców, dostępności do miejsc pracy – rozwój ustalonych funkcji służy temu celowi.

Projekt Studium został sporządzony zgodnie z wymogami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.

Zakres i forma opracowania dokumentu studium uwzględniają treść Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 118 poz. 1233) dot. studium. Do projektu Studium sporządzono prognozę oddziaływania na środowisko oceniającą proponowane rozwiązania.

Projekt studium wraz z prognozą poddano procedurze opiniowania i uzgodnień wynikającej z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Projekt studium po uzyskaniu pozytywnej opinii Gminnej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, udostępniony był do opiniowania i uzgodnień właściwym organom i instytucjom. Następnie został wyłożony do publicznego wglądu (w dniach od 1 lipca do 30 lipca 2020 r.).

W trakcie wyłożenia projektu Studium została zorganizowana dyskusja publiczna nad rozwiązaniami przyjętymi w Studium: w dniu 28 lipca 2020 r.

W wyznaczonym terminie składania uwag – do dnia 28 sierpnia 2020 r. wpłynęło 56 uwag (w tym jedna uwaga, która dotyczyła przeznaczenia terenu już uwzględnionego na etapie wyłożenia projektu studium do publicznego wglądu).

Projekt studium został przyjęty uchwałą Nr XXIX/254/20 Rady Miejskiej w Morawicy z dnia 20 listopada 2020 r. w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica”. Wojewoda Świętokrzyski wydał rozstrzygnięcie nadzorcze (znak pisma Nr SPN-III.4131.2.11.2020 z dnia 28.12.2020 r.) na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W wyniku rozstrzygnięcia nadzorczego stwierdzono nieważność uchwały w sprawie studium w całości.

W związku z powyższym ponowiono niezbędne czynności w zakresie procedury studium w celu doprowadzenia do zgodności projektu studium z przepisami prawa. Burmistrz Miasta i Gminy Morawica ponowił czynności związane z opiniowaniem i uzgodnieniami na podstawie art. 11 pkt 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Po uzyskaniu pozytywnych opinii i uzgodnień projekt studium wraz z prognozą oddziaływania na środowisko został skierowany do ponownego wyłożenia do publicznego wglądu (w dniach od 7 września do 7 października 2021 r.).

W trakcie ponownego wyłożenia projektu Studium została zorganizowana dyskusja publiczna nad rozwiązaniami przyjętymi w Studium: w dniu 28 września 2021 r.

W wyznaczonym terminie składania uwag – do dnia 8 listopada 2021 r. wpłynęło 27 uwag (w tym jedna uwaga, która dotyczyła przeznaczenia terenu już uwzględnionego na etapie wyłożenia projektu studium do publicznego wglądu). Burmistrz Miasta i Gminy Morawica rozstrzygnął o sposobie rozpatrzenia uwag, które wpłynęły do wyłożonego do publicznego wglądu projektu studium. Uwagi zostały nieuwzględnione przez Burmistrza, w związku z powyższym zgodnie z art. 11 pkt 9 Burmistrz przedstawił Radzie Miejskiej do uchwalenia projekt studium wraz z listą nieuwzględnionych uwag.

Tryb formalno-prawny opracowania został udokumentowany zgodnie z wymogami ustawowymi w dokumentacji planistycznej.

Mając na uwadze art. 3 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, który mówi iż kształtowanie polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, należy do zadań własnych gminy za zasadne uważa się podjęcie przedmiotowej uchwały.

Studium nie jest aktem prawa miejscowego, ale ustalenia studium mają charakter aktu wewnętrznego, który obowiązuje samorząd gminy i jednostki podległe gminie do prowadzenia działań zgodnie z jego ustaleniami.

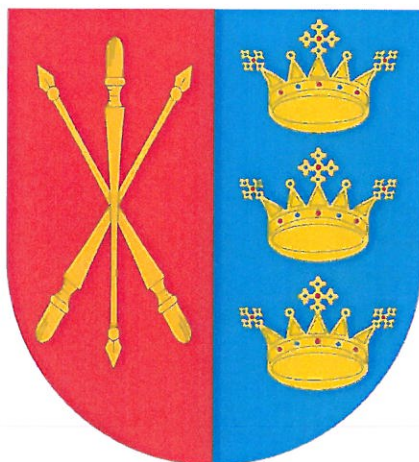
Ustalenia Studium zgodnie z art. 9 ust 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

Wobec wyczerpania procedury przedkłada się Radzie Miejskiej w Morawicy projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica celem uchwalenia.

Przewodniczący Rady Miejskiej w Morawicy

Bartosz Kruk

MIASTO I GMINA MORAWICA

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY MORAWICA**

Załącznik nr 1
do Uchwały nr XLII/405/21
Rady Miejskiej w Morawicy
z dnia 17.12.2021 r.

Morawica, 2021

Strona 1

Zamawiający:

Miasto i Gmina Morawica

ul. Spacerowa 7
26-026 Morawica

Wykonawca:

AMS CONCEPT

architektura urbanistyka wnętrza

AMS Concept Agata M. Stępień

Ul. Bp. M. Jaworskiego 8/44
25-430 Kielce

www.amsconcept.com

Główny projektant:

mgr inż. arch. Agata Stępień, członek Izby Architektów nr SW-0181, członek TUP pod nr 4605 O/Warszawa

Zespół autorski:

dr inż. arch. Małgorzata Denis, WA-378, członek TUP pod nr 4600 O/Warszawa

mgr inż. Monika Abramowska, członek TUP pod nr 5116 O/Warszawa

inż. Julia Leonarcik

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	7
2. CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	12
1. Związki z obszarami zewnętrznymi.....	12
1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawicy.....	12
1.2. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica.....	13
1.3. Strategia Rozwoju Gminy Morawica do 2020 roku a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica.....	14
1.4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica.....	15
2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu.....	21
2.1. Położenie i wielkość terenu.....	21
2.2. Stan zagospodarowania i uzbrojenia terenów.....	24
2.2.1. Układ przestrzenny osadnictwa i jego charakter.....	24
2.2.2. Hierarchia sieci osadniczej.....	25
2.2.3. Rozmieszczenie i charakter terenów o funkcjach mieszkaniowych.....	25
2.3. Analiza planów zagospodarowania przestrzennego.....	25
2.3.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	25
2.3.2. Opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	26
2.4. Ruch budowlany.....	26
2.4.1. Wnioski o zmianę studium i planów miejscowych.....	26
2.4.2. Wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.....	31
3. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony.....	32
4. Diagnoza, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy.....	32
5. Stan środowiska.....	33
5.1. Podstawowe elementy środowiska.....	33
5.1.1. Geomorfologia.....	33
5.1.2. Budowa geologiczna i surowce mineralne.....	35
5.1.3. Wody powierzchniowe.....	35
5.1.4. Wody podziemne.....	36
5.1.5. Klimat lokalny.....	37
5.1.6. Gleby.....	38
5.2. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione (fauna i flora).....	39
5.2.1. Obszary Natura 2000.....	41
5.2.2. Obszary Chronionego Krajobrazu.....	42
5.2.3. Rezerwaty przyrody.....	48
6. Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	51
6.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.....	51
6.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.....	52
7. Wielkość i jakość zasobów wodnych.....	53
8. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.....	54
9. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	54
9.1. Ogólna charakterystyka środowiska kulturowego.....	54
9.2. Osadnictwo – rys historyczny.....	55
9.3. Zabytkowe obiekty.....	56

9.4. Dobra kultury współczesnej.....	57
9.5. Cmentarze.....	57
9.6. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne.....	58
9.7. Zabytki architektoniczne i urbanistyczne oraz zabytki archeologiczne.....	60
9.7.1. Zabytki gminy Morawica.....	60
9.7.2. Wykaz obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.....	61
9.7.3. Stanowiska archeologiczne.....	62
10. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.....	65
11. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrona ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.....	65
11.1. Struktura społeczno-demograficzna gminy.....	65
11.1.1. Zagadnienia demograficzne.....	65
11.1.2. Zatrudnienie.....	66
11.1.3. Struktura usługowa.....	67
11.1.4. Obiekty przemysłowe, składowe oraz infrastrukturalne.....	68
11.2. Infrastruktura społeczna.....	68
11.2.1. Oświata.....	68
11.2.2. Administracja.....	70
11.2.3. Kultura.....	70
11.2.4. Turystyka i rekreacja.....	72
11.3. Rolnictwo.....	73
11.4. Budownictwo.....	73
11.5. Zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.....	74
12. Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia.....	74
13. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.....	76
13.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.....	76
13.1.1. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje na obszarach funkcjonalnych, w rozumieniu art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.....	78
13.1.2. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.....	81
13.1.3. Maksymalne w skali gminy Morawica zapotrzebowanie na nową zabudowę.....	82
13.1.4. Szacowana chłonność obszarów gminy Morawica.....	83
13.1.5. Porównanie maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę z chłonnością obszarów gminy (bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).....	87
14. Stan prawny gruntów.....	88
15. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.....	88
16. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.....	89
17. Występowanie udokumentowanych złóż kopalni, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.....	90
17.1. Złóża kopalne.....	90
17.2. Zasoby wód podziemnych.....	91
17.3. Udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.....	91
18. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.....	91
19. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.....	93

19.1. Komunikacja.....	93
19.1.1. Układ drogowy.....	93
19.1.2. Transport publiczny.....	94
19.1.3. Transport kolejowy.....	94
19.2. Stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej.....	94
19.2.1. Zaopatrzenie w wodę.....	94
19.2.2. Gospodarka ściekowa.....	94
19.3. Stopień uporządkowania gospodarki energetycznej.....	95
19.3.1. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	95
19.3.2. Zaopatrzenie w ciepło.....	96
19.3.3. Zaopatrzenie w gaz.....	97
19.3.4. Energetyka odnawialna.....	97
19.4. Telekomunikacja i dostęp do internetu.....	99
19.5. Stopień uporządkowania gospodarki odpadami.....	99
20. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.....	100
21. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.....	101
22. Wpływ uwarunkowań na ustalenie kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego.....	101
3. CZĘŚĆ II.....	103
- KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MORAWICA.....	103
1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego, uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.....	103
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów, uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.....	104
2.1. Tereny przeznaczone pod zabudowę.....	104
2.2. Tereny wyłączone spod zabudowy.....	117
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.....	117
3.1. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione oraz przewidziane do ochrony na podstawie przepisów szczególnych.....	119
3.1.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody.....	119
3.1.2. Obszary chronione na podstawie przepisów o lasach, ochronie gruntów rolnych i leśnych.....	119
3.1.3. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów prawa wodnego.....	120
3.2. Rekreacja i turystyka.....	120
4. Obszary i zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	121
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.....	123
5.1. Komunikacja.....	123
5.1.1. Układ drogowy.....	124
5.1.2. Ruch pieszy i rowerowy.....	125
5.1.3. Parkingi.....	125
5.1.4. Układ kolejowy.....	126
5.1.5. Transport lotniczy.....	126
5.1. Infrastruktura techniczna.....	126
5.1.1. Zaopatrzenie w wodę.....	126
5.1.2. Ograniczenia rozwoju wynikające z istniejących i projektowanych stref sanitarnych i bezpieczeństwa.....	127
5.1.3. Odprowadzanie ścieków.....	127
5.1.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	128
5.1.5. Zaopatrzenie w ciepło.....	128

5.1.6. Zaopatrzenie w gaz.....	129
5.1.7. Gospodarka odpadami.....	129
5.1.8. Telekomunikacja.....	129
5.1.9. Ochrona powietrza.....	130
5.1.10. Ochrona przed hałasem.....	130
6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.....	130
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.....	131
8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej.....	132
9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.....	133
10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	133
10.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.....	133
10.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.....	134
11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.....	135
11.1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią.....	135
11.2. Obszary osuwania się mas ziemnych.....	136
12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.....	136
13. Obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.....	137
14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.....	137
15. Obszary zdegradowane.....	137
16. Granice terenu zamkniętego i jego strefy ochronnej, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w związku z realizacją inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa.....	139
17. Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.....	139
18. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ²	139
4. UZASADNIENIE I SYNTEZA.....	140

1. WSTĘP

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica” zwanego w dalszej części „Studium” zostało sporządzone na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 roku w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. nr 118, poz. 1233).

Podstawą do podjęcia prac nad opracowaniem Studium była Uchwała nr XV/180/2016 Rady Gminy w Morawicy z dnia 22 lutego 2016 roku w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany nr 5 studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica.

Opracowanie obejmuje cały teren gminy Morawica (w tym miasto Morawica), w granicach administracyjnych, o powierzchni 140 km².

Celem Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego oraz polityki inwestycyjnej i kierunków tych dziedzin gospodarki przestrzennej, które wynikają z przepisów prawa.

Jest to opracowanie ustalające i określające politykę gminy w zakresie gospodarki przestrzennej, stanowiąc jednocześnie podstawę merytoryczną wielu różnych zadań inwestycyjnych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest elementem służącym między innymi do następujących działań gminy:

- podejmowanie uchwał o przystąpieniu do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- wewnętrznej kontroli uchwał o miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod kątem ich zgodności z ustaleniami studium.

Ustalenia Studium, pomimo iż nie jest ono aktem prawa miejscowego, są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest wykonanie zmiany nr 5 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica w zakresie wymagań ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w granicach administracyjnych gminy.

Pierwotne Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica zostało wykonane w 1999 r. i przyjęte Uchwałą Nr V/49/2000 Rady Gminy Morawica z dnia 14 października 2000 r. Studium to wykonane zostało w zakresie wymaganym ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym i obejmowało swoim zasięgiem gminę Morawica w granicach administracyjnych. Studium składało się z m.in. z:

- części określającej uwarunkowania przedstawione w formie tekstowej (Diagnoza Stanu) i graficznej,
- części określającej kierunki przedstawione w formie tekstowej (Ustalenia) i graficznej.

W latach 2000-2009 Rada Gminy Morawicy dwukrotnie zmieniała Studium dla gminy Morawica. Zmiana nr 1 Studium gminy Morawica została wykonana w latach 2003-2006 r. (zgodnie z Uchwałą Nr V/66/03 z dnia 05 września 2003 r.) i przyjęta Uchwałą nr IV/21/06 z dnia 25 maja 2006 r. Zmiana nr 1 Studium objęła gminę Morawica w granicach administracyjnych.

Zmiany zostały wprowadzone jedynie do części określającej kierunki przedstawione w formie tekstowej (Ustalenia) i graficznej, natomiast część określająca uwarunkowania tj. tom Diagnoza Stanu i rysunki do uwarunkowań pozostały bez zmian.

Zmiana nr 2 Studium gminy Morawica została wykonana w 2008 r. (zgodnie z Uchwałą nr IX/83/07 z dnia 28 czerwca 2007 r.) i przyjęta Uchwałą Nr XXXII/305/09 Rady Gminy Morawica z dnia 30 sierpnia 2009 r.

Głównym przedmiotem zmiany nr 2 Studium było określenie obszarów, na których rozmieszczone będzie zadanie inwestycyjne pod nazwą „Regionalny Port Lotniczy Kielce”. Stąd też zmiana obejmuje przede

wszystkim sołectwa Obice i Lisów. W ramach prac nad Studium w 2008 r. zaktualizowano uwarunkowania w zakresie niezbędnym dla realizacji przedsięwzięcia jakim jest Regionalny Port Lotniczy. Aktualizację uwarunkowań wykonano w formie Aneksu do Diagnozy Stanu z 2000 r. Natomiast aktualizację Ustaleń wprowadzono w formie zintegrowanej z edycją Studium z 2006 r.

W 2012 roku nastąpiła kolejna zmiana nr 3 Studium, która została przyjęta Uchwałą Nr XXI/164/12 Rady Gminy Morawica z dnia 18 maja 2012 roku. Zmiana nr 3 dotyczyła obszaru gminy z wyjątkiem części sołectw: Kawczyn, Zbrza i Chmielowice. Zmiana nr 3 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica składała się z:

1. części określającej uwarunkowania przedstawione w formie tekstowej – tom I – Diagnoza Stanu oraz graficznej – Synteza uwarunkowań (rysunek w skali 1:10000),
2. części określającej politykę przestrzenną i kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego przedstawione w formie tekstowej – Tom II – Ustalenia (tom zawiera także uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań i syntezę ustaleń projektu Studium) oraz graficznej – Kierunki zagospodarowania (rysunek w skali 1:10 000).

Przeprowadzone analizy aktualności wykazały konieczność wprowadzenia zasadniczych zmian merytorycznych, w tym także dostosowania do wymagań ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Wobec powyższego, przystępując do opracowania nowego dokumentu studium uznano, że nie może on dotyczyć poszczególnych ustaleń. Muszą one równocześnie uwzględniać zmieniające się potrzeby i możliwości rozwojowe gminy, jak również obejmować pełny zakres i formę studium określoną w obowiązujących przepisach prawa. W konsekwencji opracowano jednolity tekst i rysunek Studium, stanowiący w rzeczywistości nowe opracowanie.

W oparciu o zebrane informacje na temat zagospodarowania przestrzennego i stanu społeczno-gospodarczego gminy, usystematyzowano najistotniejsze zjawiska i problemy w formie kompleksowej oceny uwarunkowań oraz wytyczenia kierunków rozwoju ukierunkowanych na osiągnięcie celów równowagi i harmonii przestrzennej.

Poprzez „uwarunkowania” rozumie się zjawiska przyrodnicze, kulturowe, społeczne, ekonomiczne i przestrzenne, które sprzyjają bądź ograniczają możliwość rozwiązywania problemów oraz zaspokajanie potrzeb.

Zgodnie z wyżej wspomnianą ustawą z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w Studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z:

1. Dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu.
2. Stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.
3. Diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy.
4. Stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego.
5. Stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
6. Rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.
7. Warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.
8. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.
9. Potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:

- a) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,
  - b) prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje na obszarach funkcjonalnych w rozumieniu art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
  - c) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,
  - d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.
10. Stanu prawnego gruntów.
  11. Występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.
  12. Występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.
  13. Występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.
  14. Występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.
  15. Stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.
  16. Zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.
  17. Wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

W Studium określa się w szczególności:

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.
4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.
6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej.
9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.
10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.
11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.
12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.
13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.
14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.
15. Obszary zdegradowane.
16. Granice terenu zamkniętego i jego strefy ochronnej, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w związku z realizacją

inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa.

17. Jeżeli na obszarze gminy przewiduje się wyznaczenie obszarów, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu - w Studium ustala się ich rozmieszczenie.
18. Jeżeli na terenie gminy przewiduje się lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², w Studium określa się obszary, na których mogą być one sytuowane.

Studium obejmuje następujące materiały, stanowiące Załączniki do uchwały zatwierdzającej Studium:

1. **Załącznik nr 1:** ustalenia tekstowe, w skład których wchodzi:
  - I. Wstęp.
  - II. CZĘŚĆ I – „Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego”.
  - III. CZĘŚĆ II – „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”.
  - IV. Uzasadnienie i synteza.
2. **Załącznik nr 2:** rysunek w skali 1:10 000: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego.”
3. **Załącznik nr 3:** rysunek w skali 1:10 000: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica. Kierunki zagospodarowania przestrzennego.”
4. **Załącznik nr 4:** rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag zgłoszonych do projektu Studium.
5. **Załącznik nr 5:** dane przestrzenne dla „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica”.

W toku prac nad „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica” wykorzystane zostały między innymi następujące materiały wyjściowe:

1. „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)” z dnia 27 kwietnia 2012 r. opublikowana w Monitorze Polskim (Monitor Polski 2012, poz. 252) jako załącznik do Uchwały nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.
2. „Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+” - Uchwała nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021 r.
3. „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego” - Uchwała Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 roku wraz ze „Zmianą Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego” dotycząca opracowania „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego” - Uchwała nr XXVII/377/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2020 r.
4. „Strategia Rozwoju Gminy Morawica do roku 2020” przyjęta Uchwałą nr VIII/61/15 Rady Gminy w Morawicy
5. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morawica ze zmianami nr 1, nr 2 i nr 3”.
6. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (wykaz obowiązujących planów miejscowych wraz z uchwałami w dalszej części opracowania).
7. Projekt „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021 dla miasta i gminy Morawica”.
8. „Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morawica na lata 2016-2032” - Uchwała nr XXIII/296/2016 Rady Gminy w Morawicy z dnia 28 listopada 2016 r.
9. Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Morawica na lata 2014-2020 - Uchwała nr XLVI/441/2014 Rady Gminy w Morawicy z dnia 28 października 2014 r. oraz zmiana przyjęta Uchwałą nr XXV/298/16 Rady Gminy w Morawicy z dnia 29 grudnia 2016 r.
10. „Elementy niezbędne do opracowania aktualizacji projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło,

energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Morawica na lata 2014-2029” .

11. „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Morawica” - Uchwała Rady Gminy w Morawicy nr XXX/293/09 z dnia 30 maja 2009 roku.
12. Wnioski instytucji do Studium.
13. Wnioski osób prywatnych do Studium.
14. Studium ekofizjograficzne.
15. Oficjalna strona internetowa miasta i gminy Morawica: <http://www.morawica.pl/>.

2. CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. Związki z obszarami zewnętrznymi.

1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawicy.

„Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)” z dnia 27 kwietnia 2012 r. opublikowano w Monitorze Polskim (Monitor Polski 2012, poz. 252) jako załącznik do Uchwały nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.

Polityka przestrzenna zawarta w KPZK 2030 wyznacza następujące cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Polityka przestrzennego zagospodarowania gminy Morawica uwzględnia powyższe cele oraz posiada uwarunkowania, które są zgodne i sprzyjają realizacji powyższych założeń.

Gmina sąsiaduje z Kielcami, posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturą usług i edukacji oraz z rozwijającą się produkcją. Tereny gminy rozwijają się jako wielofunkcyjne obszary.

W wizji rozwoju zakłada się, iż rozwój będzie odbywać się na obszarze całego kraju, a koncentrować w węzłach sieci, którymi są głównie miasta. Dzięki w miarę równomiernemu rozmieszczeniu w przestrzeni głównych miast - węzłów sieci - oraz dowiązaniu do sieci ośrodków o niższej randze osadniczej, zwiększanie się integracji funkcjonalnej w ramach sieci będzie korzystnie wpływać na możliwości rozwojowe miast i otaczających je obszarów wiejskich. Sieć dobrze powiązanych współpracujących miast jest wystarczająco silna dla generowania samoistnych bodźców rozwojowych na otaczającą przestrzeń. Dla obszarów znajdujących się poza bezpośrednim wpływem ośrodków wzrostu, ze względu na ograniczoną możliwość wykorzystania przez nie potencjałów rozwojowych, przewidziano specjalne działania aktywizujące.

Z punktu widzenia pozycji Morawicy istotne jest, iż do podstawowych węzłów sieci powiązań funkcjonalnych miast w 2030 roku, w których następuje systematyczna koncentracja funkcji metropolitalnych należą Kielce. Zakłada się możliwość, przy odpowiednich uwarunkowaniach, powstania lotniska uzupełniającego w rejonie Kielc - Obice. W ramach zapewnienia spójności terytorialnej zaliczono do obszarów wymagających restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji kilka powiatów województwa świętokrzyskiego.

Gmina Morawica wraz z otoczeniem została zakwalifikowana do wiejskich obszarów funkcjonalnych, jako obszar uczestniczący w procesach rozwojowych. Jednocześnie należy do obszarów funkcjonalnych ośrodków miejskich wojewódzkich.

1.2. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica.

„Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2030+”, uchwalona dnia 29 marca 2021 r. Uchwałą nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego przewiduje szereg kompleksowych zadań dotyczących podniesienia standardów oraz rozwoju województwa. Zadania i programy narzucone przez strategię mają wpływ na kształtowanie się zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica.

Według analizowanego dokumentu gmina Morawica usytuowana jest w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Ośrodka Wojewódzkiego Kielc oraz w obszarze wydobywania i przetworstwa surowców mineralnych.

Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego – będący głównym biegunem rozwoju województwa świętokrzyskiego, predestynowany do bezpośredniego i pośredniego dynamizowania rozwoju całego województwa, zmierzający do utrwalania i rozwijania swoich funkcji metropolitalnych Kielc.

Obszar wydobywania i przetworstwa surowców mineralnych – koncentrujący większość wydobywania i przetworstwa surowców skalnych silnie determinujących specjalizację gospodarczą regionu i wymagających pragmatycznego zagospodarowania przy uwzględnieniu czynników środowiskowych.

W dokumencie tym sytuacja społeczno-gospodarczo-przestrzenna województwa przedstawiona jest w skali regionu. Zauważono obecność bogatej bazy surowcowej w centralnej części regionu.

Gmina Morawica została zaliczona do Obszaru Strategicznej Interwencji Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego.

„Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego” stawia cele strategiczne dotyczące rozwoju województwa.

Cele strategiczne rozwoju województwa świętokrzyskiego:

1. Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie:

- Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki.
- Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu.
- Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu.

2. Przyjazny dla środowiska i czysty region:

- Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego.
- Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych.
- Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna.

3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi:

- Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie.
- Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym.
- Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu.

4. Sprawne zarządzanie regionem – cel horyzontalny:

- Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznym rozwojem.
- Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego.
- Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa.

Powyższe cele mają być osiągnięte poprzez kierunki działań w ramach „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego”.

1.3. Strategia Rozwoju Gminy Morawica do 2020 roku a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica.

„Strategia Rozwoju Gminy Morawica do 2020 roku” została przyjęta w 2014 roku.

Misja Gminy Morawica do 2020 roku:

„Dbanie o wysoką jakość warunków życia i wszechstronne możliwości rozwoju mieszkańców Gminy Morawica oraz wspieranie tworzenia aktywnego lokalnego ośrodka gospodarczego i kulturalnego.”

Obszarami i celami strategicznymi do realizacji, a wyznaczonymi w Strategii są:
Cele strategiczne i przypisane do nich cele operacyjne Gminy Morawica określone są do roku 2020 i służą osiągnięciu misji Gminy.

Cele strategiczne gminy:

1. Wysoki stopień rozwoju infrastruktury technicznej.
  - 1.1. Zwiększony stopień skanalizowania obszaru Gminy.
  - 1.2. Poprawa stanu infrastruktury drogowej.
  - 1.3. Poprawa stanu infrastruktury teleinformatycznej.
  - 1.4. Zwiększona wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna.
  - 1.5. Zwiększony dostęp do sieci gazowej.
2. Wysoka jakość środowiska naturalnego.
  - 2.1. Poprawienie efektywności systemu gospodarki odpadami komunalnymi.
  - 2.2. Poprawa zachowań proekologicznych mieszkańców Gminy.
3. Harmonijny ład przestrzenny.
  - 3.1. Udoskonalony ład przestrzenny Gminy.
  - 3.2. Poprawiona estetyka przestrzeni na terenie Gminy.
4. Zwiększony poziom zaspokojenia potrzeb społecznych.
  - 4.1. Zwiększona stabilność materialna mieszkańców Gminy.
  - 4.2. Zwiększone bezpieczeństwo komunikacyjne na terenie Gminy.
  - 4.3. Zmniejszone zagrożenie przestępczością.
  - 4.4. Zwiększony poziom bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.
  - 4.5. Poprawiona jakość usług opieki zdrowotnej.
  - 4.6. Wszechstronny rozwój (intelektualny, fizyczny, kulturalny) wszystkich mieszkańców Gminy.
  - 4.7. Rozwinięte społeczeństwo obywatelskie w Gminie.
5. Zwiększone znaczenie gospodarcze Gminy w skali regionalnej.
  - 5.1. Wysoki stopień wykorzystania terenów inwestycyjnych.
  - 5.2. Zwiększona dostępność usług dla mieszkańców Gminy.
  - 5.3. Rozwinięty sektor mikro i małych przedsiębiorstw.

5.4. Zwiększony udział turystyki w gospodarce Gminy.

Powyższe cele strategiczne zostały przeanalizowane i ujęte w Studium.

1.4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica.

„Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego” przyjęto Uchwałą nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 2870 z dnia 31 października 2014 r.). Uchwałą Nr XXVII/377/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2020 r. uchwalono zmianę Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, dotyczącą opracowania „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego” (Dz. Urz. Woj. Święt. z 2021 poz. 277). Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego (MOF OW) został opracowany dla obszaru gmin: Miedziana Góra, Zagnańsk, Łączna, Mastów, Górno, Daleszyce, Morawica, Sitkówka-Nowiny, Chęciny, Piekoszów, Strawczyn, Chmielnik oraz miasta Kielce. Obszar ten, cechujący się wysoką dynamiką rozwoju przestrzennego, skupia gminy związane z ośrodkiem wojewódzkim siecią powiązań infrastrukturalnych - zwłaszcza komunikacyjnych, systemem transportu publicznego oraz ścisłymi więzami współpracy gospodarczej, społecznej i instytucjonalnej.

Gmina Morawica w części kierunkowej Planu MOF OW została zakwalifikowana do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego (Kielc) oraz do podobszaru koncentracji i rozwoju wydobywania kopaliny. Obejmuje on historyczne tereny występowania i przetwórstwa surowców mineralnych, jak i obszary gdzie aktualnie prowadzone jest wydobywanie i gdzie potencjalne zasoby kopaliny rodużają możliwość udostępnienia nowych złóż. Gmina wyróżnia się wysokimi wartościami przyrodniczymi oraz znaczna jej część uznana została za obszar predysponowany do rozwoju agroturystyki. Gmina Morawica została zaliczona do obszaru koncentracji ludności (progresji demograficznej) ze względu na dodatni przyrost naturalny i napływ ludności, obszar z największą liczbą osób pracujących na 1000 ludności, obszar o największym udziale pracujących oraz najmniejszym udziale bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Łącznie z pozostałymi gminami w województwie świętokrzyskim została zaliczona do obszaru o najgorszym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwoju (tzw. Polska Wschodnia) oraz do obszaru predysponowanego do wsparcia w zakresie odnowy demograficznej.

W Planie sformułowano misję zagospodarowania przestrzennego MOF OW: *„Wzmocnienie spójności terytorialnej miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Kielc oraz konkurencyjności jego struktur funkcjonalnych drogą poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju racjonalnej struktury przestrzennej, zachowania odpowiednich proporcji i rozmieszczenia poszczególnych funkcji oraz zwiększenie wpływu ośrodka wojewódzkiego jako centrum metropolii na sąsiadujące miasta i gminy, a także ułatwienia dostępu społeczeństwa do nauki, rynku pracy, zadbanej przestrzeni oraz wyżej zorganizowanych usług”.*

Celem generalnym Planu MOF OW jest: *„Kształtowanie zrównoważonej, harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej MOF OW, sprzyjającej poprawie atrakcyjności i spójności terytorialnej oraz efektywnemu wykorzystaniu potencjałów rozwoju, przy jednoczesnym wsparciu dla rozwiązań innowacyjnych i przyjaznych środowisku przyrodniczemu”.* Cel będzie osiąganý poprzez realizowane cele warunkujące, które ukierunkowane są na integrację zadań rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wzmacnianie zdolności absorpcyjnej środków pomocowych w systemie planowania miejscowego.

W hierarchii systemu osadniczego MOF OW miasto Morawica zostało określone jako ośrodek lokalny, zaś wsie sołeckie mają stanowić ośrodki podstawowe, a pozostałe wsie – ośrodki elementarne. Ośrodkiem krajowym pełniącym niektóre funkcje metropolitarne jest miasto Kielce.

Gminy należące do MOF OW winny podejmować wspólne działania zmierzające do:

- stworzenia nowoczesnego układu komunikacyjnego uwzględniającego modernizację kolejowej

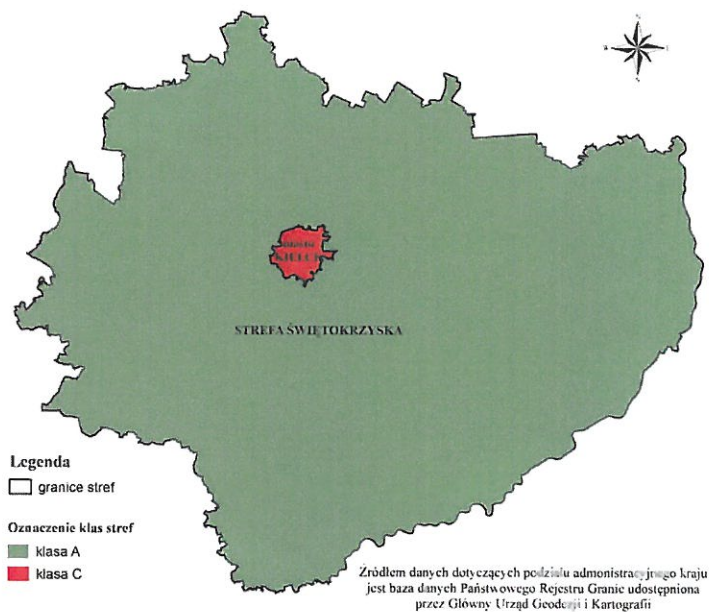
infrastruktury przystankowej (ułatwiającej dostęp do pociągów regionalnych dla osób niepełnosprawnych, a także zintegrowanej z komunikacją miejską) oraz intermodalnego systemu transportowego, którego podstawę stanowią będzie nowoczesny układ obwodnicowy Kielc (funkcjonujący w standardzie ruchu bezkolizyjnego) w powiązaniu z Portem Lotniczym Kielce, zintegrowany z drogami ruchu przyspieszonego i szybkimi połączeniami kolejowymi,

- rozwojowi wewnętrznych powiązań komunikacyjnych i zintegrowanego systemu transportu publicznego wraz z systemem ścieżek rowerowych,
- racjonalnej koncentracji procesów osiedleńczych w wybranych strefach i węzłach struktury przestrzennej z uwzględnieniem zasady pierwszeństwa regeneracji zabudowy nad zajmowaniem nowych terenów, mającej na celu usprawnienie relacji: mieszkanie — praca — wypoczynek oraz zminimalizowanie kolizji środowiskowych i funkcjonalnych wraz z niwelowaniem obecnych barier architektonicznych i urbanistycznych,
- kształtowanie zwartych jednostek osadniczych ograniczające ich nadmierne rozprzestrzenianie się na tereny otwarte, zagrożone zalaniem lub ruchami masowymi, narażone na działanie nieprzewidywalnych w swych skutkach czynników atmosferycznych, w tym wtórne zjawiska, takie jak wybuchy zbiorników paliw czy powstawania trujących gazów oraz unikanie obudowy głównych dróg tranzytowych,
- deglomeracji usług o wysokim standardzie na całym obszarze metropolitalnym służącej równomiernemu nasyceniu całego obszaru różnorodnymi funkcjami metropolitalnymi oraz usługami wyższego rzędu,
- wspierania działalności badawczej poprzez tworzenie bazy dydaktycznej szkolnictwa wyższego związanej z kierunkiem rozwoju regionu sprzyjającej działalności innowacyjnej oraz realizacji nowych inwestycji badawczo-rozwojowych,
- regeneracja obszarów zdegradowanych poprzez rewitalizację terenów i układów przestrzennych,
- ukształtowania spójnego i konkurencyjnego wobec innych ośrodków wojewódzkich systemu terenów i stref rozwoju przedsiębiorczości oraz wypoczynku i rekreacji,
- ochrona i zwiększenie udziału terenów zieleni szczególnie w miastach,
- wzmocnienie potencjału społecznego i gospodarczego MOF OW,
- wspierania integracji obszaru funkcjonalnego Kielc poprzez działania o charakterze prawnym i organizacyjnym oraz w zakresie dążenia do spójności i optymalizacji usług publicznych (komunalnych, edukacyjnych, administracyjnych i inwestycyjnych) w obrębie tego obszaru.

Zgodnie z „Oceną jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2017” obszar gminy Morawica należy do strefy świętokrzyskiej PL 2602. Strefie tej przypisano:

1) wg kryterium ochrony zdrowia:

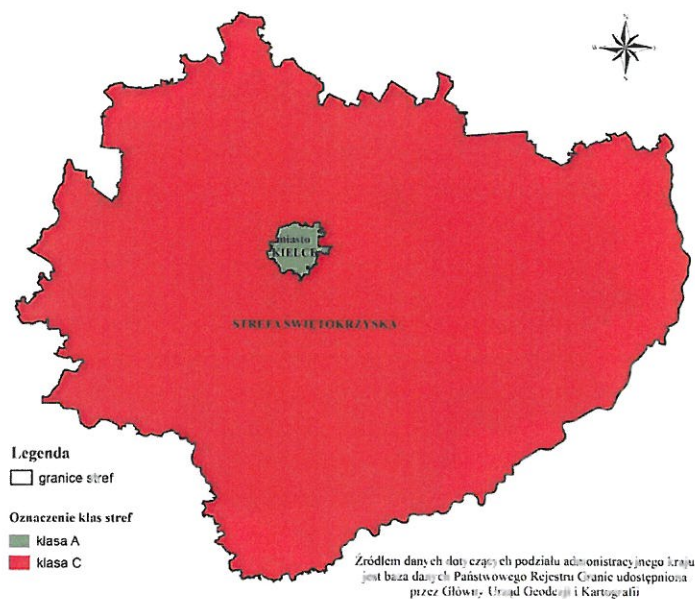
- klasę A — ze względu dotrzymywania dopuszczalnych norm stężenia: benzenu, dwutlenku azotu, dwutlenek siarki, ołowiu, tlenku węgla, metali w pyłe zawieszonym (arsen, kadm i nikiel) oraz ozonu (rysunek poniżej);

Rysunek 1. Kryterium ochrony zdrowia ze względu dotrzymywania dopuszczalnych norm stężenia: benzenu, dwutlenku azotu, dwutlenek siarki, ołowiu, tlenku węgla, metali w pyłe zawieszonym (arsen, kadm i nikiel) oraz ozonu. Źródło:

http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2018/roczna.pdf

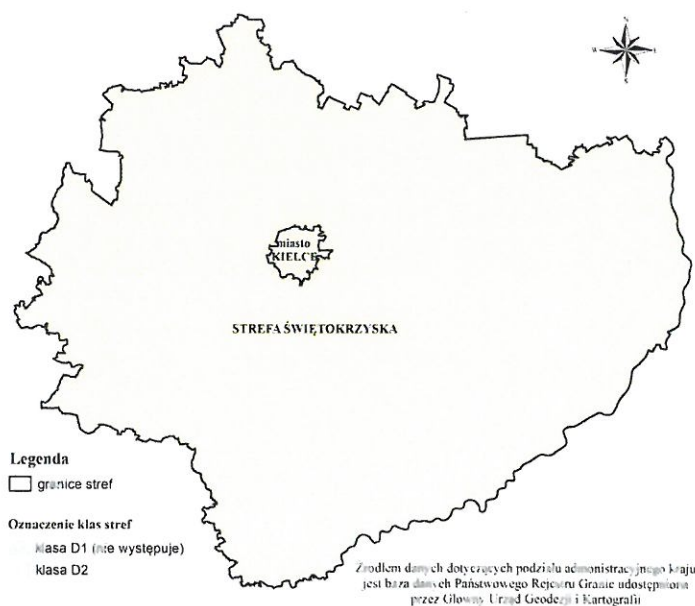
- klasę C — ze względu na: przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10, przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 powiększonego o margines tolerancji dla stężeń rocznych, przekroczenia poziomu dopuszczalnego benzo(a)piranu (rysunek poniżej);

Rysunek 2. Kryterium ochrony zdrowia ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10, przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 powiększonego o margines tolerancji dla stężeń rocznych, przekroczenia poziomu dopuszczalnego benzo(a)piranu. Źródło:

http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2018/roczna.pdf

- klasę D2 — ze względu na przekroczenia poziomu celu długoterminowego stężenia ozonu (rysunek poniżej).

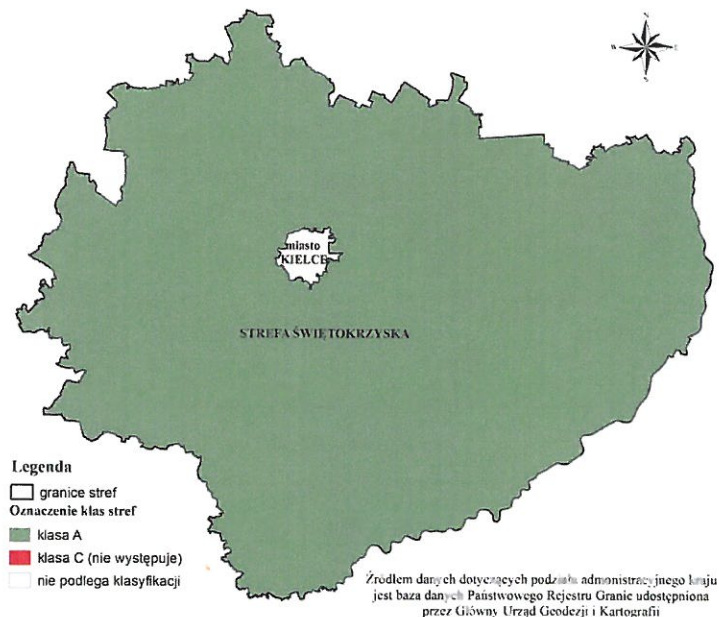

Rysunek 3. Kryterium ochrony zdrowia ze względu na przekroczenia poziomu celu długoterminowego stężenia ozonu. Źródło:

http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2018/roczna.pdf

2) wg kryterium ochrony roślin:

- klasę A — ze względu na dotrzymanie norm stężeń tlenu azotu, dwutlenku siarki i poziomu docelowego ozonu (rysunek poniżej);

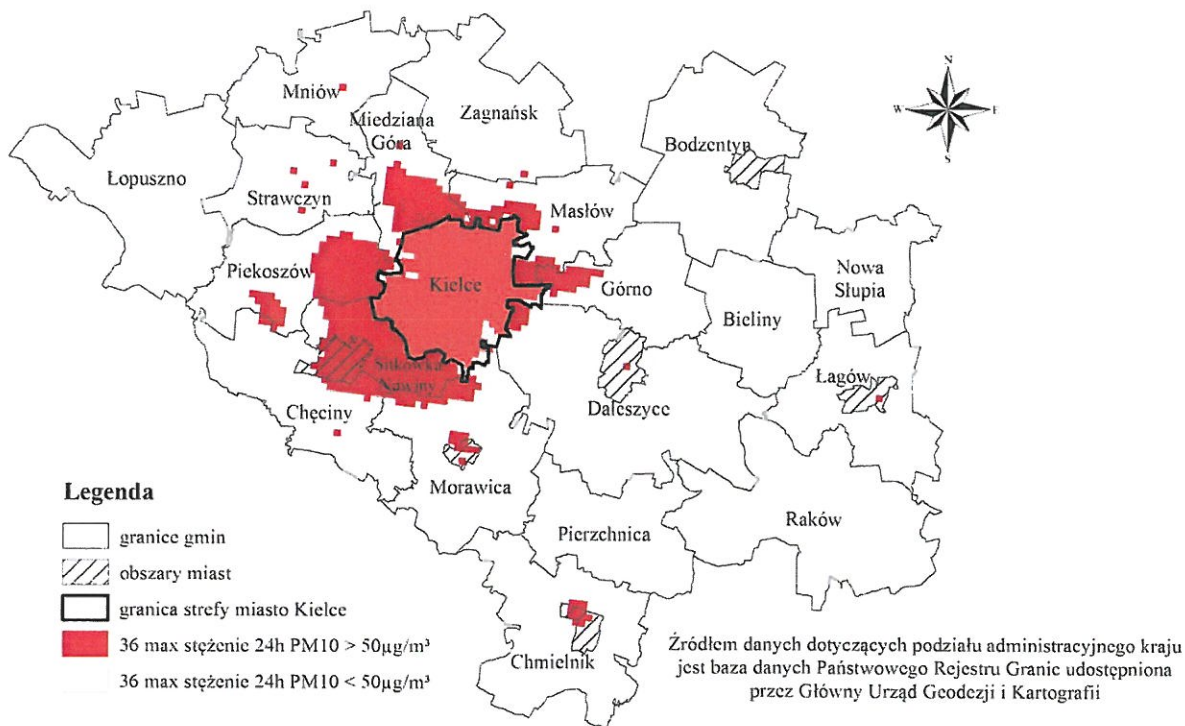
Rysunek 4. Kryterium ochrony roślin ze względu na dotrzymanie norm stężeń tlenu azotu, dwutlenku siarki i poziomu docelowego ozonu. Źródło:

http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2018/roczna.pdf

- klasę D2 — ze względu na przekroczenia poziomu celu długoterminowego stężenia ozonu (rysunek poniżej).

Rysunek 5. Kryterium ochrony roślin ze względu na przekroczenia poziomu celu długoterminowego stężenia ozonu. Źródło: http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2018/roczna.pdf

Rysunek 6. Kielce i powiat kielecki - przekroczenia dobowych stężeń pyłu zawieszzonego PM10 względem poziomu dopuszczalnego ($50\mu\text{g}/\text{m}^3$) i względem dozwolonych 35 przekroczeń w roku.

Źródło: http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2018/roczna.pdf

Według raportu dla stref ze statusem klasy C, należy opracować program ochrony powietrza lub jego aktualizację, natomiast klasa D2 skutkuje podjęciem długoterminowych działań naprawczych będących celem programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego.

Z Planu MOF OW wynika, że na terenie gminy Morawica przewidziane są następujące inwestycje celu publicznego:

- utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000,
- Program SOPO – rozpoznanie, dokumentowanie i zaznaczenie na mapie w skali 1:10000 osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce. Woj. Świętokrzyskie prawie w całości zostanie objęte tym opracowaniem. W pierwszej fazie oznaczono obszary „predysponowane” do powstawania ruchów masowych. W trakcie dalszych prac zostanie zweryfikowana i uszczegółowiona lokalizacja zjawisk dotyczących tych ruchów. W chwili obecnej zrealizowano zamierzenia III etapu w granicach dwóch gmin wchodzących w skład MOF OW. Są to gminy Morawica i Miedziana Góra,
- rozwój infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy na rzecz zapewnienia kompleksowej opieki nad pacjentami z zaburzeniami psychicznymi,
- dobudowa drugiej jezdni w ciągu drogi krajowej nr 73 na odcinku granica Kielc – Wola Morawicka wraz z budową obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej,

- prace na linii kolejowej nr 8 na odcinku Skarżysko-Kamienna – Kielce – Kozłów,
- budowa linii kolejowej nr 73 Kielce – Tarnów wraz z budową nowego odcinka Busko-Zdrój – Żabno i mostem na Wiśle,
- budowa Portu Lotniczego Kielce w Obicach wraz z potencjalną strefą gospodarczą,
- budowa obwodnic m. Radkowice i m. Brzeziny w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 763,
- budowa południowej obwodnicy Morawicy w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 766 do skrzyżowania z projektowaną obwodnicą drogi krajowej Nr 73,
- poprawa gospodarki ściekowej na terenie kieleckiego obszaru metropolitalnego,
- realizacja zadań wynikających z „Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” oraz „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”,

Powyższe założenia warunkują rozwój gminy oraz zostaną ujęte w polityce przestrzennej gminy Morawica w dalszej części dokumentu.

2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu.

2.1. Położenie i wielkość terenu.

Gmina Morawica położona jest w centralnej części województwa świętokrzyskiego, w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodka wojewódzkiego. Po 1 stycznia 1999 roku gmina Morawica weszła w skład powiatu kieleckiego, znajdującego się na obszarze województwa świętokrzyskiego. Gmina ma charakter miejsko-wiejski. Od północy graniczy bezpośrednio z granicą miasta Kielce oraz gminami: od wschodu z Daleszycami i Pierzchnicą, od południowego wschodu z Chmielnikiem, od południa z Kijami, od zachodu z Sobkowem i Chęcunami, od północnego – zachodu z gminą Sitkówka Nowiny.

Rysunek 7. Gmina Morawica na tle gmin sąsiedzkich. Źródło: opracowanie własne

Miasto Morawica oddalone jest od: Warszawy o 210 km, Kielce o 14 km, Krakowa o 104 km. W skład gminy, oprócz miasta Morawica wchodzi sołectwa: Bieleckie Młyny, Bilcza, Brudzów, Brzeziny, Chałupki, Chmielowice, Dębska Wola, Drochów Dolny, Drochów Górny, Dyminy-Granice, Kawczyn, Kuby Młyny, Lisów, Łabędziów, Morawica, Nida, Obice, Piaseczna Górka, Podwole, Radomice I, Radomice II, Wola Morawicka, Zaborze, Zbrza.

Rysunek 8. Podział na obręby gminy Morawica. Źródło: opracowanie własne

Powierzchnia gminy Morawica wynosi 14 045 ha.

L.p.	Obręb	Powierzchnia w ha
1.	NIDA	761
2.	CHMIELOWICE	418,81
3.	BRZEZINY	1410
4.	PODWOLE	137,32
5.	DROCHÓW GÓRNY	314
6.	ZBRZA	621,59
7.	KAWCZYN	233,95
8.	DROCHÓW DOLNY	214,25
9.	DĘBSKA WOLA	889,72
10.	OBICE	983,97
11.	BILCZA	1528,71
12.	MORAWICA	437
13.	CHAŁUPKI	381,34
14.	WOLA MORAWICKA	835,61

15.	BIELECKIE MŁYNY	184,94
16.	DYMINY	915,02
17.	ŁABĘDZIÓW	379,95
18.	LISÓW	640
19.	BRUDZÓW	658,3
20.	RADOMICE	1408,02
21.	KUBY MŁYNY	262,4
22.	ZABORZE	388,55
	razem	14004,45

Tabela 1. Podział na obręby gminy Morawica wraz z danymi dotyczącymi powierzchni ewidencyjnej.
Źródło: opracowanie własne

Pod względem fizyczno-geograficznym wg klasyfikacji Kondrackiego (2001 r.) gmina Morawica leży w obrębie Wyżyny Małopolskiej, na granicy dwóch makroregionów: Wyżyny Kieleckiej i Niecki Nidziańskiej. Swoim zasięgiem obejmuje dwa mezoregiony: Góry Świętokrzyskie i Pogórze Szydłowskie.

Na obszarze gminy Morawica zlokalizowane są elementy ponadlokalnej sieci transportowej:

- droga krajowa nr 73 Kielce — Morawica — Tarnów — Jasło;
- droga wojewódzka 763 Chęciny — Morawica;
- droga wojewódzka 766 Morawica — Pińczów — Węchadłów;
- linia kolejowa nr 8 Warszawa Zachodnia — Kraków Główny Osobowy;
- linia kolejowa nr 73 Sitkówka-Nowiny — Busko-Zdrój;
- w południowej części gminy, w rejonie wsi Obice, planowana jest realizacja Regionalnego Portu Lotniczego Kielce.

Na początku 2018 roku (dane na dzień 31.03.2018 r.) roku gminę zamieszkiwało 16 032 mieszkańców, w tym w mieście 1 729 osób, a na terenach wiejskich 14 303 osoby.

2.2. Stan zagospodarowania i uzbrojenia terenów.

2.2.1. Układ przestrzenny osadnictwa i jego charakter.

Na terenie gminy przeważa zabudowa jednorodzinna i zagrodowa. Zabudowa wielorodzinna występuje tylko w miejscowości Morawica, Brzeziny, Bilcza.

Miasto Morawica, które uzyskało prawa miejskie w 2017 roku, w strukturze gminy jest najsilniej wyodrębnione pod względem przestrzennym. Wynika to z jego funkcji centrotwórczej i ponadlokalnej. Jest ono ośrodkiem administracyjnym, mieszkaniowym oraz usługowym i oświatowym. Jego punktem głównym i charakterystycznym jest teren Centrum Samorządowego, amfiteatr. Centrum Morawicy stanowi zabudowa usytuowana wzdłuż drogi krajowej nr 73.

Część centralną miasta okala zabudowa mieszkaniowa i usługowa. Zabudowa mieszkaniowa miasta Morawica to głównie zabudowa jednorodzinna w formie zabudowy wolnostojącej, bliźniaczej i szeregowej. Zabudowa wielorodzinna, występująca w formie zabudowy z elementów prefabrykowanych, zlokalizowana jest w jednym miejscu miasta, jest to nowa zabudowa.

Rozmieszczenie miejscowości na terenie gminy jest w miarę równomierne.

Miejscowości usytuowane w strefie podmiejskiej Kielc są pod wpływem silnej presji urbanizacyjnej związanej z suburbanizacją miasta wojewódzkiego. Presja ta zauważalna jest przede wszystkim w miejscowości Bilcza, Piaseczna Górka, Bieleckie Młyny, Dyminy i Brzeziny. W obrębie pozostałych wsi występuje przewaga zabudowy siedliskowej oraz mieszkaniowej jednorodzinnej. Obserwuje się w niektórych miejscowościach rozproszenie zabudowy – szczególnie zabudowy siedliskowej, część natomiast ma układ zwarty.

2.2.2. Hierarchia sieci osadniczej.

Na terenie gminy znajduje się kilka miejscowości powyżej 1000 mieszkańców, są to: Morawica, Bilcza, Brzeziny i Wola Morawicka. Natomiast stosunkowo niewielki poziom zaludnienia występuje w miejscowościach: Kawczyn, Drochów Górny, Podwole, Zaborze.

Hierarchia sieci osadniczej na terenie gminy Morawica jest dwustopniowa:

- Nadrzędny centralny ośrodek stanowi miasto Morawica, będące podstawowym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej z siedzibą władz samorządowych, ośrodkami wielofunkcyjnymi w zakresie szkolnictwa, opieki zdrowotnej, kultury, handlu, usług rzemieślniczych i gastronomicznych, produkcji oraz infrastruktury technicznej.
- Ośrodki podrzędne podstawowe tworzą wsie na terenie gminy, gdzie świadczone są usługi na poziomie podstawowym – przeważnie jest to sklep miejscowy, zaopatrujący wieś w podstawowe produkty i świetlice oraz w wybranych wsiach usługi oświatowe i sakralne.

2.2.3. Rozmieszczenie i charakter terenów o funkcjach mieszkaniowych.

Tereny wiejskie gminy charakteryzuje zabudowa zagrodowa wzdłuż dróg oraz zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, która jest efektem suburbanizacji Kielc. Miejscowości usytuowane najbliżej miasta wojewódzkiego stanowią strefę podmiejską, które przestały wyodrębnić się jako ośrodki o charakterze wiejskim i cechują się wyraźnie rozwiniętym, w porównaniu do innych wsi, sektorem usług, znacznymi obszarami produkcyjnymi, dobrze wykształconym systemem komunikacyjnym i siecią infrastruktury technicznej. Są to obszary silnie zurbanizowane i niektóre z miejscowości są integralnie powiązane ze strukturą przestrzenną stolicy województwa.

W chwili obecnej tereny wiejskie mają znaczne rezerwy terenowe pomiędzy istniejącą zabudową. Należy dążyć do ich uzupełniania w celu zapobiegania dalszemu rozpraszaniu zabudowy oraz utworzeniu zwartych kompleksów.

2.3. Analiza planów zagospodarowania przestrzennego.

2.3.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Obecnie obszar Miasta i Gminy Morawica ma całkowite pokrycie terenu obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie gminy obowiązują łącznie 4 plany miejscowe.

nazwa	Uchwała Rady Gminy	Publikacja (Dz. Urzędowy Województwa Świętokrzyskiego)
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica	VII/38/06 z dnia 13 lipca 2006	Nr 233 poz. 2531 z 28 sierpnia 2006 r.
Zmiana nr 1 Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica	XXV/220/08 29 grudnia 2008	Nr 49 poz. 711 z 3 marca 2009 r.
Zmiana nr 2 Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica	X/89/11 28 czerwiec 2011	Nr 207 poz 2418 z 24 sierpnia 2011 r.
Zmiana nr 3 Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica	XLV/425/14 30 września 2014	Poz.3189 z 25 listopad 2014 r.

Tabela 2. Wykaz obowiązujących planów miejscowych na terenie gminy Morawica. Źródło: opracowanie własne

2.3.2. Opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze gminy Morawica w chwili obecnej opracowane są następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obrębów geodezyjnych: Obice i Lisów.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obrębów geodezyjnych: Dyminy, Bilcza, Kuby Młyny i Bieleckie Młyny.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obrębów geodezyjnych: Radomice, Brudzów, Zaborze i Łabędziów.

2.4. Ruch budowlany.

2.4.1. Wnioski o zmianę studium i planów miejscowych.

W latach 2010-2018 wpłynęła duża ilość wniosków o zmianę przeznaczenia terenów, zarówno do „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica” jak i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy. Ukazują one kierunek ruchu budowlanego na terenie gminy Morawica. W poniższych tabelach przedstawiono zbiorcze zestawienia wniosków (złożonych do studium i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego).

Zainteresowanie gruntami i zmianą ich przeznaczenia w latach 2010-2018 przedstawiało się następująco:

Rok 2010

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
1	Brzeziny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		teren inwestycyjno-budowlany
1		zabudowa komercyjna
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z możliwością usług
1	Bilcza	tereny rolne
2	Brudzów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Drochów Dolny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Drochów Górny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Dyminy	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Nida	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, usługi
1	Obice	2 działki - tereny eksploatacyjne i 1 działka - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Podwole	zabudowa przemysłowa
1	Wola Morawicka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Zaborze	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

Rok 2011

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
1	Bilcza	Rynek
1		tereny rolne
1		zabudowa letniskowa
7		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub usługi
1		zabudowa przemysłowa
1	Brudzów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
3	Brzeziny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa usługowa
5	Chałupki	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Drochów Dolny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

2	Dyminy	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
3	Lisów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa przemysłowa
1	Łabędziów	zabudowa letniskowa
2	Morawica	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa usługowa
1	Nida	zabudowa usługowo-mieszkalna
4	Obice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa z działalnością gospodarczą
1	Piaseczna Górka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Podwole	zabudowa przemysłowa
8	Radomice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa przemysłowa
3	Wola Morawicka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa z działalnością gospodarczą
2	Zaborze	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zlikwidowanie wód śródlądowych płynących WS1
3	Zbrza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

Rok 2012

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
1	Morawica Lisów Wola Morawicka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Bieleckie Młyny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Brudzów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
5	Brzeziny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna tereny rolne
1	Chałupki	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Chmielowice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
3	Dębska Wola	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Drochów Dolny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Łabędziów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Morawica	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Nida	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
7	Radomice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Wola Morawicka	zabudowa usługowa
1	Zaborze	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Zbrza	zabudowa usługowa
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

Rok 2013

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
1	Zaborze Dębska Wola	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
9		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Bilcza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub tereny z drobnymi usługami
1		zlikwidowanie wód śródlądowych płynących WS1
2	Brzeziny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
3	Chałupki	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Chmielowice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
3	Dębska Wola	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		tereny inwestycji fotowoltaicznych

1	Drochów Dolny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Dyminy	tereny przeznaczone pod zalesianie
1	Dyminy	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Kawczyn	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub zabudowa letniskowa
2	Lisów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Morawica	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Obice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Obice	zniesienie układów ruralistycznych
2	Podwole	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Radomice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Wola Morawicka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Zaborze	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

Rok 2014

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
2	Bieleckie Młyny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Bilcza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Brudzów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Brzeziny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zlikwidowanie drogi na działce
2		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zlikwidowanie wód śródlądowych płynących WS1
1	Chałupki	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
5	Dębska Wola	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Drochów Dolny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Dyminy	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Łabędziów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Morawica	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		tereny na cmentarz dla zwierząt
2	Nida	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		teren eksploatacji piasków
3	Obice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zlikwidowanie drogi na działce
3	Radomice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
3	Wola Morawicka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Zaborze	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Zbrza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

Rok 2015

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
3	Bieleckie Młyny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna a a częściowo tereny rekreacyjne
9	Bilcza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa przemysłowa oraz zlikwidowanie drogi z symbolem 3KDD
1		zabudowa przemysłowa
1	Bilcza Jawornia	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna usunięcie strefy ochrony w działce
1	Brudzów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Brzeziny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz uaktualnienie przebiegu rowu
3	Chałupki	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

4	Dębska Wola	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Drochów Dolny	zabudowa przemysłowa
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Kawczyn	tereny komercyjne
1	Kuby Młyny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz częściowo tereny przeznaczone na pensjonat
2		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
3	Lisów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2		zabudowa przemysłowa
3	Łabędziów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z funkcjami uzupełniającymi usług w tym handlowych i rekreacyjnych
1	Morawica	zmiana ustaleń tekstowych dla terenu Ur umożliwiając rozbudowę budynków
1		zabudowa przeznaczona na instalację fotowoltaiczną
1	Nida	zabudowa przemysłowa z możliwością podjęcia eksploatacji
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Obice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa budowlano - przemysłowa
1	Piaseczna Górka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
6	Radomice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Wola Morawicka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Zaborze	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Zbrza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

Rok 2016

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
10	Bieleckie Młyny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
61	Bilcza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zlikwidowanie drogi w działce
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz zmniejszenie linii zabudowy
1		usunięcie rowu melioracyjnego
1	Brudzów	tereny na cmentarz dla zwierząt
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub tereny przeznaczone pod dom starości
5		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Brzeziny	tereny przemysłowe – eksploatacja
15		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
11	Chałupki	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
12	Chmielowice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
20	Dębska Wola	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
9	Drochów Dolny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
20	Drochów Górny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		tereny związane z obsługą gospodarki rolnej i hodowlanej
12	Dyminy	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
3	Kawczyn	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Kuby Młyny	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
9	Lisów	usunięcie strefy układów ruralistycznych
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna usunięcie strefy ochrony układów ruralistycznych
16	Łabędziów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz wyznaczenie drogi wewnętrznej przechodzącej przez środek działki
6	Morawica	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

8	Nida	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
14	Obice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
12		zabudowa budowlano-komercyjna
1		usunięcie drogi z działki
5	Radomice	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
18	Wola Morawicka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Zaborze	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
4	Zbrza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

2017

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
1	Bieleckie Młyny	tereny budowlane
8	Bilcza	zabudowa mieszkaniowa
1		usługi komercyjne
5		tereny budowlane
1		usunięcie drogi KDX
1		zmniejszenie linii zabudowy
1		likwidacja cieków wodnych symbol WS1
4	Brudzów	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1		zabudowa zagrodowa z możliwością zabudowy
1		rozszerzenie zapisów symbol WS4
1	Brzeziny	zwiększenie procentowe powierzchni zabudowy
5		zabudowa mieszkaniowa
1		tereny przemysłowe
2		tereny usług komercyjnych
10		tereny rekreacyjne
2		tereny budowlane
3	Chałupki	zabudowa mieszkaniowa
1		tereny budowlane
2	Dębska Wola	zabudowa mieszkaniowa
1		teren budowlany
1	Kawczyn	zabudowa mieszkaniowa
1	Kuby Młyny	tereny budowlane
1	Lisów	tereny budowlane
1		zabudowa mieszkaniowa
1		ogród zoologiczny
1	Łabędziów	zabudowa mieszkaniowa
1		usługi komercyjne i turystyczne
1		usługi komercyjne
2		tereny budowlane
1		tereny budowlane w 80% i tereny zielone w 20%
1	Morawica	usługi podstawowe, zabudowa mieszkaniowa
2		wielorodzinna
2		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Nida	zabudowa mieszkaniowa
1	Piaseczna Górka	zabudowa mieszkaniowa
1	Podwole	usługi komercyjne
1	Radomice	zabudowa mieszkaniowa
1		teren budowlany
2		tereny do zalesienia
5		tereny budowlane
1	Wola Morawicka	zabudowa mieszkaniowa
2	Zaborze	tereny do zalesienia
1		tereny budowlane
1	Zbrza	zabudowa mieszkaniowa
1		tereny budowlane

2018

Liczba wniosków	Miejscowość	Zmiana przeznaczenia terenu
1	Bilcza	tereny mieszkaniowe
1	Chmielowice	zabudowa mieszkaniowa
1	Dębska Wola	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Morawica	tereny budowlane
3	Nida	tereny budowlane
1	Piaseczna Górka	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
1	Podwole	tereny budowlane
4	Radomice	Las
1		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna
2	Zbrza	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub mieszana

Przed podjęciem uchwały o przystąpieniu do sporządzania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica”, w okresie od 2010 roku do 2018 roku, wpłynęło ponad 600 wniosków o zmianę Studium oraz zmiany planów miejscowych. Dotyczyły one głównie zmiany przeznaczenia terenów na cele mieszkalne. Największa liczba wniosków dotyczyła miasta Morawica oraz 5 sołectw: Bilcza, Obice, Radomice, Wola Morawicka, Brzeziny.

W trakcie procedury sporządzania Studium wpłynęło 51 wniosków od osób prywatnych oraz 15 wniosków od instytucji.

2.4.2. Wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Należy zauważyć, iż na obszarach wiejskich charakterystyczną cechą zabudowy była zabudowa zagrodowa. Jednak reguły gospodarki wolnorynkowej uwzględniające takie czynniki mające znaczny wpływ na kształtowanie się struktury przestrzennej układów osadniczych jak: bliskie sąsiedztwo miasta Kielce, rozwój infrastruktury technicznej czy politykę przestrzenną preferującą wielofunkcyjny charakter wsi zmieniły rodzaj i charakter zabudowy terenów gminy, a w szczególności wsi położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Kielc.

W latach 2014-2016 łącznie wydano ponad 350 decyzji o pozwoleniu na budowę związanych z budownictwem mieszkaniowym jednorodzinnym, produkcją, w tym produkcją rolniczą, usługami oraz infrastrukturą techniczną.

W analizowanym okresie najwięcej decyzji wydano dla obszarów północnej części gminy, tj. wsi Dyminy, Bilcza i Brzeziny. Najmniej pozwoleń wydano w miejscowościach położonych w południowo-zachodniej części gminy, na gruntach wsi Zbrza.

Zabudowa usługowa powstaje głównie wzdłuż drogi krajowej nr 73. Na przestrzeni lat 2014-2016 tylko w kilku przypadkach wydano pozwolenia na budowę budynków związanych z produkcją rolniczą. Dane te wskazują, na intensywną urbanizację północnej części gminy i rozwój funkcji związanych z budownictwem mieszkalnym.

Obszar gminy w całości pokryty jest planami miejscowymi, w związku z tym pozwolenia na budowę wydawane są na podstawie wypisu i wyrysu z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Pokrycie w 100% obszaru gminy planami pozwala na racjonalne gospodarowanie przestrzenią.

3. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony.

Układ przestrzenny gminy można podzielić na dwa rodzaje:

- część północną gminy usytuowaną w strefie podmiejskiej Kielc, charakteryzujący się silną presją urbanizacyjną związaną z suburbanizacją stolicy województwa świętokrzyskiego, co powoduje zmianę układu wiejskiego na miejski. Obszar ten podlega silniej komercjalizacji i urynkowienia procesów osiedleńczych,
- część południową gminy, posiadającą charakter harmonijny, który zakłócony jest miejscowo rozproszeniem układów przestrzennych. Krajobraz ma naturalne cechy. Wsie charakteryzują się dawnym, pasmowym układem z zauważalnym rozproszeniem zabudowy.

Na obszarze gminy występuje zabudowa siedliskowa oddalona od zabudowy wsi. Istniejąca zabudowa warunkuje dalszy rozwój osadnictwa na istniejących zasadach zagospodarowania przestrzennego oraz na wyznaczonych planem terenach sąsiadujących z nimi.

Uwarunkowaniem jest konieczność zachowania walorów krajobrazowych, istniejących na terenach chronionych oraz wzdłuż obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej. Utrzymanie dotychczasowej poprawnej kondycji różnorodnych składników środowiska przyrodniczego tj. doliny cieków, terenów roślinności, terenów rolniczych, wymaga dalszej prawidłowej gospodarki i kontynuowania działań poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Na całym obszarze gminy Morawica należy dążyć do harmonizacji zabudowy poprzez budowanie zabudowy plombowej i próby zwarcia zabudowy wiejskiej.

4. Diagnoza, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy.

W oparciu o Strategię Zrównoważonego Rozwoju Gminy Morawica do 2020 roku dokonano analiz w kontekście strefy przyrodniczej oraz społecznej.

Analizy środowiskowe

Zdiagnozowano oraz zinterpretowano silne i słabe strony oraz zagrożenia dla Gminy Morawica (pod względem środowiskowym).

Silne strony:

- Stosunkowo dobre ziemie umożliwiające rozwój upraw.
- Malowniczo położone tereny rekreacyjne.
- Korzystne położenie geograficzno-gospodarcze, bliskość miasta wojewódzkiego Kielc.
- Miejsce rekreacyjne dla mieszkańców Kielc.

Słabe strony:

- Starzejący się i słabo wykształceni rolnicy.
- Suburbanizacja strefy podmiejskiej Kielc.

Zagrożenia dla środowiska:

- Nielegalne wysypiska śmieci (składowanie odpadów w lasach i wyrobiskach).
- Nielegalna penetracja terenów leśnych (wycinka lasów), nieprawidłowo przeprowadzone melioracje wodne.

Analizy społeczne

W kontekście strefy społecznej przewiduje się następujące silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla Gminy Morawica.

Silnymi stronami Gminy są pod względem społecznym:

- Dobrze rozwinięta sieć szkół.
- Stosunkowo dobrze rozwinięta baza w zakresie podstawowych usług medycznych.
- Zaangażowanie władz gminy w sprawy społeczności lokalnej.

Słabymi stronami Gminy są pod względem społecznym:

- Brak parkingów.
- Pojawianie się na terenie miasta patologii społecznych.

Szansami dla Gminy są pod względem społecznym:

- Podniesienie poziomu infrastruktury.
- Zbudowanie dobrej sieci drogowej.
- Rozwój agroturystyki.
- Opracowanie bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych.
- Zwiększenie dostępu do Internetu.
- Tworzenie nowych ogólnodostępnych stref odpoczynku i rekreacji.

5. Stan środowiska.

5.1. Podstawowe elementy środowiska.

5.1.1. Geomorfologia.

Powierzchnia terenu na obszarze gminy Morawica wykazuje średnią zmienność. Deniwelacje terenu są rzędu 20-50 m. W kilku miejscach stoki wzgórz i pasm mają nachylenie powyżej 8° (por. Fig. 4). W większości są one bardziej połogie. W środkowej części obszaru gminy występuje dolina Czarnej Nidy. Częste są tutaj grzbiety o pasowej rozciągłości i kierunku NW-SE przebiegu, wynikające z budowy geologicznej.

Więszymi wzniesieniami są tutaj:

- Gołe Górkę (274 m n.p.m.), Lipna Góra (278 m n.p.m.), Góra Truskawica (266,5 m n.p.m.), Łysa Górkę (252,8 m n.p.m.). Wzniesienia te tworzą grzbiety podłużne, miejscami poprzeczne, antyklinalne lub izoklinalne, powstałe w pobliżu elewacji poprzecznej oraz stref przyuskokowych;
- Babia Góra (318,6 m n.p.m.) i wzniesienie bez nazwy (288,6 m n.p.m.) w rejonie Dymin; tworzą one grzbiet podłużny, synklinalno-antyklinalny, powstały w pobliżu elewacji i depresji poprzecznej w osi synkliny bolechowickiej, stok południowy tego wzniesienia ma około 50 m wysokości względnej, a północny około 40 m;
- Góra Wieprzowa (245,6 m n.p.m.), Jatkowa Góra (278,4), Małe Górkę (~269), Plebańskie Górkę (~270), Kozłowe Góry (240,8), Góra Hosa (~283), Siedliskowa Góra (273,0), Stokowa Góra (271,5), wzniesienia bez nazwy (252,8; 251,5), Góra Nidziańska (254,1), wzniesienie bez nazwy (273,2) w rejonie Brzezin i Nidy; są to grzbiety podłużne, monoklinalne, miejscami ostańcowe, uwarunkowane litologią skał je budujących, a także tektoniką (występowanie stref przyuskokowych czy nasunięć), najciekawszy jest północno-wschodni stok Góry Hosa; góra ta ma stoki (NE i SW) o wysokości względnej około 30-35 m;
- Kubińska Góra (260 m n.p.m.) w rejonie Kuby Młyny; jest to grzbiet podłużny, synklinalny, uwarunkowany istnieniem depresji poprzecznej oraz strefą przyuskokową;
- wzniesienia bez nazwy (240,1; 252,6; 256,9 m n.p.m.) w rejonie Łąbedziowa; są to grzbiety

podłużne, uwarunkowane strukturalnie przez występowanie antykliny łabędziowskiej i synkliny skrzelczyckiej oraz stref przyuskokowych;

- wzniesienia bez nazwy (258,0; 270,5; 283,1; 288,5 m n.p.m.) w rejonie na północ od Radomic Drugich, tworzące grzbiety podłużne, antyklinalne i synklinalne, uwarunkowane też litologią, oraz występowaniem w pobliżu stref przyuskokowych i strefy nasunięcia;
- grzbiet z wzniesieniem 267,9 m n.p.m. w Radomicach Drugich, który powstał na wychodni zlepieńców cechsztyńskich (ostańcowy), jego wysokość względna wynosi około 2-5 m;
- wzniesienie z przysiółkiem Chuda Góra (~261,5 m n.p.m.) w rejonie Radomic Pierwszych, jest to grzbiet podłużny, antyklinalno-synklinalny, uwarunkowany litologicznie (piaskowce dolnodewońskie) jak i tektonicznie, poprzez występowanie nasunięcia oraz uskoków;
- Sadowa Góra (290,4 m n.p.m.), Polna Górka (295,4 m n.p.m.) w rejonie Chmielowic, są to grzbiety podłużne, monoklinalne, rozwinięte na południowym skrzydle antykliny zbrzańskiej, uwarunkowane występowaniem skał bardziej i mniej odpornych oraz tektoniką (strefa elewacji poprzecznej); wysokości względne stoków tych wzniesień wynoszą 10-25 m;
- Orla Góra (287,3 m n.p.m.), Morawicka Góra (271,6), Kamińce (283,8) w rejonie Morawicy, i góra (251,8) w samej Morawicy, tworzą one grzbiety podłużne, monoklinalne, antyklinalne, twardestwowe, uwarunkowane również tektonicznie (strefa przyuskokowa), najciekawszy jest północno-wschodni stok Orlej Góry, który osiąga około 20 m wysokości względnej i nachylenie rzędu 50-60%;
- Barania Góra (317,9), Kozia Góra (307,6), wzniesienie bez nazwy (293,1) w rejonie Dębskiej Woli i Zbrzy, budują one wyraźny grzbiet podłużny, antyklinalny, uwarunkowany przebiegiem elewacji poprzecznej oraz występowaniem stref nasunięć i uskoków; stoki południowe (~30 m) tych wzniesień są mniej wysokie niż północne (~35-60 m);
- Góra Leszczynowa (283,0 m n.p.m.) i wzniesienie bez nazwy (268,5) w rejonie Woli Morawickiej, tworzące grzbiet podłużny, monoklinalny, twardestwowy, rozwinięty na północnym skrzydle synkliny ostrowskiej i południowym skrzydle antykliny radomickiej; NE stok G. Leszczynowej jest bardziej stromy niż SW;
- wzniesienia 259,6, dalej 264,0, 294,0 m n.p.m., tworzące wyraźny grzbiet w rejonie Brudzowa, jest to grzbiet podłużny, monoklinalny, twardestwowy, rozwinięty na północnym skrzydle synkliny ostrowskiej i południowym skrzydle antykliny radomickiej; nieco na NE w rejonie wieży ciśień (301,8 m n.p.m.) występuje podobny grzbiet, choć mniej stromy;
- Góra Popówka (253,0 m n.p.m.) w rejonie Brudzowa, grzbiet podłużny, monoklinalny, twardestwowy;
- wzniesienia bez nazwy (293,0 i 292,5 m n.p.m.) w rejonie Drochowa Dolnego, jest to niewielki grzbiet, podłużny, monoklinalny, twardestwowy, związany z południowym skrzydłem antykliny zbrzańskiej;
- Gojść (297,2 m n.p.m.) w rejonie Drochowa Górnego oraz wzniesienia 292,5, dalej 296,9 oraz ~302 i 297,3 m n.p.m., ciągnące się ku NW (na Chmielowice), tworzą one grzbiet podłużny, monoklinalny, twardestwowy, którego wyniesienie może też wynikać z istnienia elewacji poprzecznej;
- Wocka Góra (294,2 m n.p.m.) w rejonie Obic; jest to grzbiet podłużny, monoklinalny, twardestwowy, położony na południowym skrzydle antykliny zbrzańskiej, na SW od Wockiej Góry w samych Obicach występuje podobny grzbiet;
- Śmietalanka (279,0 m n.p.m.), Brzuśnica (282,1) i wzniesienia bez nazwy (290,9; 254,3; 256,6) w rejonie Chałupek; tworzą one dwa grzbiety podłużne, monoklinalny, uwarunkowany tektonicznie (strefa nasunięcia) oraz antyklinalny, uwarunkowany strukturalnie;
- Kowalska Góra (284,3 m n.p.m.) i Laskowiec (273,0) w rejonie Lisowa, Kowalska Góra jest położona na grzbiecie podłużnym, monoklinalnym, związanym z południowym skrzydłem antykliny lisowskiej, Laskowiec położony jest na grzbiecie podłużnym, synklinalnym, twardestwowym, uwarunkowanym też tektonicznie (strefa nasunięcia).

5.1.2. Budowa geologiczna i surowce mineralne.

Obszar gminy Morawica położony jest na pograniczu dwu jednostek geologicznych: trzonu paleozoicznego i obrzeżenia mezozoicznego Gór Świętokrzyskich.

Najstarszymi utworami, występującymi na terenie gminy są: iłowce, mułowce i piaskowce kambru. Ordowik, reprezentowany jest przez: piaskowce, mułowce oraz łupki i wapienie. Osady syluru to łupki krzemionkowe i iłowce. Devon wykształcony jest w postaci: łupków, mułowców, iłowców, piaskowców oraz serii osadów węglanowych. Z utworów permu występuje jedynie zlepieńce. Obrzeżenie mezozoiczne Gór Świętokrzyskich zbudowane jest z osadów triasu i jury. Trias wykształcony jest w postaci: zlepieńców, piaskowców, mułowców, iłów oraz wapieni i margli. Utwory jurajskie to: zlepieńce, mułowce, piaskowce i wapienie. Trzeciorzędowe osady to wapienie i margle. Na paleozoicznym i mezozoicznym podłożu występują osady czwartorzędowe o różnym wykształceniu i miąższości. Są to: żwiry, gliny, lessy i mułki oraz najmłodsze osady dolin rzecznych: piaski, namuły, mady i torfy.

Teren gminy jest zasobny w surowce skalne. Występujące tu kopaliny to: skały węglanowe, krzemionkowe, surowce ilaste oraz kruszywo naturalne.

Surowce węglanowe (wapienie dewonu, triasu i jury oraz kalcyty i dolomity dewonu) zostały udokumentowane w wielu złożach: Kaczyn-Borków, Radomice (pole A, pole B w gminie Pierzchnica), Wola Morawicka-Góra Orla, Wola Morawicka Południe, Goździec, Obice, Chomentów (część pola A, pole B w gminie Sobków), Obice-Dębska Wola, Dębska Wola, Dębska Wola-Kawczyn, Łukowa, Zbrza Kawczyn, Zbrza Kawczyn 1, Nida Lurowizna, Brzeziny II oraz złoża, których tylko niewielkie fragmenty znajdują się na terenie gminy: Kowala Mała i Lipa. Surowcem węglanowym są także niewielkie złoża kalcytu Radomice i Skrzelczyce pole W (część złoża w gminie Pierzchnica). Surowce węglanowe są aktualnie pozyskiwane ze złóż Morawica III-1, Wola Morawicka, Wola Morawicka 1 oraz ze złóż, których jedynie fragmenty znajdują się na terenie gminy: Kowala Mała.

Kruszywo naturalne (piaski) zostało udokumentowane w złożach: Zbrza 1 (dwa pola), Obice oraz aktualnie eksploatowane Brzeziny, Brzeziny II i Nida.

Ponadto, na terenie gminy Morawica występują złoża: wapieni, dolomitów i piasków o zasobach szacunkowych i perspektywicznych oraz piaskowce triasowe i zlepieńce permskie, które obserwuje się tylko w wychodniach. Surowce ilaste, występujące na obszarze gminy Morawica to: iły, mułowce i gliny. Nie ma udokumentowanych złóż tej kopaliny. Wszystkie złoża mają określone jedynie zasoby perspektywiczne lub szacunkowe a surowiec wykazuje zmienną jakość. Dość dobre parametry obserwuje się jedynie w złożach Brudzów pole B i Drochów-Obice.

5.1.3. Wody powierzchniowe.

Obszar gminy Morawica znajduje się w dorzeczu rzeki Nidy i jej dopływu – Czarnej Nidy. Przeważająca część obszaru odwadniana jest przez rzekę Czarną Nidę. W granicach gminy ma ona długość 15 km. Prawobrzeżnymi dopływami Czarnej Nidy są: Bobrza, Chodcza i Lubrzanka z Warkoczem, a lewobrzeżnymi: Morawka i Bielanka z Pierzchnianką. Morawka w granicach gminy ma długość 15 km. Południowo-zachodnia część gminy położona jest w zlewni Nidy. Rzeki wykorzystując strefy uskokowe, płyną na ogół poprzecznie do przebiegu struktur geologicznie tektonicznych, a tylko na stosunkowo krótkich odcinkach są równoległe. Grunty położone na granicach rzek są podmokłe i wiosna często zalewane.

Gmina Morawica znajduje się w zasięgu następujących jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych: Czarna Nida od Morawki do ujścia (RW2000921649), Chodcza (RW20006216452), Czarna Nida od Pierzchnianki do Morawki z Luborzanką (od Zalewu Cedzyna do ujścia) (RW20008216459), Dopływ spod Łukowej (RW20007216474), Dopływ z Dymin (RW200062164489), Morawka (RW200072164699), Bobrza

od Ciemnicy do ujścia (RW200082164899) i Pierzchnianka (RW200062164389).

Na terenie gminy Morawica znajduje się 9 zbiorników retencyjnych, spełniających również funkcje przeciwpożarowe:

1. Brudzów Lipie – 0,08 ha
2. Kawczyn – 0,30 ha
3. Obice – 0,02 ha
4. Zbrza – 0,43 ha
5. Brudzów Mały – 0,30 ha
6. Chmielowice – 0,39 ha
7. Brzeziny – 0,01 ha
8. Morawica – 7,2 ha
9. suchy zbiornik w Bilczy

Cieki, na których są położone zbiorniki nie mają nazwy. Aktualnie powstają duże zbiorniki wodne na terenach piaskowni w Nidzie i Brzezinach. Na terenie gminy Morawica istnieje staw rybny w Łabędziowie, z hodowlą między innymi pstrągów.

5.1.4. Wody podziemne.

W regionie świętokrzyskim wody podziemne stanowią główne źródło zaopatrzenia w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze. W gminie Morawica dla potrzeb zaopatrzenia w wodę korzysta się również z zasobów wód podziemnych. Użytkowe poziomy wodonośne na obszarze gminy Morawica związane są z utworami dewonu, jury i triasu.

Prawie cały obszar gminy Morawica znajduje się w zasięgu jednolitej części wody podziemnej nr 101 (PLGW 2000101), niewielki obszar położony w południowo-zachodniej części gminy należy do jednolitej części wody podziemnej nr 100 (PLGW2000101).

Północno-wschodnia część gminy znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 418 Gałęzice-Bolechowice-Borków (pow. 169 km², zasoby dyspozycyjne około 1500 m³/h). Jest to zbiornik szczelinowo-krasowy, utworzony w środkowodewońskich wapieniach i dolomitach. Mniejsze zbiorniki wodonośne dewonu występują w skałach tworzących synklinę skrzelczycką i antyklinę zbrzańską. Głębokość strefy aktywnego krążenia wód podziemnych sięga 150 m. Zwierciadło wody w skali regionalnej posiada charakter swobodny. Wydajności studni na ogół nie przekraczają 10 m³/h.

W granicach gminy Morawica znajduje się także Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 416 Małogoszcz. Zbiornik ten zajmuje powierzchnię ponad 200 km². Jest to zbiornik szczelinowokrasowy, gdzie wody podziemne gromadzą się w spękanych wapieniach jury i triasu. Zasoby dyspozycyjne zbiornika wynoszą ok. 1700 m³/h. Wodonośność zbiornika jest zróżnicowana w zależności od litologii skał i stopnia ich spękania. Średnia głębokość zbiornika jest zróżnicowana i nie przekracza 100 m.

Wszystkie zbiorniki wód podziemnych w województwie są na ogół słabo chronione przed zanieczyszczeniem. Liczne wychodnie skał zbiornikowych na powierzchni terenu oraz małej miąższości nadkład osadów czwartorzędowych sprawiają, że czas pionowej migracji zanieczyszczeń z powierzchni terenu wynosi najczęściej od poniżej 5 do 25 lat. Zbiorniki GZWP nr 416 i 418 nie mają wyznaczonych stref ochrony.

Z przeprowadzonej charakterystyki wynika, że:

- trójpoziomowość i wielopiętrowość wód podziemnych, a także zróżnicowanie przestrzenne jest korzystnym dla środowiska biotycznego aspektem hydrosfery, mozaika głębokości występowania wód podziemnych tworzy mozaikę siedlisk i ekosystemów,
- wyraźnie wyróżniająca się pod względem ilości zjawisk wodnych centralna część gminy odpowiada dużej bioróżnorodności, ma decydujące znaczenie dla zasobów i gospodarki wodnej w omawianym obszarze,

- cechą niezmiernie korzystną uwarunkowań gospodarki wodnej, a szczególnie kontroli i poprawy jakości wód powierzchniowych – jest położenie gminy w obrębie jednej zlewni; cecha ta, zwana zwartością hydrograficzną obszaru pozwala na stosunkowo łatwe wdrożenie zasad systemowej gospodarki wodnej,
- istnieją hydrologiczne możliwości rozbudowy retencji powierzchniowej w dolinach rzecznych,
- „naturalna” gospodarka ściekowa: odprowadzanie ścieków bezpośrednio do cieków powierzchniowych lub do gruntu (szamba), a ponadto spływy powierzchniowe z terenów zielonych i gruntów ornych – decyduje o pogorszonej jakości wód powierzchniowych, zjawisko ma tendencję wzrostową i wymaga długofalowego programu poprawy stanu gospodarki wodno-ściekowej.

Rysunek 9: Zasięgi Głównych Zbiorników Wód Podziemnych na terenie gminy Morawica. Źródło: geoportal.pl

5.1.5. Klimat lokalny.

Pod względem klimatycznym obszar gminy położony jest w obszarze wyżyn i gór regionu świętokrzyskiego. Klimat jest nieco chłodniejszy i wilgotniejszy niż na terenach sąsiednich. Występują tu większe opady, niższe temperatury średnie i dłuższy czas zalegania pokrywy śniegowej.

Warunki klimatyczne noszą cechy typowe dla wyżyn małopolskich. Najbliżej położoną stacją meteorologiczną jest stacja w Sukowie. Na podstawie danych gromadzonych w tej stacji opracowana została charakterystyka klimatu gminy Morawica.

Średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca (stycznia) wynosi $-3,9^{\circ}\text{C}$, natomiast średnia temperatura najcieplejszego miesiąca (lipca) $+17,3^{\circ}\text{C}$. Średnioroczna temperatura powietrza przekracza $7,1^{\circ}\text{C}$ i jest wyraźnie niższa od średniej rocznej dla Polski, która wynosi $8,2^{\circ}\text{C}$. Dni gorących (temperatura maksymalna sięgająca lub przekraczająca 25°C) jest 34-40. Przeciętna długość trwania zimy wynosi 96 dni a lata 87 dni. Okres wegetacji zaczyna się na przełomie marca i kwietnia i trwa 212 dni, do końca października. Największe usłonecznienie przypada na okres od maja do września (najwięcej - 7,3 godziny ze słońcem w ciągu dnia, przypada w czerwcu i lipcu, przy średniej rocznej 4,4 godziny).

Średni roczny opad wynosi 650-680 mm. Najwyższe opady występują w lecie, najniższe na wiosnę i jesienią. W ciągu roku liczba dni z opadem wynosi 120-160, natomiast pokrywa śnieżna zalega przez 100-120 dni. Przymrozki pojawiają się na początku października a zanikają w połowie maja.

Wilgotność powietrza zbliżona jest do przeciętnej Polski i wynosi 80%, przy czym najwyższe wartości dominują zimą (grudzień-luty) a najniższe wiosną (kwiecień-czerwiec). Najbardziej pogodnym okresem jest marzec-maj a najbardziej pochmurnym grudzień.

Kierunki i rozkład wiatru w ciągu roku warunkowane są ogólną cyrkulacją powietrza atmosferycznego oraz, w mniejszym stopniu, ukształtowaniem terenu. W rejonie opracowania przeważają wiatry zachodnie a następnie południowe i południowo-wschodnie. W półroczu chłodnym najczęściej wieją wiatry z zachodu i południowego zachodu, w półroczu ciepłym z zachodu i północnego zachodu. Najrzadziej wieją wiatry z kierunku północnego i północno-wschodniego. Wiatry o dużych prędkościach występują średnio przez 15 dni w roku, głównie w okresie zimowo-wiosennym.

5.1.6. Gleby.

Na terenie gminy Morawica przeważają użytki rolne niskich klas bonitacyjnych. Zarówno wśród gruntów ornych, jak i trwałych użytków zielonych przeważają klasy V i VI, odpowiednio 67% i 54,5% areалу. Grunty orne oraz łąki i pastwiska IV klasy bonitacyjnej występują na odpowiednio 31,5% oraz 42,3% powierzchni użytków rolnych. Grunty najwyższej, III klasy bonitacyjnej występują na niewielkich fragmentach i zajmują łącznie ok. 5% powierzchni upraw.

Gleby różnych klas bonitacyjnych mają układ mozaikowy, nie mniej jednak można wyróżnić obszary z przewagą gleb klasy IV. Są to: południowa część gminy, w pasie Lisów-Chałupki-Kawczyn-Chmielowice, wschodnia część gminy w obszarze Brudzów-Radomice, północno-zachodnia pomiędzy Brzezunami a Bilczą, północna – Dyminy oraz środkowa, w okolicy miejscowości Morawica i Dębska Wola. W ww. wymienionych rejonach oraz na zachód od Łazisk znajdują się także pojedyncze powierzchnie gruntów ornych oraz łąk i pastwisk III klasy bonitacyjnej.

Wśród typów i rodzajów gleb przeważają gleby brunatne, brunatne właściwe powstałe na lessach, glinach, piaskach gliniastych, iłach zdeponowanych na płaskiej i łagodnej powierzchni. Występują tu również czarnoziemy i czarnoziemy zdegradowane (zaliczane do kompleksu pszenno-bardzo dobrego i dobrego), a lokalnie rędziny wytworzone na wapieniach i marglach kredowych.

W obniżeniach terenu, na obrzeżach dolin rzecznych i zbiorników wodnych procesy glebotwórcze doprowadziły do wytworzenia gleb hydrogenicznych, murszowych i glejowych, zajętych pod użytki zielone. Stosunkowo najlepsze gleby (w tym kompleks pszenno-dobry i kompleks pszenno-wadliwy) występują w sołectwach Chmielowice, Obice, Drochów Dolny, Brudzów i Lisów. Relatywnie duży udział gleb z kompleksu żynnego dobrego i żynnego bardzo dobrego występuje w sołectwach Morawica, Chmielowice, Chałupki, Dębska Wola, Radomice i Lisów. Ogólnie jednak jakość i przydatność rolnicza gruntów ornych i użytków zielonych w gminie Morawica jest niska.

Zmiany przeznaczenia gruntów klas I-III na terenie gminy wymagają uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze. Z uwagi na ich przyrodnicze znaczenie, działania władz powinny zmierzać do zachowania dobrych warunków glebowych, poprzez minimalizację przekształceń tych obszarów pod cele nierolnicze oraz eliminowanie możliwych źródeł zanieczyszczeń. W pierwszej kolejności na potrzeby rozwojowe miejscowości powinny być przeznaczane grunty położone w obrębie lub w sąsiedztwie terenów już zainwestowanych, położone w zasięgu istniejącej lub planowanej w najbliższym czasie infrastruktury. Prowadzona dotychczas na terenie gminy polityka przestrzenna uwzględniała te aspekty w dokumentach określających zagospodarowanie przestrzenne.

Wskazane dla poprawy struktury przyrodniczej oraz w mniejszym stopniu jakości gleb jest wprowadzenie roślinności śródpolnej oraz pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż cieków wodnych i dróg, a w szczególności wokół terenów powierzchniowej eksploatacji surowców. Poprawią one strukturę przyrodniczą obszaru (przeciwdziałanie nadmiernemu uproszczeniu agrocenoz) oraz warunki agroklimatyczne (zmniejszenie erozji wietrznej gleb, dłuższe utrzymywanie pokrywy śnieżnej, zwiększenie wilgotności). Izolacja od dróg i kopalni (jednej z głównych przyczyn zanieczyszczenia gleb) poprawi stan terenów znajdujących się w bezpośrednim ich sąsiedztwie.

5.2. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione (fauna i flora).

Gmina Morawica leży na pograniczu dwóch krain geobotanicznych (Matuszkiewicz J. M., 2008), tj. Krainy Wyżyn Miechowsko-Sandomierskich (Okręg Pogórza Szydłowskiego) – południowo-wschodnia część gminy, oraz Krainy Gór Świętokrzyskich – Okręg Gór Świętokrzyskich Właściwych (wschodnia część gminy) i Okręg Chęcińsko-Kielecki, obejmujący pozostały teren gminy.

Ponad 85% obszaru gminy Morawica to tereny otwarte, na które składają się grunty orne (częściowo odłogowane), łąki, pastwiska, lasy, zadrzewienia i zakrzewienia oraz zbiorowiska roślinności naturalnej i półnaturalnej (w tym siedliska naturalne) towarzyszące ciekom i terenom nie użytkowanym gospodarczo lub użytkowane ekstensywnie.

Na omawianym obszarze dominują siedliska obojętnych i zasadowych pól uprawnych, ugorów oraz lasy. Występują tu również świeże i wilgotne łąki, murawy kserotermiczne i zbiorowiska wodne i nadwodne. Spośród wszystkich grup siedliskowych najliczniejszą stanowią gatunki rosnące na siedliskach synantropijnych (gatunki segetalne i ruderalne). Dość liczną grupą są gatunki naturalnych i półnaturalnych siedlisk – miejsc otwartych w tym: wodne i nadwodne, wydmore oraz łąkowe. Pozostałe grupy stanowią gatunki innych siedlisk, w tym lasów i torfowisk, oraz o szerokiej skali tolerancji ekologicznej.

Przy zbiornikach i ciekach wodnych oraz w lokalnych zagłębieniach terenu spotykane są zbiorowiska szuwarowe (*Filipendulion*) oraz wilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*). Zgodnie z Dyrektywą Siedliskową łąki trzęślicowe należą do zbiorowisk naturalnych (Kod: 6410). Zbiorowiska te tworzą niewielkie płyty w środkowej części gminy. Łąki te wykształcają się zarówno na podłożach zasobnych, jak i mezotroficznych oraz oligotroficznych, wilgotnych i świeżych. Specyficzną cechą siedliska jest zmienny poziom wody gruntowej w ciągu roku, stanowiący zasadniczy element różnicujący i decydujący o wykształceniu się tego zbiorowiska. Fizjonomicznie łąki trzęślicowe odznaczają się stałym udziałem trzęślicy modrej *Molinia caerulea*. Występują tu także: kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, mieczyk dachówkowy *Gladiolus imbricatus*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, przytulia północna *Galium boreale*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, sierpiek barwierski *Serratula tinctoria*, oman wierzbolistny *Inula salicina*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, olszewnik kminkolistny *Selinum carvifolia* i koniopłoch łąkowy *Silaum silaus*.

W środkowej oraz zachodniej części gminy (m.in. okolice Brzezin, Nidy, Łabędziowa, Dębskiej Woli, Chmielowic) wykształciły się murawy kserotermiczne (siedlisko naturalne, kod 6210) – ciepłolubne zbiorowiska trawiaste o charakterze stepowym Festuco-Brometea. Zbiorowisko to ma postać barwnych muraw o bogatej i zróżnicowanej florze, często z udziałem gatunków reliktowych oraz rzadkich. Występują tu takie rzadkie i chronione gatunki jak: kukułka szerokolistna – *Dactylorhiza majalis*, kukułka krwista – *D. incarnata*, boberek trójlistkowy – *Menyanthes trifoliata*, sesleria błotna – *Sesleria uliginosa*, turzyca Davalla – *Carex davalliana*, turzyca nitkowata – *C. lasiocarpa*. Dominującymi gatunkami są tu: *Molinia caerulea* – trzęślica modra, *Filipendula ulmaria* – wiązownica błotna, *Lythrum salicaria* – krwawnica pospolita, *Stachys palustris* – czyściec błotny, *Carex acutiformis* – turzyca bagienna, *Potentilla erecta* – pięciornik kurze ziele i in.

Podobny zasięg terytorialny mają zbiorowiska łąk świeżych *Arrhenatherion elatioris* (siedlisko naturalne, kod 6510). Są to cenne antropogeniczne zbiorowiska użytków zielonych na żyznych, świeżych glebach mineralnych. Łąki te to zbiorowiska bogate florystycznie, wysokoproduktywne, wielokośne. Cechuje je udział takich traw, jak rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, stokłosa miękka *Bromus hordoraceus*. Znaczny udział mają wysokie byliny z rodziny baldaszkowatych (*Apiaceae*), wśród których są: marchew zwyczajna *Daucus carota*, barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, pasternak zwyczajny *Pastinaca sativa*, biedrzynek wielki *Pimpinella major*.

Niższą warstwę tworzą rośliny dwuliścienne o barwnych kwiatach, takie jak: dzwonek rozpięchły *Campanula patula*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, komonica pospolita *Lotus corniculatus*, skalnica

ziarenkowata *Saxifraga granulata*.

Na terenie gminy występują także rośliny chronione na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. Nr 168, poz. 1764) oraz zagrożone w skali kraju, bądź regionu. Są to m.in.:

1. *Allium montanum* czosnek skalny,
2. *Anemone sylvestris* zawilec wielkokwiatowy,
3. *Asarum europaeum* kopytnik pospolity,
4. *Aster amellus* aster gawędka,
5. *Campanula persicifolia* dzwonek brzoskwiniolistny,
6. *Campanula sibirica* dzwonek syberyjski,
7. *Centaureum erythraea* centuria pospolita,
8. *Cephalanthera damasonium* buławnik wielkokwiatowy,
9. *Cephalanthera rubra* buławnik czerwony,
10. *Cirsium canum* ostrożeń siwy,
11. *Convallaria majalis* konwalia majowa,
12. *Dactylorhiza incarnata* kukułka (storczyk) krwista,
13. *Dactylorhiza majalis* kukułka (storczyk) szerokolistna,
14. *Daphne mezereum* wawrzynek wilczełyko,
15. *Epipactis helleborine* kruszczyk szerokolistny,
16. *Galium odoratum* przytulia (marzanka) wonna,
17. *Hedera helix* bluszcz pospolity,
18. *Helichrysum arenarium* kocanki piaskowe,
19. *Hepatica nobilis* przyłaszczka pospolita,
20. *Lathyrus pisiformis* groszek wielkoprzylistkowy,
21. *Lilium martagon* lilia złotogłów,
22. *Melittis melissophyllum* miodownik melisowaty,
23. *Menyanthes trifoliata* bobrek trójlistkowy,
24. *Neottia nidus-avis* gnieźnik leśny,
25. *Ononis spinosa* wilżyna ciernista,
26. *Papaver argemone* mak piaskowy,
27. *Platanthera bifolia* podkolan biały,
28. *Primula veris* pierwiosnka lekarska,
29. *Pulmonaria angustifolia* miodunka wąskolistna,
30. *Pulsatilla pratensis* sasanka łąkowa,
31. *Sesleria uliginosa* sesleria błotna,
32. *Thymus kosteleckyanus* macierzanka pannońska,
33. *Thymus marschallianus* macierzanka Marschalla,
34. *Viburnum opulus* kalina koralowa.

Wymienione gatunki, pod względem siedliskowym, to głównie gatunki muraw kserotermicznych i lasów łąkowych, a następnie wilgotnych łąk i ziołorośli, a także gatunki wilgotnych lasów liściastych, borów i torfowisk niskich.

Spośród zwierząt chronionych prawem międzynarodowym na terenie gminy stanowiska lęgowe mają m.in. derkacz *Crex crex*, gąsiorek *Lanius collurio*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, lerka *Lullula arborea* i jarzębatka *Sylvia nisoria*.

Stwierdzono także występowanie zwierząt „mało licznych”, objętych ścisłą ochroną gatunkową na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko

występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237). Są to m.in.:

1. tygrzyk paskowany *Argiope bruennichi*,
2. biegacz gajowy *Carabus nemoralis*,
3. rzekotka drzewna *Hyla arborea*,
4. padalec *Anguis fragilis*,
5. bocian czarny *Ciconia nigra*,
6. przepiórka *Coturnix coturnix*,
7. jastrząb *Accipiter gentilis*,
8. krogulec *Accipiter nisus*,
9. pustułka *Falco tinnunculus*,
10. uszatka *Asio otus*,
11. srokosz *Lanius excubitor*,
12. świerszczak *Locustella naevia*,
13. ryjówka aksamitna *Sorex araneus*,
14. rzęsorek rzeczek *Neomys fodiens*,
15. borowiec wielki *Nyctalus noctula*,
16. łasica *Bustela nivalis*.

W granicach gminy Morawica występują następujące formy ochrony przyrody (na podstawie centralnego rejestru form ochrony – prowadzonego przez Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska):

- Obszar Natura 2000 Doliny Czarnej Nidy (PLH260016).
- Obszar Natura 2000 Ostoja Sobkowsko-Korytnicka (PLH260032).
- Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu (Ch-KOChK), położony w otulinie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego.
- Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu (POChK).
- Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu (Ch-SzOChK).
- Rezerwat przyrody Radomice.
- 2 pomniki przyrody.

5.2.1. Obszary Natura 2000

Na terenie gminy znajdują się dwa obszary Natura 2000:

- Dolina Czarnej Nidy (PLH 260016).
- Ostoja Sobkowsko-Korytnicka (PLH 260032).

Te dwa obszary są obszarami mającymi znaczenie dla Wspólnoty, czyli projektowanymi specjalnymi obszarami ochrony siedlisk, które zostały zatwierdzone przez Komisję Europejską decyzją Nr 2011/64/UE z 10.01.2011 r. (Dz. U. UE Nr L 33 z 08.02.2011 r.).

Obszar Natura 2000 **Dolina Czarnej Nidy** obejmuje dolinę Czarnej Nidy. Obszar zajmuje 1 192,5 ha. Położony jest w obrębie mezoregionu Pogórze Szydłowskie. Obejmuje rzekę Czarną Nidę od miejscowości Przymiarki na zachodzie (poza granicami gminy) do Kuby Młyny na wschodzie, wraz z jej terasą zalewową, zboczami oraz obszarami przyległymi z rozproszonymi stanowiskami muraw kserotermicznych i zbiorowisk leśnych. Występują tu skały osadowe z ery paleozoicznej i mezozoicznej przykryte przez młodsze osady z okresu miocenu. Na obszarze, gdzie występują wapienie, rozwinął się kras. W jego wschodniej części na podłożu struktur paleozoicznych zalegają osady morskie miocenu, miejscami zbiega dolina rzecznej budują skały węglanowe wieku kredowego. W gminie Morawica utworzono rezerwat z naturalnym stanowiskiem cisa „Radomice”, znajdujący się w granicach omawianej ostoi. Pod względem siedliskowym w obszarze przeważają tu bory sosnowe i bory mieszane, rzadziej występują fragmenty olsów, łęgów oraz grądów.

W dnie doliny dominują pastwiska, ale zachowały się także fragmenty łąk ekstensywnie użytkowanych oraz trzęślicowych łąk o zmiennym uwilgotnieniu. Koryto rzeki zachowało w większości

naturalny i silnie meandrujący charakter, z licznymi starorzeczami, zastoiskami, ujściami mniejszych dopływów (Morawka), rozlewiskami. Często występują także płaty łągów i zarośli wierzbowych. Na wychodniach skał węglanowych porastają murawy i zarośla kserotermiczne. Pomiedzy wsiami Nida i Brzeziny znajduje się kompleks rozproszonych wzgórz, m.in. Góra Hoża (289 m) i Góra Nidziańska pokrytych murawami kserotermicznymi ze znacznym udziałem jałowca.

Obszar Natura 2000 **Ostoja Sobkowsko-Korytnicka** składa się z kilku terenów sąsiadujących ze sobą, zajmuje obszar 2 206 ha. Na terenie gminy znajdują się dwa niewielkie fragmenty tej ostoi w pobliżu miejscowości Zbrza oraz Chmielowice. Ostoja położona jest w mezoregionie Dolina Nidy oraz częściowo w obrębie mezoregionu Pogórze Szydłowskie. Występują tu skały osadowe z ery paleozoicznej i mezozoicznej przykryte przez młodsze osady z okresu miocenu. Na obszarze, gdzie występują wapienie rozwinął się kras. Ostoja obejmuje dolny fragment doliny rzeki Nidy, która charakteryzuje się płaskim dnem podlegającym zalewom. Meandrująca rzeka tworzy liczne starorzecza. Teren charakteryzuje się wydłużonymi, łagodnie zaokrąglonymi wzgórzami między którymi występują liczne wąwozy i jary.

Dla Obszaru Natura 2000 Dolina Czarnej Nidy oraz Ostoja Sobkowsko-Korytnicka obowiązują regulacje zawarte w art. 33 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

5.2.2. Obszary Chronionego Krajobrazu.

Na terenie gminy Morawica występują następujące obszary Chronionego Krajobrazu:

- **Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu (CH-KOChK)** - położony w otulinie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego.

Niewielki fragment terenu w północnej części gminy (0,1 ha), w północno-zachodniej części gminy, znajduje się w granicach otuliny Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego. Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu wyznaczony został w Uchwale nr XXXV/625/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 sierpnia 2013 roku, która została zmieniona Uchwałą nr XLIX/877/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. Wydzielono w nim następujące strefy krajobrazowe:

- A - tereny dolin rzecznych i cieków pełniące funkcje korytarzy ekologicznych oraz torfowiska i inne tereny podmokłe, w tym lasy łągowe, a także zalesione jary lessowe z obecnymi na ich dnie ciekami wraz z terenami przyległymi; są to obszary o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, często siedliska chronione, skupiające rzadkie i chronione gatunki roślin i zwierząt, a jednocześnie tereny bardzo wrażliwe na zmiany dokonywane w środowisku; strefa ta posiada najwyższy rygor ochronny;
- B - tereny kompleksów leśnych (z wyłączeniem lasów łągowych i olsów, które zostały zaliczone do strefy A), murawy kserotermiczne i napiaskowe; są to siedliska niezależne od poziomu wód gruntowych; obejmują tereny cenne przyrodniczo, często siedliska chronione, skupiające rzadkie i chronione gatunki roślin i zwierząt; strefa posiada wysoki rygor ochronny;
- C - obszary poza strefami A i B; tereny zabudowy, użytkowane rolniczo, przekształcone przez człowieka; strefa odznacza się najniższym rygiem ochronnym.

Na terenie gminy występuje tylko strefa krajobrazowa A. Ustala się dla niej następujące cele i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:

- ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów:
  - edukacja ekologiczna,
  - ochrona poprzez zapewnienie właściwego stanu siedlisk,
- zachowanie cennych ekosystemów:
  - utrzymanie lub przywrócenie tradycyjnego użytkowania półnaturalnych zbiorowisk roślinnych

- (łąki, murawy) m.in. poprzez promowanie i wdrażanie programów rolno-środowiskowych,
- prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej; dążenie do zachowania właściwych parametrów siedlisk leśnych; zachowanie powierzchni starodrzewi poprzez wyłączenie z użytkowania,
  - zachowanie dolin rzek i cieków w stanie zbliżonym do naturalnego:
    - utrzymywanie w niezmienionym stanie terenów zalewowych oraz odtworzenie polderów,
  - utrzymanie ciągłości korytarzy ekologicznych:
    - uwzględnienie połączeń ekologicznych w planowaniu przestrzennym,
  - zachowanie istniejącej mozaiki krajobrazu:
    - promowanie ekstensywnych systemów gospodarowania,
    - utrzymanie trwałego użytkowania gruntów rolnych,
  - utrzymanie właściwego poziomu i jakości wód:
    - likwidacja części rowów melioracyjnych, odstąpienie od ich konserwacji,
    - rozbudowa zbiorczych systemów zaopatrzenia w wodę,
    - uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
    - tworzenie stref buforowych wzdłuż brzegów cieków poprzez odstąpienie od ich użytkowania i wprowadzenie pasów ochronnych roślinności,
    - ograniczenie zużycia nawozów sztucznych i środków ochrony roślin,
    - likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci,
  - ochrona powierzchni ziemi przed procesami erozyjnymi:
    - zalesianie lub utrzymywanie roślinności łąkowej i murawowej na terenach najbardziej narażonych na erozję,
    - stosowanie orki w poprzek stoku na terenach użytkowanych rolniczo,
  - ochrona atrakcyjnych panoram i wnętrz widokowych:
    - powstrzymywanie procesów naturalnej i wtórnej sukcesji,
    - uwzględnianie w planowaniu przestrzennym zachowania stref dalekiego widoku.

Na obszarze Ch-KOChK w strefie krajobrazowej A zakazuje się:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka,
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej.

Zakazy, o których mowa wcześniej nie dotyczą:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których procedura dotycząca oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień przydrożnych, w przypadku zadrzewień przydrożnych

- kolidujących z zapewnieniem dostępu (zjazdu) z nieruchomości do drogi publicznej,
- realizacji inwestycji w zakresie budowy urządzeń elektrowni wodnych poza głównym nurtem rzeki,
- zadrzewień śródpolnych występujących na gruntach oznaczonych w ewidencji gruntów inaczej niż: grunty zadrzewione i zakrzewione (Lz) lub grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych (Lz-R, Lz-Ł, Lz-Ps),
- zadrzewień przydrożnych kolidujących z zapewnieniem dostępu (zjazdu) z nieruchomości do drogi publicznej,
- terenów objętych ustaleniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu.

Niewielki fragment terenu w północno-zachodniej części gminy o powierzchni 0,1 ha, położony w ChKOChK, znajduje się w granicach otuliny Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego. Granice Otuliny Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego zostały wyznaczone w Uchwale nr XXXVI/649/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 25 października 2013 roku.

Park został utworzony ze względu na wybitne wartości geologiczne i krajobrazowe obszaru objętego ochroną. Urozmaicona morfologia i różnicowane pokrycie roślinne, oraz możliwość obserwacji na powierzchni kolejnych faz rozwoju geologicznego tego rejonu, to niektóre z walorów Parku. Na szczególną uwagę zasługują obszary krasowe związane z występowaniem skał węglanowych. Procesy krasowe widoczne na powierzchni, doprowadziły w głębi górotworu do tworzenia się jaskiń, z których najbardziej popularna w Polsce jest jaskinia Raj. Park charakteryzuje się również bogactwem i zróżnicowaniem szaty roślinnej. Wśród siedlisk leśnych występują bory sosnowe i mieszane, dąbrowy, grądy, olsy i łągi. Flora naczyniowa obejmuje ponad 1000 gatunków, z których 69 objętych jest całkowitą ochroną, 12 częściową, a 42 gatunki są szczególnie rzadkie i zagrożone. Również wśród fauny bezkręgowej występuje wiele rzadkich gatunków. Wśród kręgowców występują chronione gady, płazy, ptaki i ssaki (m.in. nietoperze zimujące w jaskiniach i szczelinach skalnych).

Opracowany Plan ochrony Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego nie określa ograniczeń w użytkowaniu terenu dla obszaru otuliny.

- **Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu (POChK)**

Północno-wschodnia część gminy, obejmująca głównie kompleks leśny „Babia Góra” oraz północna część doliny Czarnej Nidy, wraz z terenami pomiędzy nimi leży w obrębie Podkieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. POChK utworzony został na podstawie Uchwały nr XXXV/618/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 roku, która została zmieniona Uchwałą nr XIV/200/2015 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 7 września 2015 roku. Wydzielono w nim następujące strefy krajobrazowe:

- A – tereny dolin rzecznych i cieków pełniące funkcje korytarzy ekologicznych oraz torfowiska i inne tereny podmokłe, w tym lasy łąkowe i olsy; są to obszary o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, często siedliska chronione, skupiające rzadkie i chronione gatunki roślin i zwierząt, a jednocześnie tereny bardzo wrażliwe na zmiany dokonywane w środowisku; strefa ta posiada najwyższy rygor ochronny;
  - B – tereny kompleksów leśnych (z wyłączeniem lasów łąkowych i olsów, które zostały zaliczone do strefy A), murawy kserotermiczne i napiaskowe; i chronione gatunki roślin i zwierząt; strefa posiada wysoki rygor ochronny; są to siedliska niezależne od poziomu wód gruntowych; obejmują tereny cenne przyrodniczo, często siedliska chronione, skupiające rzadkie;
  - C – obszary poza strefami A i B; tereny zabudowy, użytkowane rolniczo, przekształcone przez człowieka; strefa odznacza się najniższymi rygorami ochronnymi, spośród wyznaczonych stref.
- Na terenie strefy krajobrazowej A ustala się następujące cele i działania w zakresie czynnej ochrony

ekosystemów:

- zachowanie cennych ekosystemów:
  - utrzymanie lub przywrócenie tradycyjnego użytkowania półnaturalnych zbiorowisk roślinnych (łąki, murawy) m.in. poprzez promowanie i wdrażanie programów rolno-środowiskowych,
  - prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej; dążenie do zachowania właściwych parametrów siedlisk leśnych; zachowanie powierzchni starodrzewi poprzez wyłączenie z użytkowania,
  - likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci;
- ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów:
  - edukacja ekologiczna,
  - ochrona poprzez zapewnienie właściwego stanu siedlisk,
  - likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci;
- zachowanie dolin rzek i cieków w stanie zbliżonym do naturalnego, poprzez utrzymywanie w niezmiennym stanie terenów zalewowych oraz odtworzenie naturalnych polderów;
- utrzymanie ciągłości korytarzy ekologicznych, poprzez uwzględnienie połączeń ekologicznych w planowaniu przestrzennym;
- utrzymanie właściwego poziomu i jakości wód:
  - likwidacja części rowów melioracyjnych, poprzez odstąpienie od ich konserwacji,
  - rozbudowa zbiorczych systemów zaopatrzenia w wodę,
  - uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
  - tworzenie stref buforowych wzdłuż brzegów cieków poprzez odstąpienie od ich użytkowania i wprowadzenie pasów ochronnych roślinności,
  - ograniczenie zużycia nawozów sztucznych i środków ochrony roślinności,
  - likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci;
- ochrona powierzchni ziemi przed procesami erozyjnymi, poprzez zalesianie lub utrzymywanie roślinności łąkowej i murawowej na terenach najbardziej narażonych na erozję;
- ochrona atrakcyjnych panoram i wnętrz widokowych:
  - powstrzymywanie procesów naturalnej i wtórnej sukcesji,
  - uwzględnianie w planowaniu przestrzennym zachowania stref dalekiego widoku.

Na terenie strefy krajobrazowej B ustala się następujące cele i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:

- zachowanie cennych ekosystemów:
  - utrzymanie lub przywrócenie tradycyjnego użytkowania półnaturalnych zbiorowisk roślinnych (łąki, murawy) m.in. poprzez promowanie i wdrażanie programów rolno-środowiskowych,
  - prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej; stosowanie rębni gniazdowej w cennych płatach siedlisk; zachowanie powierzchni starodrzewi poprzez wyłączenie z użytkowania,
  - likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci;
- ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów:
  - edukacja ekologiczna,
  - ochrona poprzez zapewnienie właściwego stanu siedlisk,
  - likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci;
- ochrona dużych kompleksów leśnych i stref ekotonowych:
  - odnawianie drzewostanów zgodnych z typem siedliska,
  - zapobieganie fragmentacji obszarów leśnych przy realizacji inwestycji
  - zachowanie i zwiększanie powierzchni zalesionych,
  - zalesianie poza powierzchniami cennych przyrodniczo siedlisk,
  - likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci;
- utrzymanie ciągłości korytarzy ekologicznych, poprzez uwzględnienie połączeń ekologicznych w planowaniu przestrzennym;

- zachowanie istniejącej mozaiki krajobrazu:
  - promowanie ekstensywnych systemów gospodarowania,
  - utrzymanie trwałego użytkowania gruntów rolnych;
- ochrona powierzchni ziemi przed procesami erozyjnymi:
  - zalesianie lub utrzymywanie roślinności łąkowej i murawowej na terenach najbardziej narażonych na erozję,
  - stosowanie orki w poprzek stoku na terenach użytkowanych rolniczo;
- ochrona atrakcyjnych panoram i wnętrz widokowych:
  - powstrzymywanie procesów naturalnej i wtórnej sukcesji,
  - uwzględnianie w planowaniu przestrzennym zachowania stref dalekiego widoku;
- zachowanie wartości kulturowych obszaru:
  - promowanie w budownictwie i zagospodarowaniu przestrzennym tradycyjnego stylu architektonicznego budownictwa,
  - rewitalizacja obiektów zabytkowych,
  - poszerzanie katalogu obiektów zabytkowych,
  - promowanie zieleni przydomowej, w tym szczególnej wartości wielokwiatowych ogrodów przydomowych,
  - edukacja.

Na terenie strefy krajobrazowej C ustala się następujące cele i działania związane z ochroną krajobrazową i kulturą:

- ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów:
  - edukacja ekologiczna,
  - ochrona poprzez zapewnienie właściwego stanu siedlisk,
  - likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci;
- utrzymanie ciągłości korytarzy ekologicznych, poprzez uwzględnienie połączeń ekologicznych w planowaniu przestrzennym;
- zachowanie istniejącej mozaiki krajobrazu:
  - promowanie ekstensywnych systemów gospodarowania,
  - utrzymanie trwałego użytkowania gruntów rolnych;
- ochrona atrakcyjnych panoram i wnętrz widokowych:
  - powstrzymywanie procesów naturalnej i wtórnej sukcesji,
  - uwzględnianie w planowaniu przestrzennym zachowania stref dalekiego widoku;
- zachowanie wartości kulturowych obszaru:
  - promowanie w budownictwie i zagospodarowaniu przestrzennym tradycyjnego stylu architektonicznego budownictwa,
  - rewitalizacja obiektów zabytkowych,
  - poszerzanie katalogu obiektów zabytkowych,
  - promowanie zieleni przydomowej, w tym szczególnej wartości wielokwiatowych ogrodów przydomowych;
- edukacja.

Na obszarze POChK w strefie krajobrazowej A oraz B zakazuje się:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;

- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Ponadto na obszarze POChK w strefie krajobrazowej A zakazuje się:

- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakazy, o których mowa wcześniej nie dotyczą:

- zadrzewień śródpolnych występujących na gruntach oznaczonych w ewidencji gruntów inaczej niż: grunty zadrzewione i zakrzewione lub grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień przydrożnych, w przypadku zadrzewień przydrożnych kolidujących z zapewnieniem dostępu (zjazdu) z nieruchomości do drogi publicznej;
- realizacji inwestycji w zakresie budowy urządzeń elektrowni wodnych poza głównym nurtem rzeki;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których procedura dotycząca oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu;
- terenów objętych ustaleniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu.

Na obszarze POChK w strefie krajobrazowej C nie ustala się zakazów.

- **Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu (Ch-SzOChK)**

Południowa i południowo-wschodnia część gminy (obszar na południe od Czarnej Nidy, za wyjątkiem terenu pomiędzy linią kolejową a drogą krajową nr 73) znajduje się w granicach Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar ten został utworzony na mocy Uchwały nr XXXV/620/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 roku.

Na terenie obszarów ustala się następujące działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:

- 1) ochrona dużych kompleksów leśnych dla zachowania różnorodności biologicznej lasu;
- 2) szczególna ochrona ekosystemów i wyjątkowo cennych krajobrazów;
- 3) zachowanie naturalnych stanowisk roślinności kserotermicznej i halofitowej;
- 4) zachowanie naturalnych fragmentów obszarów wodnych i wodno-błotnych;
- 5) zachowanie tworów i składników przyrody nieożywionej.

Na terenie Obszarów zakazuje się:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu

drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Zakazy te nie dotyczą:

- terenów objętych ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu;
- terenów objętych ustaleniami projektów planów zagospodarowania przestrzennego lub projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, dla których przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których procedura dotycząca oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu;
- ustaleń warunków zabudowy dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy zagrodowej oraz obiektów i urządzeń budowlanych niezbędnych do jej użytkowania, pod warunkiem zapewnienia minimum 30% powierzchni biologicznie czynnej na danym terenie.

5.2.3. Rezerwaty przyrody

W gminie Morawica znajdują się jeden rezerwat przyrody:

- **Rezerwat „Radomice”**

W kompleksie leśnym „Radomice I”, w sąsiedztwie wsi Łabędziów, położony jest rezerwat „Radomice”. Utworzony został na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa z dnia 27 kwietnia 1953 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr A-42 poz. 509). Rozporządzenie to zostało zmienione poprzez Rozporządzenie Nr 24/2003 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Św. Nr 220 poz. 2034) zmieniające zarządzenie w sprawie uznania za rezerwat przyrody w zakresie powierzchni rezerwatu i zakazów obowiązujących na jego terenie oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 20 września 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody Radomice (Dz. Urz. Woj. Św. poz. 2885), w którym ponownie skorygowano powierzchnię oraz granice rezerwatu. Obecnie Rezerwat „Radomice” zajmuje 27,08 ha i obejmuje lasy oraz cieki wodne oddziałów leśnych 162 a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m. Powołany został w celu zachowania fragmentu lasu z naturalnym stanowiskiem cisa pospolitego (*Taxus baccata*) – największe stanowisko na Wyżynie Małopolskiej – oraz zespołu roślinnego grzebieniowca i seslerii błotnej. Obejmuje fragment płaskiej podmokłej doliny rzecznej wyerodowanej w skałach triasowych. Naturalne skupienie cisa, który przybiera tu zarówno krzewiaste jak i drzewiaste formy jest największym stanowiskiem na obszarze całej Wyżyny Małopolskiej. W drzewostanie króluje sztucznie wprowadzona olsza z domieszką świerka i sosny, a także w mniejszych ilościach – osiki, jawora, dębu, jodły, grabu i brzozy.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody na terenie rezerwatu zabrania się:

- 1) budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody,
- 2) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu,
- 3) polowania z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych

- ustanowionych dla rezerwatu przyrody,
- 4) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów,
  - 5) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody,
  - 6) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody,
  - 7) pozyskiwania skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu,
  - 8) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów,
  - 9) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - 10) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony,
  - 11) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów,
  - 12) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - 13) połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych,
  - 14) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - 15) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony, psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas oraz psów asystujących w rozumieniu art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Z 2018 r. poz. 511, 1000 i 1076),
  - 16) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - 17) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach stanowiących własność parków narodowych lub będących w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - 18) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego,
  - 19) zakłócania ciszy,
  - 20) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - 21) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
  - 22) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - 23) prowadzenia badań naukowych bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - 24) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska,
  - 25) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych,
  - 26) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

4.2.4. Węzły i korytarze ekologiczne

We wschodniej części gminy Morawica zlokalizowany jest fragment cisowsko-orłowski obszaru ekologicznego (20 K). Jest to węzeł ekologiczny o randze krajowej. Swoim zasięgiem obejmuje obszar Cisowsko-Orłowski Parku Krajobrazowego. Dominują tu drzewostany sosny i jodły. Obszar ten jest szczególnie bogaty pod względem występowania gatunków objętych całkowitą ochroną prawną. Można tu wymienić m.in.: widłaki, wierzba borówkolistna, goździk piaskowy, pełnik europejski, orlik pospolity, tojad dziobaty, sasanka wiosenna, grązel żółty, rosiczka okrągłolistna i długolistna, parzydło leśne, storczyki, podkolan biały, kruczyki, litera jajowata, gnieźnik leśny. Występuje tu również wiele gatunków ze świata zwierząt objętych ochroną prawną, wśród ptaków są to m.in.: bocian biały i czarny, jastrząb gołębiarz, myszołów zwyczajny, pokrzewka, sowa, kowalik, dzierzba, muchołówka, drozd, kuropatwa, bażant, cietrzew i słonka, z ssaków: jeż, kret, ryjówka, jeleń, sarna, lis, dzik, zając, borsuk, kuna leśna, piżmak, z płazów: ropucha, żaba, rzekotka drzewna, traszka, z gadów: jaszczurka zwinka i żyworodna, padalec, zaskroniec, żmija zygzakowata, oraz owady: biegacz, trzmiel, tęcznik, mienia oraz paż królowej.

Przez środkową część Gminy przechodzi dolina Czarnej Nidy. Jest to istotny korytarz ekologiczny łączący lasy i tereny otwarte położone na wschód od granic Gminy. O randze tego korytarza świadczy włączenie w system Obszarów Natura 2000. Również doliny Morawki i Bobrzy pełnią rolę korytarzy ekologicznych, umożliwiając migrację organizmów z terenów położonych na południe i na północ od gminy Morawica. Doliny Morawki i Bobrzy łączą się z doliną Czarnej Nidy tworząc w ten sposób rozległy system powiązań ekologicznych. Uzupełnieniem powyżej wspomnianych korytarzy są kompleksy leśne dość równomiernie rozmieszczone na terenie Gminy. Obszary ekstensywnie uprawianych terenów rolnych we wschodniej, południowej i zachodniej części Gminy stanowią przedłużenie rozległej strefy krajobrazów naturalnych i półnaturalnych z dolinami rzecznyymi i kompleksami leśnymi.

4.2.5. Pomniki przyrody.

Na terenie gminy Morawica znajdują się 2 pomniki przyrody: drzewo i odślonięcie geologiczne. Są to:

Lp.	Podstawa prawna	Miejscowość	Gatunek	Wymiary (wg.PUL stan na 2013)	Nr rej.
1.	1) Rozporządzenie Nr 5/91 Wojewody Kieleckiego z dnia 4 grudnia 1991 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. Dz. Urz. Woj. Kiel. Nr 15, poz. 190, z dn. 31.12.1991 r. 2) Rozporządzenie Nr 276/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 9 sierpnia 2001 r. zmieniające zarządzenia i rozporządzenia w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Święt. Nr 85, poz. 987 z dn. 16 sierpnia 2001 r.	za zabudowaniami gospodarczymi w Nidzie, w pobliżu zabytkowej kapliczki, działka nr 282, obręb 15	dąb szypułkowy (Quercus robur)	Wiek – ok 200 lat. Wys. - 20 m. Obwód – 365 cm.	290
2.	1) Zarządzenie Nr 23/87 Wojewody Kieleckiego z dnia 2 października 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 19, poz. 223. 2) Rozporządzenie Nr 6/94 Wojewody Kieleckiego z dnia 20 czerwca 1994 r. zmieniające zarządzenie w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Kiel. Nr 8, poz. 54 z dn. 30.08.1994 r.) 3) Rozporządzenie Nr 7/94 Wojewody Kieleckiego z dnia 4 sierpnia 1994 r. zmieniające zarządzenie w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 8,	na południe od wschodniego krańca wsi, obok kamieniołomu Wola Morawicka; na terenie firmy POL-BOT Kruszywa (dawne Pińczowskie	Odślonięcie geologiczne	Wykop o dł. 170 [m], szer. do 15 [m], gł. do 8 [m]	209

poz. 55, z dn.30.08.1994 r.) 4) Rozporządzenie Nr 276/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 9 sierpnia 2001 r. zmieniające zarządzenia i rozporządzenia w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Świąt. Nr 85, poz. 987 z dn. 16.08.2001 r.)	Zakłady Kamienia Budowlanego, działka nr 547/15 obręb 20			
---	--	--	--	--

Tabela 3. Pomniki przyrody na terenie gminy Morawica.

Źródło: http://www.gdos.gov.pl/files/artykuly/15318/pomniki_przyrody_swietokrzyskie.pdf

4.2.6. Użytki ekologiczne.

W gminie Morawica nie występują użytki ekologiczne. Proponuje się wprowadzić dwa użytki ekologiczne: we wsi Kuby Młyny i Podwole.

6. Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

6.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

Gmina Morawica zalicza się do obszarów województwa o niekorzystnych warunkach gospodarowania posiadających mało korzystne warunki przyrodniczo-glebowe rozwoju rolnictwa.

Wskaźniki ekonomiczne rozwoju rolnictwa w zakresie towarowości produkcji rolniczej na 1 ha, udziału utrzymujących się z pracy w gospodarstwie rolnym oraz udziału gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha należą do najniższych w województwie. Na terenie gminy przeważają gleby nieekonomicznych klas bonitacyjnych (V–VI). Rolnictwo w strukturze funkcjonalnej gminy Morawica pełni zatem jedynie funkcję uzupełniającą

Strukturę użytkowania gruntów przedstawiono poniżej:

Rodzaj	Jednostka miary	Powierzchnia
grunty ogółem	ha	6 499,03
użytki rolne ogółem	ha	5 264,96
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	4 398,06
pod zasiewami	ha	2 253,17
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	ha	467,77
uprawy trwałe	ha	65,53
sady ogółem	ha	64,81
ogrody przydomowe	ha	14,34
łąki trwałe	ha	1 386,01
pastwiska trwałe	ha	211,24
pozostałe użytki rolne	ha	866,90
lasy i grunty leśne	ha	669,43
pozostałe grunty	ha	564,64

Tabela 4. Kierunki wykorzystania gruntów rolnych gminy Morawica na 2010 r. Źródło: GUS

Pod względem rolniczej przydatności gleb przeważają kompleksy: żytni słaby, żytni bardzo słaby i zbożowo-pastewny słaby, zajmujące łącznie około 66% powierzchni gruntów ornych.

W ogóle nie występują użytki zielone określone jako bardzo dobre i dobre, natomiast udział użytków zielonych ocenianych jako słabe i bardzo słabe wynosi 38%. Ogólnie jednak jakość i przydatność rolnicza

gruntów ornych i użytków zielonych w gminie Morawica jest niska. Jednym ze sposobów gospodarowania w rolnictwie jest rolnictwo ekologiczne i w przyszłości powinno odgrywać coraz większą rolę. Na terenie gminy Morawica aktualnie jest jedno gospodarstwo ekologiczne. Działa tu Stowarzyszenie Gospodarstw Ekologicznych i Agroturystycznych.

Z badań gleb pod kątem odczynu pH prowadzonych przez WIOŚ w latach 2000-2005 (badania 5-letnie) wynika, iż na terenie województwa świętokrzyskiego przeważają gleby zakwaszone. W strukturze jakościowej gleb opartej na wartości odczynu pH w powiecie kieleckim 61% gleb stanowią gleby kwaśne i bardzo kwaśne (60-100% udziału gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych). W obrębie terenu gminy Morawica występuje do 20% gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych.

6.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.

Gmina Morawica zalicza się do obszarów o średniej lesistości 26,1% (województwo – 28%). Największe kompleksy leśne koncentrują się w północnej części gminy, na północny-wschód od Brzezin oraz na północ od Radomic, podczas gdy część południowo-wschodnia gminy pozostaje praktycznie bezleśna. Za zbyt małą należy uznać ogólną powierzchnię zadrzewień i zakrzewień, zwłaszcza spełniających funkcje glebochronne i wiatrochronne.

Nazwa	Jedn. pow.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
parki spacerowo-wypoczynkowe	ha	0,0	0,0	0,0	0,00	3,62	3,62	3,62
zieleńce	ha	1,4	1,4	1,4	1,40	1,40	1,40	1,40
zieleń uliczna	ha	5,0	5,0	5,0	5,00	5,00	5,00	5,00
cmentarze	ha	14,5	14,5	14,5	14,50	14,50	14,50	14,50
lasy gminne	ha	0,0	0,0	0,0	0,00	17,87	9,64	9,98
obszary prawnie chronione		10 523,0	10 523,0	10 523,0	11 270,40	11 270,40	11 139,62	11 139,62

Tabela 5. Powierzchnia gruntów leśnych i zadrzewionych gminy Morawica (stan na 31.12.2016 r.). Źródło: GUS

Jednym z głównych elementów środowiska biotycznego są lasy i grunty leśne. Tworzą one na terenie gminy Morawica kompleksy o łącznej powierzchni około 37,3 km², co stanowi około 26% powierzchni ogólnej Gminy. Wszystkie lasy na terenie gminy Morawica mają statut lasów ochronnych.

Lasy Skarbu Państwa zostały przystosowane do obsługi ruchu rekreacyjnego i wypoczynkowej. Głównym ich walorem są cenne pod względem siedliskowym i przyrodniczym struktury drzewostanów, które zachowały w wielu miejscach charakter naturalnych zbiorowisk leśnych. Dowodem tego jest trwałość na właściwych siedliskach wielu cennych gatunków drzew tj.: modrzewia polskiego, buka zwyczajnego, cisa pospolitego, jodły pospolitej oraz rzadkich gatunków flory wyżynnej i górskiej.

Procentowy udział gatunków lasotwórczych jest następująca:

- sosna ok. 60%,
- jodła ok. 17%,
- modrzew ok. 10%,
- buk 6-7%.
- dąb ok. 5%,
- inne tj.: brzoza, olcha, grab.

Przeciętny wiek drzewostanu w lasach państwowych wynosi ok. 70 lat. Natomiast w lasach prywatnych przeważają drzewostany młodszych klas wieku (ok. 40-letnie), stanowiące w dużym procencie powojenne zalesienia gruntów rolnych.

Główne zagrożenia i problemy:

- Utrata ważności uproszczonych planów urządzenia lasu i brak inwentaryzacji dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa.
- Problemy z realizacją decyzji określających zadania w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa.
- Organizacja zabezpieczenia obszarów leśnych prywatnej własności.
- Zbyt duże rozdrobnienie kompleksów leśnych, powodujące przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów leśnych i ograniczenie liczby nisz ekologicznych, będących ostoją dla dziko żyjącej fauny.
- Uszkodzenia drzewostanów oraz słaba ich kondycja zdrowotna, będąca skutkiem oddziaływania zanieczyszczonego powietrza gazami, pyłami przemysłowymi.
- Duże zagrożenie pożarowe, nasilające się szczególnie podczas ostatnio występujących upałów w miesiącach letnich i panującą w tym okresie suszą.
- Niedostateczne wykonywanie prac pielęgnacyjnych zabiegów pielęgnacyjnych.
- Niski procent i słabe tempo zalesień i zadrzewień śródpolnych.
- Brak odpowiedniego dostosowania lasów dla rozwoju turystyki i agroturystyki.

7. Wielkość i jakość zasobów wodnych.

Teren gminy Morawica obejmuje trzy regiony hydrogeologiczne:

- środkowomałopolski (z wyróżnionym subregionem świętokrzyskim; w regionie środkowomałopolskim użytkowe poziomy wodonośne występują w obrębie piętra jurajskiego i piętra triasowego; w granicach subregionu świętokrzyskiego, wydzielonego w regionie środkowomałopolskim, użytkowe poziomy wodonośne stanowią utwory permu, dewonu środkowego i górnego (franu)),
- przedkarpackiego (z rejonem chmielnicko-staszowskim, wodonośne piętro trzeciorzędowe stanowią wapienie, piaski, piaskowce, mułki i ility miocenu; zbiornik ma charakter porowoszczelinowy; miąższość warstw wodonośnych wynosi 10-20 [m].),
- niżańskiego (wodonośne piętro kredowe stanowią margle, wapienie i opoki górnej kredy; zbiornik ma charakter porowo-szczelinowy i szczelinowo-krasowy).

Na terenie gminy Morawica znajdują się dwa GZWP z tym, że rozprzestrzeniają się one także na terenach sąsiednich województw. Są to:

- GZWP nr 418 Gałęzice - Bolechowice - Borków (pow. 169 [km²], zasoby dyspozycyjne około 1500 [m³/h]); środkowodewoński; szczelinowo-krasowy (wapienie, dolomity),
- GZWP nr 416 Małogoszcz (pow. 242 [km²], zasoby dyspozycyjne około 1700 [m³/h]); górnourajski; szczelinowo-krasowy (wapienie, margle) – obejmuje niewielki południowy fragment gminy.

Zbiorniki GZWP nr 416 i 418 nie mają wyznaczonych stref ochrony.

Gmina Morawica leży w zasięgu jednolitej części wód podziemnych nr PLGW2000101. Parametry: stan chemiczny – dobry, stan ilościowy – słaby, ocena stanu – słaby. Cele: dobry stan chemiczny, ochrona stanu ilościowego przed dalszym pogorszeniem.

Na terenie Gminy znajduje się szereg zbiorników retencyjnych (spełniających również funkcje przeciwpożarowe):

- Brudzów Lipie – 0,08 [ha] – 850 [m³],
- Brudzów Mały – 0,30 [ha] – 3000 [m³],
- Kawczyn – 0,30 [ha] – 2800 [m³],

- Chmielowice – 0,39 [ha] – 4090 [m³],
- Obice – 0,02 [ha] – 400 [m³],
- Brzeziny – 0,01 [ha] – 200 [m³],
- Zbrza – 0,43 [ha] – 500 [m³],
- Zbiornik retencyjno-rekreacyjny Morawica – 7,2 [ha] – 110 000 [m³].
- Suchy zbiornik w Bilczy – 0,71 [ha] – 7434 [m³].

8. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

Obecnie na terenie gminy występują obszary o międzynarodowej i krajowej randze przyrodniczo-krajobrazowej, a także obiekty wchodzące w skład Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych.

Gmina Morawica ma wysokie walory krajobrazowe. Świadczy o tym fakt, że cała przestrzeń gminy pokryta jest parkami krajobrazowym lub obszarami chronionego krajobrazu. Znajdują się tu zarówno rezerваты przyrody jak i Obszary Natura 2000.

Przeprowadzona analiza gminy pozwala określić walory przyrodnicze poszczególnych obszarów oraz nadać im rangę ważności. Ochrona przyrody nie polega wyłącznie na zachowaniu najcenniejszych jej fragmentów w rezerwach przyrody i parkach narodowych. Należy dążyć do takich zmian w sposobach gospodarowania, które pozwolą utrzymać środowisko na dużych obszarach zamieszkałych przez człowieka wykorzystywanych gospodarczo.

Działania gminy na rzecz ochrony przyrody powinny koncentrować się na stworzeniu programu ochrony przyrody uwzględniającego ochronę, wzmocnienie i powiększenie obszarów o wysokiej stabilności ekologicznej, odbudowanie naturalnej retencji oraz wzmocnienie populacji gatunków zagrożonych.

Przy rozwijaniu funkcji turystyczno-rekreacyjnej, system terenów chronionych może znacznie podnieść atrakcyjność turystyczną gminy. Sieć taka oznacza również zabezpieczenie i wzmocnienie lokalnego potencjału biologicznego oraz praktyczną ochronę jego bioróżnorodności.

Na podstawie analizy poszczególnych elementów składających się na potencjał przyrodniczy gminy Morawica określono przydatność funkcjonalno-przestrzenną poszczególnych jej obszarów. Za kryterium nadrzędne przyjęto ochronę walorów przyrodniczych gminy poprzez racjonalne gospodarowanie jej zasobami.

Przeprowadzona ocena uwarunkowań przyrodniczych gminy Morawica pozwala stwierdzić, że:

- Podwyższone walory przyrodnicze posiadają bardzo duże obszary gminy.
- Wysokim walorom przyrodniczym tych terenów towarzyszą najczęściej również wysokie walory rekreacyjne. Na terenach tych funkcję dominującą powinna pełnić funkcja ochronna ekosystemów przy uzupełniającej rolniczej i turystyczno-rekreacyjnych.

Wymogi ochrony krajobrazu kulturowego zostały zawarte w rozdziale 8. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

9. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

9.1. Ogólna charakterystyka środowiska kulturowego.

Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej został opracowany przy wykorzystaniu informacji pozyskanych m.in. z obowiązującego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica” wraz z jego zmianami, „Gminnego Programu Opieki nad zabytkami na lata 2018-2021 dla miasta i gminy Morawica”, „Programu Rewitalizacji gminy Morawica na lata 2016-2023” z 2016 roku oraz materiałów UMiG Morawica.

9.2. Osadnictwo – rys historyczny.

Jak wskazują badania archeologiczne pierwsze ślady osadnictwa na terenie gminy Morawica sięgają epoki neolitu. W epoce kultury łużyckiej na omawianym terenie funkcjonowały już zwarte formy społeczności. Z okresu wpływów rzymskich zidentyfikowano ślady przebiegu przez ziemię morawicką szlaku bursztynowego.

Wykopaliska datowane na czasy średniowiecza wskazują na funkcjonowanie osadnictwa obronnego. W XIV w. wraz z rozwojem osadnictwa Morawica uzyskała połączenie drogowe z Kielcami. Pierwsze wzmianki o Morawicy zawierają dokumenty z 1408 r., oraz kronika Liber Beneficiorum Jana Długosza (opisując spalenie i spustoszenie Morawicy i Lisowa w 1241 r. przez Tatarów).

W przedzoborowej strukturze własnościowej terenów gminy zasadniczą rolę pełniły dobra kościelne – głównie własność biskupów krakowskich wchodzące w skład klucza kieleckiego oraz prywatne majątki ziemskie. Właścicielem dóbr morawickich były w XVI-XVIII w. rody Morawickich oraz Jawornickich, natomiast posiadłości Lisów i Brudzów w XVII i XVIII w. stanowiły własność rodziny Krasińskich.

Wraz z III rozbiorem Polski tereny gminy Morawica początkowo znalazła się w zaborze austriackim, w czasach Księstwa Warszawskiego należały do powiatu szydłowskiego w departamencie krakowskim by ostatecznie, po likwidacji Księstwa Warszawskiego, wejść w skład utworzonego Królestwa Polskiego.

Początkowo, od 1 stycznia 1816 roku, Morawica nadal pozostawała w powiecie szydłowskim województwa krakowskiego ze stolicą w Kielcach. W 1837 r. województwo krakowskie przemianowano na gubernię krakowską, a następnie w 1841 r. na gubernię kielecką a tereny dzisiejszej gminy włączono w 1838 r. do powiatu i obwodu kieleckiego.

Okres rozbiorów i zmiana organizacji administracyjnej przyniosła również zmiany stosunków własnościowych na terenie obecnej gminy. Należące do biskupstwa i klasztorów wsie zostały w 1789 r. (dobra biskupie) i w 1819 r. (dobra klasztorne) przejęte na rzecz skarbu państwa. Przejęte dobra ziemskie wraz z dawnymi królewszczyznami stały się w XIX w. dobrami rządowymi co wiązało się z ich całkowitą przebudową (wyznaczanie nowych podziałów agrarnych, wyznaczenie nowych ulic i przeniesienia zabudowy wsi w nowe miejsce). Znacznie licniejszą grupę wsi na omawianym terenie stanowiły jednakże wsie prywatne. Wśród głównych właścicieli majątków w 1 poł. XIX w. należy wymienić Edwarda Oraczewskiego, właściciela Morawicy, Woli Morawickiej, Obic i Chałupki oraz Władysława Baiera, do którego należała Dębska Wola, Chmielowie, Kawczyn oraz Zbrza. Pozostali ziemianie skupiali w swych rękach po dwie lub jedną wieś. Do Władysława Grabkowskiego należał Brudzów i Zaborze, do Romualda Krosnowskiego Drochów, a do rodziny Krasińskich Lisów.

Wśród wydarzeń historycznych z tego okresu wspomnieć należy krótki pobyt na ziemi morawickiej podczas Powstania Styczniowego oddziałów Mariana Langiewicza, a w czasie I wojny światowej przez Morawicę przechodziły zmierzające na południe oddziały 1 pułku piechoty Legionów Polskich Józefa Piłsudskiego. Ważną postacią związaną z Morawicą był urodzony w pobliskiej Bilczy w 1800 r. działacz ruchu niepodległościowego i chłopskiego – ks. Piotr Ściegienny, zesłany w 1844 r. na Syberię.

Po odzyskaniu niepodległości tereny gminy Morawica znalazły się w powiecie kieleckim i w utworzonym w 1919 r. województwie kieleckim. Zgodnie z dekretem z 17 listopada 1918 r. powołano Radę Gminy składającą się z 12 członków i wójta. Naczelną władzę jako organ uchwałodawczy stanowiło Zgromadzenie Gminne, przekształcone w 1933 r. na Radę Gminy. Do gminy należały wówczas gromady: Bieleckie Młyny, Kuby Młyny, Brudzów Duży, Brzeziny, Chałupki, Łabędzinów, Morawica, Wola Morawicka, Nida, Obice, Ostrów, Radomice, Zaborze i Podwole. Teren gminy obejmował 92,90 km² a liczba mieszkańców wynosiła 6104 wg spisu z 1921 r., by wzrosnąć w 1931 r. do 6688 mieszkańców. W gminie działało 8 młynów a zawody rzemieślnicze reprezentowane w gminie to przede wszystkim wędliniarze, szewcy, fryzjerzy, garncarze, kołodzieje, krawcy i kowale. Na szczególną uwagę, ze względu na trwałość tradycji także obecnie, zasługuje garncarstwo w Chałupkach. Już w 1781 r. funkcjonowała manufaktura kafli, kamionki i fajansów, która po zakończeniu działalności w 2 poł. XIX w. zastąpiona została warsztatami garncarskimi. W okresie międzywojennym we wsi było ogółem 19 warsztatów.

W latach II wojny światowej na terenie gminy w 1940 r. powstała komórka Służby Zwycięstwu Polski,

przekształcona następnie w Związek Walki Zbrojnej i wreszcie Armię Krajową. Teren gminy podzielono na cztery obwody podlegające dowództwu w Jędrzejowie. W 1942 r. w Morawicy zatrzymała się kolumna Żydów prowadzona przez Niemców do obozów koncentracyjnych. Niemcy rozstrzelali wówczas ok. 100 chorych i osłabionych osób u podnóża wzniesienia z kaplicą dworską, co upamiętnia wystawiona w 1996 r. tablica. W końcowym okresie wojny, w 1945 r. w pobliżu Radomic rozegrała się bitwa pancerna pomiędzy wojskami radzieckimi a niemieckimi.

W okresie powojennym dopiero w połowie lat 60-tych na terenie gminy nastąpiły znaczące zmiany związane z uruchomieniem Kopalni Wapienia „Morawica” i Kopalni Dolomitu „Radkowice”, a także dwie kopalnie marmurów pińczowskich w Woli Morawickiej i Łabędziowie. Wówczas również, na terenie dawnego założenia dworskiego Oraczewskich, zlokalizowano Wojewódzki Specjalistyczny Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych.

Okres ostatnich lat po 1989 r. i przemianach ustrojowych w Polsce ukazuje dynamiczny rozwój gminy i wyraźnych zmianach w zakresie infrastruktury i organizacji życia społecznego. Specyfika gminy i charakter przemian wynika z lokalizacji w ścisłej strefie obszaru metropolitalnego i bezpośredniej bliskości Kielc, co powoduje dominującą rolę tego ośrodka, wpływając zasadniczo na charakter i obecny rozwój gminy.

W 2017 roku Morawica uzyskała prawa miejskie.

9.3. Zabytkowe obiekty.

Najcenniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy to dwa obiekty sakralne z wyposażeniem - kościoły parafialne w Lisowie i Brzezinach. Zostały one opisane dokładniej w podrozdziale dotyczącym najważniejszych zabytków gminy.

W bezpośrednim sąsiedztwie kościoła w Brzezinach, u podnóża wzniesienia zachowana jest pochodząca z końca XIX w. murowana plebania oraz jednotraktowy, poprzedzony gankiem kolumnowym budynek zwany, zwyczajowo starą plebanią, będącą w rzeczywistości dawną karczmą typu blokowego, czyli ze stajnią zajezdną znajdującą się pod jednym dachem z częścią mieszkalną. Zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie drogi jest obecnie opuszczony i znajduje się w złym stanie technicznym.

Do probostwa w Brzezinach należał również położony na północny-zachód od kościoła zespół dworsko-folwarczny. Jego charakter jest w chwili obecnej niemal całkowicie zatarty (przebieg linii kolejowej), a budynek murowanego dworu, całkowicie przebudowany w latach 60-tych XX w., nie posiada obecnie walorów zabytkowych.

Oprócz świątyń istotne walory zabytkowe posiadają zachowane kaplice w Morawicy i Nidzie. Neogotycka kaplica p.w. Niepokalanego Poczęcia N. M. Panny w Morawicy, mająca obecnie postać trwałej ruiny, wzniesiona w 1844 r. z inicjatywy Edwarda Oraczewskiego i Fryderyki Wielopolskiej, należała do zespołu dworskiego Oraczewskich w Morawicy. Jej relikty są obecnie zabezpieczone i dobrze powiązane kompozycyjnie z wzniesioną nieopodal tzw. Kalwarią Świętokrzyską. W ścianach kaplicy zachowane są epitafia Oraczewskich.

Drugim zachowanym obiektem jest kaplica p.w. Nawiedzenia N. M. Panny w Nidzie. Wzniesiona ok. 1834 r. z inicjatywy miejscowych włościan posiada drewnianą konstrukcję ścian i murowaną elewację. Całość zadaszona dachem krytym gontem. Obiekt utrzymany jest w dobrym stanie. Oprócz walorów materialnych kaplica ma istotne znaczenie ze względu na swoje usytuowanie, będące świadectwem pierwotnego kształtu przestrzennego wsi Nida o charakterze „ryneczkowym”. Relokacja wsi i jej obecne umiejscowienie wzdłuż starej drogi lokalnej sprawiły, że kaplica znajduje się poza terenem jej zabudowy.

Do chwili obecnej nie zachowała się drewniana kaplica w Dębskiej Woli, rozebrana w 1981 r.

Istotne znaczenie dla krajobrazu kulturowego ma również murowana, dobrze zachowana otwarta kapliczka w Chmielowicach datowana na przełom XVIII/XIX w., i utrzymana w tradycyjnych formach oraz współczesna kaplica (1979 r.) w Brudzowie, z ustawioną obok figurą św. Jana Nepomucena, pochodzącą być może z XVII/XVIII w. i przeniesioną znaną wschodniej strony znajdującej się nieopodal sadzawki.

Drugą grupą elementów, po obiektach sakralnych, są zabytkowe zespoły dworsko-folwarczne. Wśród nich wydzielić można zespoły dworskie we wsiach prywatnych, stanowiące siedzibę rodzinną oraz zespoły folwarczne w wsiach rządowych i prywatnych, z wydzierżawionym przez zarządcę budynkiem folwarcznym często nazywanym również dworem. Do czasów obecnych żaden z nich nie przetrwał w formie pierwotnej, a stopień ich zachowania jest znacznie zróżnicowany – od wciąż czytelnych przestrzennie zrewitalizowanych założeń parkowych o wysokich walorach zabytkowych, po zachowane jedynie w formie szczątkowej relikty dawnych zabudowań czy związanych z zespołem elementów przestrzennych (układ drożny, zieleń).

W początkach XIX w. założenia dworskie, będące siedzibą rodzinną, znajdowały się w Morawicy (Oraczewskich), Dębskiej Woli (Baierów), Brudzowie (Grabkowskich), Drochowiu Dolnym (Krosnowolskich) oraz w Lisowie (Kraśińskich).

Największe walory zabytkowe posiada zrewitalizowany dzięki staraniom Gminy Morawica park podworski w Morawicy o czytelnej kompozycji przestrzennej z zachowaną oficyną dworską.

Nieco gorzej zachował się zespół dworski w Drochowiu Dolnym, gdzie oprócz parku zachowany jest jeszcze dawny dwór – obecnie niestety również w stanie ruiny. Pozostałe wymienione zespoły zachowały się jedynie w formie szczątkowej, są to relikty zabudowy lub dawnego układu przestrzennego (Lisów, Brudzów) lub silnie przebudowane i przekształcone (XX wieczna willa w Dębskiej Woli przebudowana na szkołę).

Analogiczna sytuacja odnosi się do stanu zachowania dawnych zespołów folwarcznych we wsiach rządowych i prywatnych. Mają one postać zachowanych w różnym stanie budynków gospodarczych, czasami ograniczając się jedynie do budynku piwnicy (Zaborze) oraz dawnych domów dzierżawców, zwanych często dworem, które w zasadzie utraciły swe walory zabytkowe (Brzeziny, Chmielowice, Obice).

9.4. Dobra kultury współczesnej.

Przez dobra kultury współczesnej należy rozumieć niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest dużo drewnianych domów, które wpisują się w krajobraz kulturowy. Najlepiej zachowane znajdują się w miejscowościach: Dębska Wola, Brzeziny, Kuby Młyny, Łabędziów, Wola Morawicka, Radomice, Brudzów, Lisów, Obice. Wraz z towarzyszącymi kapliczkami i krzyżami podkreślają pierwotny kształt wsi.

9.5. Cmentarze.

Na obszarze gminy znajdują się także cmentarze o uznanych wartościach kulturowych.

Stary cmentarz w Brzezinach, zlokalizowany na działce nr 1019, od ponad stu lat jest nieużytkowany oraz nie dokonuje się na nim pochówku. Pełni on wyłącznie funkcję zabytkową. Z uwagi na powyższe cmentarz został zamknięty decyzją z dn. 18.03.2019 r.

Lp.	Miejscowość	Nazwa	Usytuowanie (dz. nr ew.)
1.	Brzeziny	cmentarz przykościelny	1051
2.	Brzeziny	cmentarz par. stary	1019
3.	Brzeziny	cmentarz z 1866	1054
4.	Lisów	cmentarz parafialny rzymsko-katolicki	294/1
5.	Lisów	cmentarz przykościelny	294/1
6.	Lisów	cmentarz epidemiczny	100/4, 103/1

Tabela 6. Wykaz cmentarzy o uznanych wartościach kulturowych w gminie Morawica. Źródło: opracowanie własne

9.6. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne.

Kapliczki, figury i krzyże przydrożne są elementem przestrzennym związanym z polską kulturą i obyczajowością. Zawsze były miejscem ważnym dla lokalnych społeczności. Budowano je najczęściej na skrajach miast, osad i wsi.

L.p.	Miejscowość	Nazwa	Usytuowanie (dz. nr ew.)
1.	Bieleckie Młyny	krzyż	58/4
2.	Bilcza	kapliczka	554
3.	Bilcza	krzyż	569/1
4.	Bilcza	krzyż	512/10
5.	Bilcza	kapliczka	491/1
6.	Bilcza	krzyż	456/6
7.	Bilcza	krzyż	449/1
8.	Bilcza	kapliczka	129/7
9.	Bilcza	krzyż	105/1
10.	Bilcza	kapliczka	102
11.	Bilcza	Figura NMP	100
12.	Bilcza	krzyż	143
13.	Brudzów	kapliczka Jana Nepomucena mur.	200
14.	Brudzów	kapliczka	190/4
15.	Brudzów	krzyż	292
16.	Brudzów	krzyż	88/3
17.	Brudzów	kapliczka	321
18.	Brudzów	krzyż	56
19.	Brzeziny	kapliczka	437/4
20.	Brzeziny	krzyż	387
21.	Brzeziny	krzyż	1056
22.	Brzeziny	krzyż	537
23.	Brzeziny	krzyż	992/1
24.	Brzeziny	kapliczka	88
25.	Brzeziny	kapliczka	88
26.	Brzeziny	krzyż	88
27.	Brzeziny	kapliczka	88
28.	Chmielowice	kapliczka św. Rocha	23
29.	Chmielowice	krzyż	160/1
30.	Dębska Wola	krzyż	11/1
31.	Dębska Wola	krzyż	244
32.	Dębska Wola	kapliczka	149
33.	Dębska Wola	krzyż	467
34.	Drochów Górny	krzyż	101
35.	Drochów Dolny	krzyż	72/4
36.	Dyminy	krzyż	848/6
37.	Kuby Młyny	kapliczka	107/2
38.	Kuby Młyny	kapliczka	63
39.	Morawica	krzyż przydrożny (ul. Wolności / Pińczowska)	467/1
40.	Morawica	krzyż	486/1
41.	Morawica	kapliczka	339/14
42.	Morawica	Kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
43.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14

44.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
45.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
46.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
47.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
48.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
49.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
50.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
51.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
52.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
53.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
54.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
55.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
56.	Morawica	kapliczka (Kalwaria Świętokrzyska)	339/14
57.	Morawica	krzyż	1033
58.	Morawica	kapliczka	339/14
59.	Nida	kaplica Nawiedzenia NMP	297/2
60.	Obice	krzyż	22/2
61.	Obice	kapliczka	105/2
62.	Obice	kapliczka	156
63.	Obice	kapliczka	126
64.	Obice	krzyż	262/2
65.	Radomice	kapliczka	18
66.	Radomice	kamienny krzyż	208/4
67.	Radomice	drewniany krzyż	483/3
68.	Radomice	krzyż	497
69.	Radomice	kapliczka	505/1
70.	Radomice	krzyż	600
71.	Radomice	kapliczka	454
72.	Radomice	krzyż	453
73.	Wola Morawicka	kapliczka	88
74.	Wola Morawicka	krzyż	432
75.	Wola Morawicka	krzyż	31
76.	Zaborze	krzyż	84
77.	Zaborze	krzyż	199
78.	Zaborze	krzyż	74
79.	Zbrza	krzyż	317/2
80.	Zbrza	krzyż	288/1

Tabela 7. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne na terenie gminy Morawica. Źródło: opracowanie własne

9.7. Zabytki architektoniczne i urbanistyczne oraz zabytki archeologiczne.

9.7.1. Zabytki gminy Morawica.

Na terenie gminy Morawica, znajduje się 11 zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (tabela poniżej). Są to najcenniejsze elementy krajobrazu kulturowego na terenie gminy, objęte są także ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie gminy Morawica do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego wpisano następujące obiekty:

L.P.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT/ZESPÓŁ OBIEKTÓW	NR REJESTRU ZABYTKÓW	DATA WPISU
1.	BRZEZINY	kościół parafialny P.W. Wszystkich Świętych (w decyzji z 1947 r. wymienione jest wezwanie Wniebowzięcia NMP), murowany z 1646 r., wraz z dobudowanymi kruchtami i zakrystią od pd. w 1 ćw. XIX w. i rozbudową, polegającą na przedłużeniu nawy i budowie wieży, ok. 1870 r., restaurowany w 1985 r.	A 428/1 - zespół kościoła parafialnego w miejscowości Brzeziny	(poprzedni nr rejestru 65, decyzja z dnia 04.11.1947 r. oraz nr rejestru 291, decyzja z dnia 15.02.1967 r.)
2.	BRZEZINY	cmntarz przykościelny w zespole kościoła par. P.W. Wszystkich Świętych, wpisano teren wokół kościoła w granicach ogrodzenia	A 428/2 1 - zespół kościoła parafialnego w miejscowości Brzeziny	poprzedni nr rejestru 65 decyzja z dnia 04.11.1947 r.
3.	BRZEZINY	plebania (dawna) stara z zespołu kościoła parafialnego P.W. Wszystkich Świętych, murowana z 1 poł. XIX w.	A 428/3 1 - zespół kościoła parafialnego w miejscowości Brzeziny	poprzedni numer nr 291 decyzja z dnia 15.02.1967 r.
4.	BRZEZINY	cmntarz parafialny stary z pocz. XIX w., wpisano teren w granicach ogrodzenia	A 429	(poprzedni nr rejestru: 1133) decyzja z dnia 14.05.1992 r.
5.	BRZEZINY	cmntarz parafialny z 1866 r., wpisano teren w granicach ogrodzenia.	A 430	(poprzedni nr rejestru: 1132) decyzja z dnia 14.05.1992 r.
6.	DĘBSKA WOLA	karczma z zespołu dawnego zajazdu, murowana z ok. 1860 r., nadbudowana w l. 70-tych XX w. (obecnie nie użytkowana)	A 431	(poprzedni nr rejestru 1033) decyzja z dnia 28.04.1984 r.
7.	DROCHÓW DOLNY	dwór z zespołu dworskiego, murowany z 2 poł. XIX w., rozbudowany po 1911 r., remontowany ok. 1987 r. (obecnie w ruinie)	A 432/1 - zespół dworski w miejscowości Drochów Dolny	(poprzedni nr rejestru 1027,) decyzja z dnia 27.04.1984 r
8.	DROCHÓW DOLNY,	pozostałości parku ze stawami z zespołu dworskiego, z koń. XIX w.	A 432/2 zespół dworski w miejscowości Drochów Dolny	poprzedni nr rejestru 1027, decyzja z dnia 27.04.1984 r.
9.	LISÓW	kościół parafialny pw. Św. Mikołaja, murowany z XVI i 1 poł. XVII w. wraz z kaplicą św. Barbary z 1645, odbudowany w 1746 po pożarze w 1740 r., z dobudowaną kaplicą boczną, przedsionkami i zakrystią w latach 1912-1913, remontowany w 1920, następnie częściowo uszkodzony w 1945.	A 433	(poprzedni nr rejestru 241) decyzja z dnia 02.10.1956 r., oraz nr rej 126, decyzja z dnia 22.06.1967 r.)
10.	MORAWICA	kaplica z zespołu dworskiego, murowana z ok. 1840 r. (obecnie zachowany jak trwała ruina)	A 434	(poprzedni 410) decyzja z dnia 15.01.1957 r. jako kościół filialny P.W. Niepokalanego Poczęcia NMP, oraz nr rejestru 295, decyzja z dnia 15.02.1967 r.)

11.	MORAWICA	park krajobrazowy z zespołu dworskiego, z 1 poł. XIX w., przekomponowany w końcu XIX w.	A 435	(poprzedni 636) decyzja z dnia 17.12.1957 r
-----	----------	---	-------	---

Tabela 8. Wykaz zabytków nieruchomych i stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie gminy Morawica. Źródło: opracowanie własne

9.7.2. Wykaz obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Nr działki
1.	Bieleckie Młyny	układ wodny ze stawem i młynem	85/11
2.	Brudzów	kapliczka Jana Nepomucena mur.	200
3.	Brudzów	układ wodny ze stawem i upustem	200
4.	Brzeziny	kościół	1051
5.	Brzeziny	cmentarz przykościelny	1051
6.	Brzeziny	plebania	923
7.	Brzeziny	cmentarz par. stary	1019
8.	Brzeziny	cmentarz z 1866	1054
9.	Brzeziny	Chęcińska 270 dom	367
10.	Brzeziny	ogrodzenie kościoła	1051
11.	Brzeziny	ogród - pozostałości kościoła Wsz. Św.	923
12.	Chałupki	wapiennik	154
13.	Chmielowice	kapliczka św. Rocha	23
14.	Dębska Wola	dawna karczma	69/2
15.	Dębska Wola	pozostałości parku dworskiego	290
16.	Drochów Dolny	dwór	118/1
17.	Drochów Dolny	park ze stawami	118/2
18.	Drochów Dolny	ogrodzenie w zespole dworskim	118/1, 118/2
19.	Lisów	kościół	294/1
20.	Lisów	brama kościelna	294/1
21.	Lisów	kostnica kościelna	294/1
22.	Lisów	ogrodzenie kościoła	294/1
23.	Lisów	cmentarz parafialny rzymsko-katolicki	294/1
24.	Lisów	cmentarz przykościelny	294/1
25.	Lisów	cmentarz epidemiczny	100/4, 103/1
26.	Morawica	kaplica z zespołu dworskiego	339/7
27.	Morawica	park z zespołu dworskiego	343/21
28.	Morawica	młyn ob. hotel	339/9
29.	Morawica	układ wodny z zespołem młyna	3, 339/9, 339/10
30.	Morawica	krzyż przydrożny (ul. Wolności / Pińczowska)	467/1
31.	Nida	kaplica Nawiedzenia NMP	297/2
32.	Obice	pozostałości zespołu dworskiego - budynek gospodarczy	216/6
33.	Obice	pozostałości zespołu dworskiego - ruiny stajni	217/1

Tabela 9. Wykaz obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Morawica.

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Morawica

9.7.3. Stanowiska archeologiczne.

Na terenie gminy Morawica, znajduje się zewidencjonowanych 167 stanowisk archeologicznych, które są śladem materialnej działalności ludzkiej w przeszłości. Wykaz stanowisk przedstawia tabela poniżej.

Granice obszaru ww. stanowisk należy uszczegółowić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

L.p.	Miejscowość	Nr w miejscowości	Nr na arkuszu	Arkusz
1.	Dyminy	5	44	86-63
2.	Dyminy	6	45	86-63
3.	Bilcza	2	9	87-62
4.	Podwale	1	10	87-62
5.	Podwale	2	11	87-62
6.	Brzeziny	1	12	87-62
7.	Brzeziny	5	13	87-62
8.	Brzeziny	6	14	87-62
9.	Dyminy-Folwark	1	32	87-63
10.	Dyminy-Folwark	2	33	87-63
11.	Dyminy-Folwark	3	34	87-63
12.	Dyminy-Folwark	4	35	87-63
13.	Bilcza	1	39	87-63
14.	Bilcza-Podsukowie	3	40	87-63
15.	Bilcza-Rogatka	4	41	87-63
16.	Bilcza-Rogatka	5	42	87-63
17.	Bilcza-Ciołków	6	43	87-63
18.	Bilcza-Ciołków	7	44	87-63
19.	Bilcza-Zastawie	8	45	87-63
20.	Bilcza-Zastawie	9	46	87-63
21.	Bilcza-Zastawie	10	47	87-63
22.	Kuby Młyny	1	48	87-63
23.	Dębska Wola	5	1	88-62
24.	Dębska Wola	6	2	88-62
25.	Dębska Wola	7	3	88-62
26.	Dębska Wola	8	4	88-62
27.	Dębska Wola	9	5	88-62
28.	Morawica	5	7	88-62
29.	Morawica	6	8	88-62
30.	Brzeziny	7	9	88-62
31.	Brzeziny	8	10	88-62
32.	Brzeziny	9	11	88-62
33.	Brzeziny	2	12	88-62
34.	Brzeziny	3	13	88-62
35.	Brzeziny	4	14	88-62
36.	Zbrza-Chełstów Wojda	2	15	88-62
37.	Zbrza-Chełstów Wojda	3	16	88-62
38.	Zbrza-Chełstów Wojda	4	17	88-62
39.	Nida	19	18	88-62
40.	Nida	20	19	88-62
41.	Nida	25	20	88-62
42.	Nida-Borki	27	21	88-62
43.	Nida-Borki	7	22	88-62
44.	Nida-Borki	8	23	88-62
45.	Nida-Borki	9	24	88-62
46.	Nida-Chudew	10	25	88-62
47.	Nida-Borki	11	26	88-62

48.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	5	27	88-62
49.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	6	28	88-62
50.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	7	29	88-62
51.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	8	30	88-62
52.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	9	31	88-62
53.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	10	32	88-62
54.	Nida-Chudew	12	33	88-62
55.	Nida	13	34	88-62
56.	Nida	14	35	88-62
57.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	11	36	88-62
58.	Nida	15	37	88-62
59.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	12	38	88-62
60.	Nida	16	39	88-62
61.	Nida	17	40	88-62
62.	Nida	18	41	88-62
63.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	13	43	88-62
64.	Ostrów-Golęciny	4	44	88-62
65.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	14	45	88-62
66.	Zbrza-Chatupki Zbrzańskie	15	46	88-62
67.	Zbrza	16	47	88-62
68.	Nida	21	48	88-62
69.	Nida	22	49	88-62
70.	Nida	23	50	88-62
71.	Nida	24	53	88-62
72.	Nida	4	54	88-62
73.	Nida	26	55	88-62
74.	Nida	1	57	88-62
75.	Nida	8	59	88-62
76.	Nida-Łaziska	29	60	88-62
77.	Nida-Łaziska	30	61	88-62
78.	Nida-Łaziska	31	62	88-62
79.	Nida-Łaziska	32	64	88-62
80.	Nida-Łaziska	33	65	88-62
81.	Nida-Łaziska	34	66	88-62
82.	Nida-Łaziska	5	67	88-62
83.	Nida-Łaziska	6	68	88-62
84.	Nida-Łaziska	35	69	88-62
85.	Nida-Łaziska	36	70	88-62
86.	Nida-Lurowizna	37	71	88-62
87.	Nida-Lurowizna	38	72	88-62
88.	Nida-Lurowizna	39	73	88-62
89.	Nida	2	74	88-62
90.	Nida	3	75	88-62
91.	Kawczyn	1	101	88-62
92.	Zbrza	1	102	88-62
93.	Bieleckie Młyny	1	1	88-63
94.	Bieleckie Młyny	2	2	88-63
95.	Bieleckie Młyny	3	3	88-63
96.	Łabędziów-Dwór	1	4	88-63
97.	Morawica-Orla Góra	1	5	88-63
98.	Morawica	2	6	88-63
99.	Morawica	3	7	88-63
100.	Wola Morawicka	1	8	88-63
101.	Wola Morawicka	2	9	88-63
102.	Młynek	1	10	88-63
103.	Brudzów Duży	1	11	88-63
104.	Brudzów Duży	2	12	88-63
105.	Radomice-Kaczeńce	1	13	88-63

106.	Łabędziów	3	15	88-63
107.	Bieleckie Młyny	4	17	88-63
108.	Drochów Górny	1	1	89-62
109.	Drochów Górny	2	2	89-62
110.	Obice	2	3	89-62
111.	Obice	1	4	89-62
112.	Dębska Wola	1	5	89-62
113.	Obice	3	6	89-62
114.	Obice	4	7	89-62
115.	Obice	5	8	89-62
116.	Chałupki-Obice	1	9	89-62
117.	Drochów Dolny	1	12	89-62
118.	Chmielowice	1	23	89-62
119.	Chmielowice	2	25	89-62
120.	Chmielowice	3	26	89-62
121.	Chmielowice	4	27	89-62
122.	Chmielowice	5	28	89-62
123.	Chmielowice	6	29	89-62
124.	Dębska Wola	2	30	89-62
125.	Lisów	1	4	89-63
126.	Lisów	2	5	89-63
127.	Zaborze	2	6	89-63
128.	Zaborze	3	7	89-63
129.	Zaborze	4	8	89-63
130.	Zaborze	5	9	89-63
131.	Zaborze	6	10	89-63
132.	Zaborze	7	11	89-63
133.	Zaborze	8	12	89-63
134.	Zaborze	9	13	89-63
135.	Zaborze	10	14	89-63
136.	Zaborze	11	15	89-63
137.	Zaborze	12	16	89-63
138.	Zaborze	13	17	89-63
139.	Zaborze	14	18	89-63
140.	Zaborze	15	19	89-63
141.	Zaborze	16	20	89-63
142.	Zaborze	17	21	89-63
143.	Zaborze	18	22	89-63
144.	Zaborze	19	23	89-63
145.	Zaborze	1	41	89-63
146.	Zaborze	20	42	89-63
147.	Zaborze	21	43	89-63
148.	Zaborze	22	44	89-63
149.	Zaborze	23	45	89-63
150.	Zaborze	24	46	89-63
151.	Brudzów-Załawie	1	47	89-63
152.	Brudzów-Załawie	2	48	89-63
153.	Brudzów-Załawie	3	49	89-63
154.	Brudzów Mały	1	50	89-63
155.	Brudzów Mały	2	51	89-63
156.	Brudzów-Załawie	4	52	89-63
157.	Brudzów-Załawie	5	53	89-63
158.	Brudzów-Załawie	6	54	89-63
159.	Brudzów-Załawie	7	55	89-63
160.	Brudzów-Załawie	8	56	89-63
161.	Brudzów-Załawie	9	57	89-63
162.	Brudzów-Załawie	10	58	89-63
163.	Brudzów-Załawie	11	59	89-63

164.	Chałupki	4	60	89-63
165.	Chałupki	5	61	89-63
166.	Obice-Pastwisko	1	62	89-63
167.	Obice-Pastwisko	2	63	89-63

Tabela 10. Wykaz stanowisk archeologicznych na obszarze gminy Morawica wpisanych do rejestru zabytków.

Źródło: Rejestr zabytków

10. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.

Do czasu zakończenia sporządzania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morawica”, Sejmik Województwa nie uchwalił audytu krajobrazowego dla województwa świętokrzyskiego.

11. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrona ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.

11.1. Struktura społeczno-demograficzna gminy.

11.1.1. Zagadnienia demograficzne.

Łączna liczba ludności w całej gminie Morawica na dzień 31.12.2016 r. wynosiła 16 018 osoby. Średnia gęstość zaludnienia wg danych z 31.12.2016 r. wynosi 114 osób na km², w 2010 roku wynosiła 104/km² i sukcesywnie rośnie.

Zmiany ludnościowe na terenie gminy Morawica, w poszczególnych latach przedstawia poniższe zestawienie:

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	14 634	14 910	15 129	15 373	15 603	15 801	16 018
mężczyźni	7 368	7 507	7 631	7 764	7 871	7 991	8 101
kobiety	7 266	7 403	7 498	7 609	7 732	7 810	7 917

Tabela 11. Zmiany ludnościowe na terenie gminy Morawica w latach 2010-2016. Źródło: GUS

Struktura ludności wg płci i wieku – stan na dzień 31.12.2016 r.:

Wiek	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	14 634	14 910	15 129	15 373	15 603	15 801	16 018
w wieku produkcyjnym	9 637	9 833	9 979	10 104	10 207	10 240	10 308
w wieku produkcyjnym niemobilnym	3 297	3 355	3 393	3 454	3 507	3 565	3 601
w wieku poprodukcyjnym	1 702	1 778	1 845	1 947	2 033	2 164	2 279

Tabela 12. Struktura ludności gminy Morawica w dniu 31.12.2016 r. Źródło: GUS

Ruch naturalny ludności (31.12.2016 r.):

	W liczbach bezwzględnych			
	liczba ludności	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
gmina	16 018	194	107	+87

Tabela 13. Ruch naturalny ludności gminy Morawica w dniu 31.12.2016 r. Źródło: GUS

Zestawienie liczby mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy:

L.p	Nazwa miejscowości	31.03.2018r.
1.	Bieleckie Młyny	230
2.	Bilcza	3875
3.	Brudzów	556
4.	Brzeziny	2451
5.	Chałupki	349
6.	Chmielowice	334
7.	Dębska Wola	659
8.	Drochów Dolny	214
9.	Drochów Górny	190
10.	Dyminy	436
11.	Kawczyn	140
12.	Kuby-Młyny	173
13.	Lisów	457
14.	Łabędziów	315
15.	Morawica	1749
16.	Nida	552
17.	Obíce	672
18.	Piasieczna Górka	574
19.	Podwole	71
20.	Radomice	596
21.	Wola Morawicka	1019
22.	Zaborze	243
23.	Zbrza	404
	suma	16261

Tabela 14. Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy. Źródło: USC w Morawicy

Zgodnie z powyższymi tabelami, w gminie i w mieście obserwuje się wzrost ludności. Ma na to wpływ przede wszystkim usytuowanie gminy w strefie podmiejskiej Kielc.

Za pomocą danych Głównego Urzędu Statystycznego (*Prognoza ludności na lata 2008-2035, Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050*, www.stat.gov.pl) przeprowadzono analizę demograficzną dla gminy Morawica. Przewiduje się, że w perspektywie do 2020 roku liczba mieszkańców kształtować się będzie na poziomie 16 586 osób, co oznacza wzrost o około 2% w stosunku do stanu obecnego.

Liczba mieszkańców wsi gminnych w przeważającej części oscyluje w granicach ok. 500-600 osób, największą miejscowością jest Bilcza – 3875 mieszkańców, Brzeziny – 2451 osób, Wola Morawicka – 1015 oraz Morawica – 1749 mieszkańców. Liczba osób zamieszkujących poszczególne tereny obrazuje warunki ekofizjograficzne oraz warunki rozwoju urbanistycznego gminy. Duża liczba mieszkańców zajmujących dany teren m.in. związana jest z bliskością Kielc, oraz dobrze rozwiniętą infrastrukturą.

Tworząc na terenie miasta i gminy przede wszystkim nowe miejsca pracy, wzmacniając zaplecze socjalne, edukacyjne oraz kulturalne można uzyskać zmniejszenie ruchów migracyjnych ludności. Mniejsza migracja ludności lokalnej, jak i zwiększający się przyrost naturalny, dałyby możliwość utrzymania liczby ludności zamieszkującej gminę mniej więcej na stałym poziomie lub przyczyniłby się jej wzrostu.

11.1.2. Zatrudnienie.

Miasto Morawica jest czynnikiem oddziałującym na aktywność zawodową ludności, ponieważ m.in. stanowi rynek pracy dla części mieszkańców będąc ośrodkiem działalności firm handlowych i usługowych. Część osób znalazła zatrudnienie poza terenem gminy, najczęściej w Kielcach. Około 55% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Morawica pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 16% w przemyśle i budownictwie, a 9% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,4% pracuje

w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Obszar powiatu kieleckiego, do którego należy gmina Morawica należy do obszarów o wysokim bezrobociu (stan bezrobotnych na dzień 31.12.2017 r. wynosił 9 925 osób). Są to dane statystyczne, nie biorące pod uwagę bezrobotnych niezarejestrowanych.

W celu tworzenia nowych miejsc pracy należy przewidzieć obszary predysponowane do lokalizacji nowych inwestycji o charakterze produkcyjno-usługowym (rzemieślniczym), w celu pozyskania nowych inwestorów.

Bezrobotni gminy Morawica zarejestrowani:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	642	734	767	867	700	538	456
mężczyźni	320	350	407	458	353	282	242
kobiety	322	384	360	409	347	256	214

Tabela 15. Zarejestrowani bezrobotni gminy Morawica. Źródło: GUS

Na terenie gminy bezrobocie na przestrzeni ubiegłych lat wyraźnie spadało.

W celu zatrzymania tendencji wzrostu bezrobocia należy bezwzględnie wprowadzić nowe tereny o przeznaczeniu pod usługi, produkcję oraz wprowadzić programy wspierające rozwój gospodarki na terenie Morawica. Wyznaczenie nowych terenów wiąże się także z podniesieniem standardów dróg oraz budową nowych, w tym obwodnicy miasta.

11.1.3. Struktura usługowa.

Miasto rozwija na swym terenie funkcję usługową dla obsługi ludności z wielopłaszczyznową ofertą obiektów użyteczności publicznej. Znajdują się tu: jednostki administracji samorządowej, szkoły i inne placówki związane z oświatą, obiekty służby zdrowia (szpital i przychodnia), placówki opieki społecznej, instytucje, placówki i stowarzyszenia upowszechniania kultury, obiekty sportu, turystyki i rekreacji.

Opieka medyczna działa w dwóch sektorach: publicznym i prywatnym, oferując opiekę podstawową, lecznictwo ambulatoryjne oraz zamknięte (szpitalne).

Obiekty związane ze służbą zdrowia oraz opieką społeczną zlokalizowane na terenie gminy:

- Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii w Morawicy;
- Ośrodek Zdrowia w Morawicy;
- Ośrodek Zdrowia w Bilczy;
- Ośrodek Zdrowia Dębskiej Woli;
- Przychodnia Specjalistyczna w Morawicy
- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy i Rehabilitacyjny w Bilczy;
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Brudzowie;

Na terenie gminy Morawica funkcjonuje kilka aptek, które są własnością prywatnych inwestorów.

W związku ze starzejącym się społeczeństwem miasta i gminy, można założyć, że zapotrzebowanie na usługi związane z ochroną zdrowia, także na usługi związane z opieką na osobami starszymi, wzrośnie w najbliższych latach.

Na terenie gminy Morawica zlokalizowane są także obiekty bazy gastronomicznej.

11.1.4. Obiekty przemysłowe, składowe oraz infrastrukturalne.

W gminie Morawica zarejestrowanych było w 2016 r. 1572 podmiotów gospodarczych, są to przede wszystkim małe zakłady usługowe, rzemieślnicze i handlowe. Powstające firmy to często placówki rodzinne, które zatrudniają niewielką liczbę osób. Firmy usługowe zajmują się głównie działalnością budowlaną i spożywczą. Przybywa również małych firm transportowych.

Gmina Morawica posiada charakter rolniczo-przemysłowy.

Do najważniejszych podmiotów gospodarczych należą m.in.:

- Kopalnia Wapienia „Morawica” S.A.
- Kopalnia Dolomitu Lafarge Holcim,
- Kopalnia Piasku „Brzeziny”
- Hercu Pneumatic
- Hydrosolar Wschód
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „POLDAUN” Sp. z o.o.
- Zakład Produkcji Okien z PCV „Pawlik”
- Piekarnia Białogon
- Firma Budowlana Anna Bud Sp. z o.o.
- Dafi Pro S.A.
- Termetal
- Przedsiębiorstwo Budowlane Perfect Sp. z o.o.
- Chemtex Sp. z o.o.
- Promatik
- Skanska S.A. Wytwórnia Mas Bitumicznych

Ponadto sferę gospodarczą na terenie gminy tworzą przede wszystkim drobne i prywatne przedsiębiorstwa różnych branż, z przewagą działalności usługowej, handlu, budownictwa i transportu. Najczęściej niewielka działalność produkcyjna działających na tym terenie podmiotów łączy się z usługami i handlem.

Ponadto od 2000 roku na terenie gminy działa Stowarzyszenie Przedsiębiorców Gminy Morawica.

Na terenie gminy znajduje się Specjalna Strefa Ekonomiczna „Starachowice”.

11.2. Infrastruktura społeczna.

11.2.1. Oświata.

Oświata należy do ważnych usług ponadlokalnych gminy. Miasto Morawica ma bardzo dobrze rozwiniętą bazę oświatową. Na terenie miasta i gminy zlokalizowane są następujące placówki oświatowe:

- Zespół Placówek Oświatowych w Morawicy,
- Szkoła Podstawowa w Obicach,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Brzezinach
- Szkoła Podstawowa w Dębskiej Woli,
- Szkoła Podstawowa w Bilczy,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Woli Morawickiej,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Radomicach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Lisowie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Nidzie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Chmielowicach,
- Samorządowe Przedszkole w Morawicy,
- Punkt Przedszkolny w Dębskiej Woli,
- Punkt Przedszkolny w Bilczy,

- Punkt Przedszkolny w Brzezinach,
- Punkt Przedszkolny w Obicach,
- Punkt Przedszkolny w Woli Morawickiej,
- Punkt Przedszkolny w Lisowie,
- Punkt Przedszkolny w Radomicach,
- Punkt Przedszkolny w Chmielowicach,
- Punkt Przedszkolny w Nidzie,
- Samorządowy Żłobek w Bilczy,
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Morawicy, w którym mieszczą się: Policealna Szkoła Medyczna im. Hanny Chrzanowskiej i Centrum Kształcenia Ustawicznego.

Głównym centrum edukacyjnym w gminie jest miasto Morawica. Stanowi ono centralny ośrodek edukacyjny o znaczeniu ponadlokalnym.

Tabela 16. Struktura uczących się w ciągu ostatnich kilku lat (Źródło: GUS):

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szkolnictwo podstawowe	ogółem	9	10	10	10	10	10	10
	oddziały w szkołach	56,90	60,50	60,00	60,50	62,50	67,00	62,00
	uczniowie	1 056	1 094	1 082	1 068	1 181	1 218	1 094

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szkolnictwo gimnazjalne	ogółem	4	4	4	4	4	4	4
	pomieszczenia szkolne	37	37	36	-	-	-	-
	oddziały w szkołach	25,00	24,00	25,00	26,00	25,00	24,00	23,00
	uczniowie	553	524	543	568	564	549	536
	absolwenci	197	201	167	169	168	188	188

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szkolnictwo policealne	ogółem	1	1	1	2	1	1	2
	oddziały	7,00	9,00	11,00	11,00	10,00	12,00	12,00
	uczniowie	136	179	203	180	169	188	189
	absolwenci	110	83	85	96	72	49	105

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szkolnictwo ponadgimnazjalne zawodowe i artystyczne niedające uprawnień zawodowych	ogółem	0	0	1	1	0	0	0
	oddziały	0,00	0,00	3,00	1,00	0,00	0,00	0,00
	uczniowie	0	0	51	14	0	0	0
	absolwenci	0	0	10	24	0	0	0

Tabela 17. Zestawienie liczby dzieci w przedszkolach (Źródło: GUS):

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
dzieci w wieku 3-5 lat	515	536	558	584	594	602	567
dzieci w wieku 3-6 lat	662	710	740	778	685	805	788
dzieci w wieku 3-4 lat	345	358	371	400	392	392	361
dzieci w wieku 4-6 lat	487	532	544	578	492	607	626

Tabela 18. Wychowanie przedszkolne razem (Źródło: GUS):

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	19	17	18	20	13	11	13
oddziały	26,10	25,50	27,00	30,50	29,50	33,00	32,00
miejsca	393	388	398	426	546	626	669
dzieci	477	518	541	578	522	591	656

Z powyższych zestawień wynika, że liczba uczących się na przestrzeni kilku lat powoli zmniejsza się. Uległo likwidacji szkolnictwo zawodowe, ale zauważalny jest przyrost dzieci w wieku przedszkolnym. W związku z powyższym należy utrzymać istniejące jednostki szkolne.

Należy dążyć do podtrzymania edukacji w technicach oraz dążyć do specjalizacji młodzieży w rzemiośle i zdefiniowanych zawodach, które oferowane są w szkołach zawodowych. Specjalizacja i podniesienie jakości edukacji oraz liczby miejsc w szkołach zawodowych może przyczynić się do zmniejszania bezrobocia wśród absolwentów. Edukacja w konkretnym zawodzie może sprzyjać rozwojowi obszarów gminy i może przyczynić się do minimalizacji bezrobocia oraz pozyskania inwestorów, którzy stworzą nowe miejsca pracy dla miejscowej, wyedukowanej w lokalnej społeczności (pociąga to za sobą wyznaczenie nowych terenów pod sektor usługowy i produkcyjny). Ofertę szkół zawodowych należy dostosowywać do zapotrzebowania i kontrolować zmiany zachodzące na rynku pracy.

11.2.2. Administracja.

Na terenie gminy funkcję administracyjną sprawuje Urząd Miasta i Gminy w Morawicy.

Poza tym na terenie miasta zlokalizowane są następujące urzędy i instytucje:

- Urząd Stanu Cywilnego,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Samorządowe Centrum Kultury,
- Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna,
- Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.,
- „Koral sport i rekreacja” Sp. z o.o.,

oraz służby interwencyjne:

- 13 jednostek Ochotniczej Straży Pożarniczej,
- Komisariat Policji w Morawicy.

11.2.3. Kultura.

Na terenie gminy istnieją placówki z zakresu kultury, są to:

- Samorządowe Centrum Kultury,
- Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Morawicy,
- Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach.

Dopełnieniem oferty kulturalnej na terenie gminy są kluby i obiekty sportowe:

- Gminny stadion sportowy w Morawicy,
- Hala Sportowa Bilcza,
- Pływalnia „Koral”,
- Tor Motocrossowy w Dębskiej Woli,

W gminie działają następujące stowarzyszenia:

- Morawicka Liga Siatkówki,
- Klub Pływacki Koral Morawica,
- Klub Sportowy Moravia Morawica,
- Klub Karate Morawica,
- Klub Seniora „Zawsze Młodzi” w Morawicy,
- „Perły Czarnej Nidy” Lokalna Grupa Działania,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Brudzowa,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Osiedla Południowego w Dyminach „Na Południu”,
- Stowarzyszenie Artystów Ludowych i Miłośników Folkloru „Drochowianie”,
- Stowarzyszenie Uniwersytet III Wieku w Morawicy,
- Świętokrzyskie Stowarzyszenie Kolekcjonerów Broni Palnej „Civis”,
- Stowarzyszenie Kobiet Przedsiębiorczych „Biznes w Szpilkach”,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Miejscowości Dębska Wola,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Piasecznej Górki „Z Górki”,
- Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Animator”,
- Katolickie Stowarzyszenie Karawaniogowe „Razem z Drodze”,
- Stowarzyszenie Morawica dla Wszystkich,
- Stowarzyszenie „Kreatywni Bilczanie”,
- Stowarzyszenie Kulturalno-Rozwojowe Obic,
- Stowarzyszenie Terapeutów Uzależnień i Osób Wspierających,
- Instytut Świętokrzyski,
- Brzeziński Klub Motocrossowy „Racing”,
- Lokalna Grupa Działania „Perły Czarnej Nidy”,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Aktywizacji Społeczności i Ekorozwoju wsi Łabędziów,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Brzezin i Podwola,
- Stowarzyszenie Dobrych Inicjatyw „Zbrza”,
- Stowarzyszenie Oświatowo-Zdrowotne „Przystań”,
- Stowarzyszenie Wola Morawicka,
- Agroturystyczne Stowarzyszenie Gospodarstw Gościennych i Ekologicznych „Cis”,
- Towarzystwo Przyjaciół Nidy,
- Stowarzyszenie Ekorozwoju Lisowa i Zaborza,
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Morawickiej,
- „Federacja Eksporterów Polskiego Puchu i Pierza”,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Młodzieżowej Orkiestry Dętej w Morawicy,
- Towarzystwo Ekorozwoju Radomic,
- Stowarzyszenie Przedsiębiorców Gminy Morawica,
- Towarzystwo Przyjaciół Chmielowic.

W ciągu roku na terenie gminy odbywają się liczne imprezy kulturalne.

11.2.4. Turystyka i rekreacja.

Gmina Morawica spełnia wszystkie warunki by stać się ważnym ośrodkiem turystycznym. Najatrakcyjniejszą miejscowością na terenie gminy jest Morawica, w której usytuowany jest zrewitalizowany Zabytkowy Park Dworski, czy Kalwaria Świętokrzyska. Ziemie te, bogato wyposażone przez naturę, mogą służyć do uprawiania wszystkich rodzajów turystyki.

Do atrakcji turystycznych należy zaliczyć:

- tereny leśne,
- szlaki turystyczne, w tym rowerowe,
- pomniki przyrody,
- Zabytkowy Park Dworski,
- Kalwaria Świętokrzyska,
- zabytki architektury i budownictwa,
- spływy kajakowe Czarną Nidą,
- Zbiornik retencyjno-rekreacyjny na rzece Morawka.

W Gminie Morawica usytuowany jest jeden szlak pieszy w rejonie miejscowości Kuby Młyny, w terenach leśnych „Bilcza”.

Przez Gminę Morawica wytyczone zostały następujące szlaki rowerowe:

- Od strony Kielc przez Kuby-Młyny, Piaseczną Górkę, Bieleckie Młyny, Łabędziów, Brudzów, Zaborze i Lisów prowadzi długodystansowy Rowerowy Szlak „Miejsca Mocy” – pielgrzymkowy, wytyczony w 2007 r. Zaczynając się i kończąc w Kielcach, tworzy on w granicach Województwa Świętokrzyskiego zamkniętą pętlę o długości blisko 60 km. Obejmuje miejsca o charakterze religijnym i pielgrzymkowym, które połączono oznakowaną na żółto trasą.
- Oznakowany w 2008 r. szlak rowerowy obejmujący teren całej gminy. Tworzy zamkniętą pętlę o następującym przebiegu: Bilcza Podgórze – las Dąbrowa – Brzeziny – wzdłuż torów kolejowych – Nida – Chałupki – Zbrzańskie – Zbrza – Dębska Wola – Kawczyn – Dębska Wola – Chałupki – droga z Morawicy do Buska Zdroju – Wygwizdów – Lisów – Zaborze – Brudzów – Radomice I – Radomice II – rezerwat „Radomice” – Łabędziów – Bieleckie Młyny – Bilcza.
- Szlak rowerowy „Świętokrzyscy Indianie”. Tworzy zamkniętą pętlę o następującym przebiegu: Zalew w Morawicy – Bieleckie Młyny – Piaseczna Górka – Bilcza – Kuby Młyny – Kuby Młyny Podmarzysze – Marzysz II – Radomice II – Lipie – Zaborze – Brudzów – Radomice I – rez. Radomice – Łabędziów – Zalew w Morawicy. Trasa prowadzi przez otwarte tereny gminy oraz w pobliżu meandrów wytworzonych przez koryto rzeki Czarna Nida.
- Szlak rowerowy „Chłopy i Pany” przebiegający przez Kawczyn – Chałupki – Dębska Wola – Zbrza – Chałupki Zbrzańskie – Ostrów. Obejmuje miejsca cenne ze względu na walory kulturowe i przyrodnicze¹.
- Szlak rowerowy wokół zbiornika w Bilczy. Przebiega wzdłuż rowów odwadniających z towarzyszącą roślinnością ozdobną. Na trasie zlokalizowane są enklawy relaksacyjne oraz odpoczynkowe.

Oprócz wymienionych szlaków turystycznych rowerowych, na opisywanym terenie znajdują się również szlaki kajakowe:

- Szlak kajakowy AKTIW na rzece Nidzie zaczyna się w Mieście i Gminie Morawica, przy muszli koncertowej znajduje się przystań. Szlak dzieli się na następujące odcinki:
  1. Morawica – Wolica. Odcinek liczy ok. 15 km, czas spływu ok. 5 godz.
  2. Wolica – Tokarnia. Odcinek liczy ok. 10 km, czas spływu ok. 2-2,5 godziny.
  3. Kuby Młyny – Morawica. Odcinek liczy ok. 10 km, czas spływu ok. 4 godzin
  4. Tokarnia – Mokrsko. Odcinek liczy ok. 15 km, czas spływu ok. 4-5 godzin².

¹ <http://rowerowe.swietokrzyskie.travel/Trasy-rowerowe>

² <http://www.nida.com.pl/trasy.php>

Przez teren gminy przebiegają szlaki:

- „Piłsudskiego” – historyczny do upamiętnienia i oznakowania (niezaznaczony na rysunku Studium),
- samochodowy „Cystersów”,
- szlaki turystyki konnej (ze względu na orientacyjny przebieg nie zaznaczono go na rysunku Studium).

11.3. Rolnictwo.

Gmina Morawica ma charakter rolniczo - przemysłowy. Gospodarstwa rolne w gminie charakteryzują się dość dużym rozdrobnieniem z przewagą gospodarstw do 5 ha. W 2002 roku wg spisu powszechnego było ponad 2259 gospodarstw rolnych, w 2010 roku liczba ta zmniejszyła się do 1562. W hodowli zwierząt przeważa hodowla drobiu, bydła i trzody chlewnej a w produkcji roślinnej dominuje uprawa ziemniaka i zbóż.

Powierzchnia	Liczba
ogółem	1562
do 1 ha włącznie	615
1-5 ha	695
5-10 ha	179
10-15 ha	35
5 ha i więcej	252
10 ha i więcej	73
15 ha i więcej	38

Tabela 19. Liczba gospodarstw rolnych w 2010 roku. Źródło: Podstawowe Informacje ze Spisu Powszechnego w 2010 r. Gmina Morawica; GUS

Analizując dane statystyczne, można zaobserwować dość gwałtowny spadek ilości gospodarstw, produkcji rolnej i zwierzęcej w każdej gałęzi rolnictwa. Zaobserwowano zwiększenie się ilości łąk, pastwisk i lasów. Jedyną produkcją utrzymującą się na podobnym poziomie, a nawet zauważalny jest jej wzrost to hodowla drobiu. Należy uwzględnić ten fakt w Studium oraz w innych opracowaniach dotyczących strategii rozwoju gminy.

Niekorzystna jest struktura wiekowa rolników. Od lat obserwuje się postępujący proces starzenia właścicieli gospodarstw.

Szansę na rozwój rolnictwa można upatrywać w rozwoju gospodarstw ekologicznych. Jednak prowadzenie tego typu działalności wymaga konsekwencji działania oraz wiedzy w zakresie metod upraw, wzbogacania gleb itp. Potrzebny jest system wspierania i zachęt do tworzenia gospodarstw ekologicznych oraz produkcji zdrowej żywności.

11.4. Budownictwo

Głównym czynnikiem wpływającym na standard życia ludności danego obszaru są warunki mieszkaniowe. Obiekty budowlane znajdujące się na terenie gminy różnią się wiekiem, technologią wykonania, przeznaczeniem i wynikającą z powyższych parametrów energochłonnością. Spośród wszystkich budynków wyodrębniono podstawowe grupy obiektów: budynki mieszkalne, obiekty użyteczności publicznej, obiekty handlowe, usługowe i przemysłowe – podmioty gospodarcze.

Dominującym rodzajem zabudowy gminy jest zabudowa mieszkaniowa - przeważa zabudowa niska jednorodzinna (wolnostojąca, szeregowa) i zagrodowa. W miejscowościach usytuowanych w pobliżu Kielc zauważalne jest budownictwo jednorodzinne wykonane przez developerów prywatnych.

Przewiduje się, że w najbliższych latach popyt na nowe mieszkania utrzymywać się będzie na dotychczasowym poziomie. Przewidywany jest wzrost liczby gospodarstw domowych, przy równoczesnym zmniejszaniu się wskaźnika liczby osób przypadających na 1 gospodarstwo. W związku z tym

zakłada się przyrost zapotrzebowania na energię ciepłą, gaz na cele komunalno-bytowe oraz dla celów ogrzewania, energię elektryczną w nowym budownictwie mieszkaniowym, a także w nowych budynkach użyteczności publicznej, usługowych i produkcyjnych.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
mieszkania	3 883	3 952	4 048	4 129	4 224	4 313	4 399
izby	17 517	17 937	18 513	19 006	19 594	20 133	20 653
powierzchnia użytkowa mieszkań	378 320	387 253	399 849	411 138	424 085	436 456	448 391

Tabela 20. Liczba mieszkań w gminie Morawica. Źródło: GUS

11.5. Zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami należy do obowiązków podmiotów publicznych oraz odbywa się poprzez stosowanie uniwersalnego projektowania albo racjonalnych usprawnień. Należy uwzględnić potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami w prowadzonej oraz planowanej działalności oraz dążyć do usuwania barier (architektonicznych, cyfrowych i informacyjno-komunikacyjnych), a także zapobiegać ich powstawaniu.

Należy mieć na uwadze minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, m. in.:

- zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
- instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
- zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego,
- zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób,
- obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
- instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,
- zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania,
- zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku,
- wymagania zawarte w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

12. Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia.

Zagrożenia powodziowe występują w sporadycznych okresowych podtopieniach na terenach zabudowy gospodarczej zlokalizowanej zbyt blisko brzegów rzek.

Na terenie gminy Morawica występują dwa zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej

awarii, zgodnie z kryteriami ilościowo-jakościowym określonymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Nazwa	Adres zakładu
Skład Materiałów Wybuchowych w Woli Morawickiej NITROERG-SERWIS Sp. z o. o. Oddział Świętokrzyski	Wola Morawicka 26-026 Morawicka
Termetal Piotr Glaner Sp. K. Ocykownia Termetal	Dębska Wola 1E 26-026 Morawicka

Tabela 21. Zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii w gminie Morawica. Źródło: Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, dotycząca opracowania „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego”.

Dla Składu Materiałów Wybuchowych wyznaczono strefy ochronne związane z zagrożeniem wybuchem zgodnie z przepisami odrębnymi odnoszącymi się do przechowywania materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego.

Dla terenów zlokalizowanych w sąsiedztwie zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (Składu Materiałów Wybuchowych), w związku z wykonywaniem działalności gospodarczej takiej jak:

1. poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin;
2. wydobywanie kopalin ze złóż;
3. bezzbiornikowe magazynowanie substancji oraz składowanie odpadów w górotworze, w tym w podziemnych wyrobiskach górniczych.

Obowiązują zasady wynikające z przepisów szczególnych odnoszących się do lokalizacji magazynów wybuchowych, w tym wyznaczenie stref bezpieczeństwa magazynów materiałów wybuchowych (oznaczonych na rysunku Studium):

- Mw1 – w odległości mniejszej niż 42 m zakaz lokalizacji innego magazynu materiałów wybuchowych,
- Mw2 – w odległości mniejszej niż 50 m zakaz lokalizacji obiektów towarzyszących oraz magazynów półfabrykatów,
- Mw3 – w odległości mniejszej niż 70 m zakaz lokalizacji dróg dojazdowych i lokalnych, napowietrznych linii wysokiego napięcia, budynków produkcyjnych innych niż do produkcji materiałów wybuchowych,
- Mw4 – w odległości mniejszej niż 470 m zakaz lokalizacji osiedli mieszkaniowych, autostrad i dróg o dużym natężeniu ruchu,
- Mw5 – w odległości mniejszej niż 831 m zakaz lokalizacji obiektów użyteczności publicznej.

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej:

1. W rejonach budownictwa wielorodzinnego należy przewidywać rezerwę terenów pod budowlę ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny).
2. W budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno-usługowych i mieszkalnych – należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia.
3. W rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w podpiwniczeniach budynków przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej Państwa.
4. Bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800 m.

5. Istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych.
6. Oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemniania i wygaszenia.
7. Należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m.
8. Układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:
  - szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
  - powinny być połączenia z traktami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
  - należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi.
9. Wszelkie projektowane na obszarze gminy obiekty o wysokości równej i większej od 50 m n.p.t. oraz każdorazowo przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę należy zgłaszać do Sił Powietrznych RP.
10. Należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej.

13. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.

13.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

Analizy ekonomiczne

W dniu 16 stycznia 2017 r. została uchwalona Uchwała nr XXVI/303/17 Rady Gminy w Morawicy w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Morawica na lata 2017-2021.

Zgodnie z danymi GUS dochody oraz wydatki budżetu miasta i gminy ma 1 mieszkańca gminy, w roku 2015 miały wyższy wskaźnik dochodu na jednego mieszkańca niż wydatków.

	2011	2012	2013	2014	2015
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3 900	3 200	3 400	3600	3 700
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3 900	2 900	3 500	3 800	3 500

Tabela 22 . Średnie dochody i wydatki na mieszkańca gminy w latach 2011-2015. Źródło: GUS

	wydatki w %			dochody w %			saldo rok 2015
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
Rolnictwo i łowiectwo	1,0	0,5	0,6	0,3	0,3	0,3	-0,3
Transport i łączność	6,3	15,5	8,4	1,6	4,2	2,5	-5,9
Gospodarka mieszkaniowa	1,3	1,6	2,3	1,5	3,3	6,2	+3,9
Administracja publiczna	7,2	7,3	8,2	0,5	0,4	0,4	-7,8
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,0	1,1	0,8	0,0	0,0	0,2	-0,6
Oświata i wychowanie	32,9	34,2	35,5	1,7	2,9	2,6	-32,9
Pomoc społeczna	12,5	11,0	12,6	11,3	10,0	9,8	-2,8
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,2	1,0	1,1	0,4	0,2	0,2	-0,9

Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	10,3	11,2	18,0	8,8	5,7	6,8	-11,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	19,3	5,7	2,3	4,2	3,0	0,8	-1,5
Kultura fizyczna	2,8	5,7	4,9	0,9	0,7	1,0	-3,9
Ochrona zdrowia	0,4	0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	-0,4

Tabela 23. Wybrane wydatki i dochody budżetu gminy. Źródło: GUS

Analizując powyższe dane zwraca się uwagę, że gmina inwestuje w zagadnienia w zakresie oświaty i wychowania, gospodarki komunalnej i ochrony środowiska, ochrony zdrowia oraz transportu i łączności.

Priorytetem dla samorządu morawickiego jest realizacja jak największej ilości zadań inwestycyjnych, takich jak budowa lub przebudowa dróg gminnych.

W związku z powyższymi danymi, należy przyjąć, że gmina w sposób realny planuje wydatki, jednakże realizacja inwestycji, bez pozyskania środków zewnętrznych oraz inwestorów prywatnych, nie jest w stanie (w sposób efektywny) zagwarantować wykonania sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury zarówno technicznej jak i społecznej dla nowej zabudowy poza już wyznaczoną w Studium. W związku z tym lokalizowanie nowej zabudowy powinno być uwarunkowane rozwojem istniejącej infrastruktury w istniejącej zabudowie. Dopuszcza się poszerzanie istniejących terenów inwestycyjnych na terenie gminy.

Należy dążyć do uzupełniania zabudową działek budowlanych pomiędzy istniejącą zabudową.

W Gminnym Programie Rewitalizacji przedstawiono zadania inwestycyjne związane z zagospodarowaniem terenów, przebudową dróg i obiektami kubaturowymi na lata 2016-2023. Działania te mogą poprawić jakość środowiska oraz jakość życia mieszkańców na terenie gminy.

Analizy środowiskowe

W celu określenia potrzeb i możliwości rozwojowych miasta i gminy w kontekście strefy przyrodniczej, w oparciu o dostępne dokumenty strategiczne i charakteryzujące, określono stan środowiska na terenie gminy Morawica.

Zdiagnozowano oraz zinterpretowano silne i słabe strony oraz zagrożenia dla Gminy Morawica (pod względem środowiskowym).

Silne strony:

- Stosunkowo dobre ziemie umożliwiające rozwój upraw.
- Malowniczo położone tereny rekreacyjne.
- Korzystne położenie geograficzno-gospodarcze, bliskość miasta wojewódzkiego Kielc.
- Miejsce rekreacyjne dla mieszkańców Kielc.

Słabe strony:

- Starzejący się i słabo wykształceni rolnicy.
- Suburbanizacja strefy podmiejskiej Kielc.

Zagrożenia dla środowiska:

- Nielegalne wysypiska śmieci (składowanie odpadów w lasach i wyrobiskach).
- Nielegalna penetracja terenów leśnych (wycinka lasów), nieprawidłowo przeprowadzone melioracje wodne.

Należy dążyć do sukcesywnego skanalizowania obszarów wiejskich. Należy także promować przydomowe, ekologiczne oczyszczalnie ścieków. Cechą bardzo pozytywną jest wysoki procent

zwodociągowania gminy. Nowe tereny inwestycyjne obligatoryjnie powinny być podłączane do systemu wodociągowego.

Analizy społeczne

W kontekście strefy społecznej przewiduje się następujące silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla Gminy Morawica.

Silnymi stronami Gminy jest pod względem społecznym:

- Dobrze rozwinięta sieć szkół.
- Stosunkowo dobrze rozwinięta baza w zakresie podstawowych usług medycznych.
- Zaangażowanie władz gminy w sprawy społeczności lokalnej.

Słabymi stronami Gminy jest pod względem społecznym:

- Brak parkingów.
- Pojawianie się na terenie miasta patologii społecznych.

Szansami dla Gminy jest pod względem społecznym:

- Podniesienie poziomu infrastruktury.
- Zbudowanie dobrej sieci drogowej.
- Rozwój agroturystyki.
- Opracowanie bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych.
- Zwiększenie dostępu do Internetu.
- Tworzenie nowych ogólnodostępnych stref odpoczynku i rekreacji.

Rada Miejska podejmuje uchwaliła „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Morawica na lata 2017-2024” do podstawowych zadań wliczono:

- Wsparcie osób starszych oraz osób z niepełnosprawnością.
- Wspieranie osób bezrobotnych oraz osób poszukujących pracy.
- Wsparcie rodzin.
- Przeciwdziałanie uzależnieniom.
- Wzmacnianie aktywności społecznej poprzez rozwijanie i wsparcie organizacji pozarządowych i stowarzyszeń.
- Propagowanie różnych form spędzania wolnego czasu, w szczególności wśród dzieci i młodzieży.

Wszystkie powyższe działania mają za zadanie poprawę jakości życia mieszkańców. W związku z powyższymi programami oraz niewymienionymi wyżej należy wprowadzać na terenie ośrodków wiejskich usługi związane z aktywizacją mieszkańców w życiu społecznym oraz kulturalnym.

13.1.1. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje na obszarach funkcjonalnych, w rozumieniu art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Zgodnie z prognozami demograficznymi przeprowadzonymi przez GUS, w powiecie kieleckim będzie postępował kryzys demograficzny. Prognoza demograficzna do 2050 roku wskazuje spadek liczby ludności i zmienność struktur demograficznych. Zgodnie z prognozą demograficzną liczba ludności powiatu do 2050 roku zwiększy się w stosunku do 2018 roku o ok. 1% mieszkańców. Do 2030 roku następował będzie nieznaczny wzrost liczby ludności powiatu, w kolejnych latach, od 2035 do 2050 roku, będzie się zmniejszała ludność powiatu. W poniższej tabeli zamieszczono prognozowaną demografię zmian struktury społecznej:

		Ogółem			Miasta			Wsie		
		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2018	Ogółem	210 789	105 277	105 512	13 669	6 771	6 898	197 120	98 506	98 614
	przedprodukcyjny	39 355	20 190	19 165	2 256	1 201	1 055	37 099	18 989	18 110
	produkcyjny	138 143	74 299	63 844	8 852	4 752	4 100	129 291	69 547	59 744
	mobilny	85 980	44 261	41 719	5 383	2 762	2 621	80 597	41 499	39 098
	niemobilny	52 163	30 038	22 125	3 469	1 990	1 479	48 694	28 048	20 646
	poprodukcyjny	33 291	10 788	22 503	2 561	818	1 743	30 730	9 970	20 760
2020	Ogółem	211 968	105 871	106 097	13 711	6 797	6 914	198 257	99 074	99 183
	przedprodukcyjny	39 218	20 125	19 093	2 244	1 197	1 047	36 974	18 928	18 046
	produkcyjny	138 476	74 504	63 972	8 817	4 729	4 088	129 659	69 775	59 884
	mobilny	84 399	43 512	40 887	5 268	2 714	2 554	79 131	40 798	38 333
	niemobilny	54 077	30 992	23 085	3 549	2 015	1 534	50 528	28 977	21 551
	poprodukcyjny	34 274	11 242	23 032	2 650	871	1 779	31 624	10 371	21 253
2025	Ogółem	214 471	107 063	107 408	13 777	6 839	6 938	200 694	100 224	100 470
	przedprodukcyjny	38 569	19 918	18 651	2 197	1 170	1 027	36 372	18 748	17 624
	produkcyjny	137 384	72 890	64 494	8 597	4 556	4 041	128 787	68 334	60 453
	mobilny	79 060	40 810	38 250	4 868	2 515	2 353	74 192	38 295	35 897
	niemobilny	58 324	32 080	26 244	3 729	2 041	1 688	54 595	30 039	24 556
	poprodukcyjny	38 518	14 255	24 263	2 983	1 113	1 870	35 535	13 142	22 393
2030	Ogółem	215 960	107 629	108 331	13 799	6 848	6 951	202 161	100 781	101 380
	przedprodukcyjny	36 038	18 601	17 437	2 041	1 074	967	33 997	17 527	16 470
	produkcyjny	138 288	72 323	65 965	8 641	4 553	4 088	129 647	67 770	61 877
	mobilny	73 552	38 022	35 530	4 434	2 313	2 121	69 118	35 709	33 409
	niemobilny	64 736	34 301	30 435	4 207	2 240	1 967	60 529	32 061	28 468
	poprodukcyjny	41 634	16 705	24 929	3 117	1 221	1 896	38 517	15 484	23 033
2035	Ogółem	216 241	107 531	108 710	13 804	6 839	6 965	202 437	100 692	101 745
	przedprodukcyjny	34 321	17 717	16 604	1 988	1 041	947	32 333	16 676	15 657
	produkcyjny	138 336	71 671	66 665	8 681	4 521	4 160	129 655	67 150	62 505
	mobilny	67 772	35 117	32 655	4 095	2 119	1 976	63 677	32 998	30 679
	niemobilny	70 564	36 554	34 010	4 586	2 402	2 184	65 978	34 152	31 826
	poprodukcyjny	43 584	18 143	25 441	3 135	1 277	1 858	40 449	16 866	23 583
2040	Ogółem	215 503	106 963	108 540	13 777	6 819	6 958	201 726	100 144	101 582
	przedprodukcyjny	32 438	16 743	15 695	1 934	1 008	926	30 504	15 735	14 769
	produkcyjny	137 036	70 296	66 740	8 628	4 451	4 177	128 408	65 845	62 563
	mobilny	63 107	32 763	30 344	3 879	2 019	1 860	59 228	30 744	28 484
	niemobilny	73 929	37 533	36 396	4 749	2 432	2 317	69 180	35 101	34 079
	poprodukcyjny	46 029	19 924	26 105	3 215	1 360	1 855	42 814	18 564	24 250
2045	Ogółem	214 089	106 177	107 912	13 721	6 797	6 924	200 368	99 380	100 988
	przedprodukcyjny	31 096	16 050	15 046	1 901	989	910	29 195	15 059	14 136
	produkcyjny	131 594	67 688	63 906	8 310	4 288	4 022	123 284	63 400	59 884
	mobilny	60 694	31 549	29 145	3 812	1 986	1 826	56 882	29 563	27 319

	niemobilny	70 900	36 139	34 761	4 498	2 302	2 196	66 402	33 837	32 565
	poprodukcyjny	51 399	22 439	28 960	3 510	1 518	1 992	47 889	20 921	26 968
2050	Ogółem	212 190	105 273	106 917	13 656	6 780	6 876	198 534	98 493	100 041
	przedprodukcyjny	30 301	15 637	14 664	1 900	989	911	28 401	14 648	13 753
	produkcyjny	123 988	63 998	59 990	7 842	4 051	3 791	116 146	59 947	56 199
	mobilny	59 331	30 946	28 385	3 759	1 956	1 803	55 572	28 990	26 582
	niemobilny	64 657	33 052	31 605	4 083	2 095	1 988	60 574	30 957	29 617
	poprodukcyjny	57 901	25 638	32 263	3 914	1 740	2 174	53 987	23 898	30 089

Tabela 24. Ludność powiatu ogółem. Źródło: GUS

Legenda:

wiek przedprodukcyjny - 0 do 17 lat

wiek produkcyjny - od 18 lat do wieku emerytalnego

wiek mobilny - od 18 do 44 lat

wiek niemobilny - od 45 lat do wieku emerytalnego

wiek poprodukcyjny - powyżej wieku emerytalnego

Zgodnie z wyżej przedstawionymi danymi, na przestrzeni 33 lat nastąpi wzrost liczby mieszkańców powiatu, ale nastąpi odwrócenie struktury wiekowej – nastąpi znaczny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społecznej, a zdecydowanie zmniejszy się ilość osób w wieku przedprodukcyjnym, co jest zjawiskiem negatywnym.

W poniższej tabeli zamieszczono prognozowaną demografię zmian liczby mieszkańców na terenie gminy:

Rok	Ogółem
2010	14 634
2011	14 910
2012	15 129
2013	15 373
2014	15 603
2015	15 801
2016	16 018
2020	16 368
2025	16 450
2030	16 595
2035	16 590
2040	16 502
2045	16 485
2050	16 403

Tabela 25. Prognozowana demografia zmian liczby mieszkańców na terenie gminy Morawica.

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z wyżej przedstawionymi danymi, na przestrzeni 33 lat do roku 2030 nastąpi przyrost ludności, natomiast w późniejszych latach powolny spadek liczby mieszkańców gminy Morawica. Analizując prognozę demograficzną można stwierdzić, że w stosunku do obecnej liczby ludności do roku 2050 nastąpi stagnacja liczby ludności.

Należy dążyć do stworzenia warunków dobrego rozwoju wykorzystując uwarunkowania lokalne, aby stworzyć perspektywę rozwoju obszaru oraz godnych warunków życia (należy rozwijać infrastrukturę społeczną, tworzyć miejsca pracy oraz wspierać gospodarkę, w tym sektor prywatny). Ponadto należy stworzyć nowe miejsca pracy, które przyciągnęłyby młodych ludzi na teren gminy Morawica.

13.1.2. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.

Budżet gminy Morawica jest zbilansowany. Polityka finansowa gminy jest prowadzona w sposób harmonijny oraz jest dostosowana do rzeczywistych możliwości.

Gmina pozyskuje także dotacje z funduszy unijnych, ale nie stanowią one fundamentu rozwoju miasta i gminy, co należy uznać za cechę pozytywną i godną naśladowania. Działania inwestycyjne są dostosowywane do potrzeb oraz możliwości finansowych. Politykę rozwoju gminy należy także oprzeć o pozyskiwanie przedsiębiorców prywatnych.

Zgodnie ze „Strategią Rozwoju Gminy Morawica do 2020”:

Misją Gminy Morawica jest „dbanie o wysoką jakość warunków życia i wszechstronne możliwości rozwoju mieszkańców Gminy Morawica oraz wspieranie tworzenia aktywnego lokalnego ośrodka gospodarczego i kulturalnego.”

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zaspokajanie zbiorowych potrzeb lokalnego społeczeństwa należy do zadań własnych gminy. Rozwój infrastruktury technicznej jest jedną z kategorii, która jest zadaniem własnym gminy. Zadania własne z zakresu infrastruktury technicznej można podzielić na następujące kategorie:

- wodociągi oraz zaopatrzenie w wodę,
- kanalizacja, oczyszczanie ścieków komunalnych,
- odbiór odpadów komunalnych,
- likwidacja wysypisk odpadów,
- budowa i utrzymanie dróg gminnych,
- edukacja wynikająca z ustawy o samorządzie gminnym.

Zgodnie z powyższym, gmina realizuje zadania publiczne w celu zaspokojenia potrzeb swoich mieszkańców, odpowiadając tym samym za zapewnienie jakości oraz warunków życia lokalnemu społeczeństwu.

Gminy mają możliwość następujących źródeł finansowania inwestycji infrastrukturalnych:

- dochody własne gminy,
- subwencje,
- dotacje celowe,
- dotacje celowe z funduszy celowych,
- kredyty i pożyczki,
- obligacje komunalne,
- środki ze źródeł pozabudżetowych na zadania własne,
- źródła finansowania ze środków zewnętrznych.

Dochody własne powiększone o subwencje to podstawowe źródła pozyskiwania przez gminy środków pieniężnych. Dochody własne są kształtowane poprzez władze gminy. Wysokość wpływów z tytułu subwencji zależy od czynników, na które gmina nie ma wpływu, w związku z czym może utrudnić projektowanie inwestycji w dłuższym okresie.

W myśl ustawy o finansach publicznych, gminy mogą zaciągać kredyty i pożyczki oraz emitować papiery wartościowe m.in. na finansowanie wydatków nie znajdujących pokrycia w planowanych

dochodach budżetowych.

Przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu infrastruktury technicznej, zapisane w dokumentach planistycznych nie są możliwe do zrealizowania w ciągu jednego roku dlatego też powinny być rozważane w perspektywie dłuższej niż jeden rok oraz ujmowane w kolejnych „Wieloletnich Prognozach Finansowych Gminy Morawica”.

W okresie od 2015 roku do 2020 roku mają być podejmowane działania zmierzające do sukcesywnej gazyfikacji obszarów wiejskich. Gmina zamierza wspierać proces gazyfikacji, w miarę możliwości.

Do 2020 roku ujęto w poszczególnych uchwałach budżetowych działania mające na celu modernizację i rozbudowę dróg gminnych wraz ze ścisłą współpracą z samorządem powiatowym w zakresie remontowania dróg powiatowych.

Gmina planuje również stworzyć inkubator przedsiębiorczości, wprowadzać zalesienia we współpracy z nadleśnictwem, tworzyć centralne miejsca we wsiach pod przestrzenie publiczne.

13.1.3. Maksymalne w skali gminy Morawica zapotrzebowanie na nową zabudowę.

Wśród uwarunkowań wynikających z potrzeb rozwoju gminy należy wymienić następujące czynniki:

- Konieczność uzupełnienia na terenie gminy istniejącej zabudowy, w nawiązaniu do ulicowego charakteru obecnego budownictwa (zabudowa zwarta), lecz z zachowaniem otwarcia widokowych i krajobrazowych oraz przeciwdziałanie rozproszonemu osadnictwu.
- Budowa obwodnicy miasta, w celu ochrony układu historycznego miasta oraz przeciwdziałaniu negatywnym czynnikom związanym z ruchem kołowym, w tym tranzytowym.
- Należy dążyć do rozwoju produkcji i usług na terenie gminy w celu stworzenia nowych miejsc pracy.
- Złe wykorzystywanie gruntów rolnych warunkuje zmianę w sposobie zagospodarowania gruntów źle zagospodarowanych i odłogujących.
- Zmiana średniej wartości wielkości gospodarstw rolnych w celu podniesienia wydajności produkcji.
- Niski poziom przedsiębiorczości rolniczej i produkcyjnej na terenie gminy wymaga przekształcenia.
- Prawidłowy i zrównoważony rozwój miasta i gminy wymaga planowania i tworzenia projektów do ubiegania się o dofinansowanie ze środków strukturalnych Unii Europejskiej.

Wśród uwarunkowań wynikających z możliwości rozwoju gminy należy wymienić:

- Aktywizowanie rozwoju produkcji - a także w związku z tym związany rozwój ekonomiczny gminy.
- Warunki do powstawania zakładów produkcyjnych.
- Warunki do powstania usług sportu i rekreacji.
- Warunki do powstania obsługi Portu Lotniczego
- Rozwój drobnej wytwórczości, handlu i usług oraz produkcji.
- Możliwość rozwoju obszaru wspartego dofinansowaniami funduszy z Unii Europejskiej.
- Gazyfikacja gminy i działania proekologiczne w sferze energetyki cieplnej.

W niniejszych rozważaniach przyjęto następujący podział na podstawowe funkcje zabudowy występujące na terenie gminy Morawica:

- MW – Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.
- M – Tereny zabudowy ośrodków wiejskich.
- M1 – Tereny zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica).
- MU – Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej.
- U – Tereny zabudowy usługowej,
- U1 – Tereny zabudowy usługowej intensywnej,
- UC – Tereny zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
- UT – Tereny usług turystycznych,
- US – Tereny usług sportu i rekreacji.

- P – Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury,
- P/PF – Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji fotowoltaicznych
- PU – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej.

Na podstawie przeprowadzonych analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, przy uwzględnieniu prognozy demograficznej oraz możliwości finansowych gminy, przewiduje się maksymalne zapotrzebowanie gminy na nową zabudowę do 2050 r.

L.p.	Oznaczenie	Funkcja	Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy
			[ha]
1.	MW	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	0
2.	M, M1	Tereny zabudowy ośrodków wiejskich i zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica)	431,9
3.	MU	Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej	7,2
4.	U, U1, UC, UT, US	Tereny zabudowy usługowej, zabudowy usługowej intensywnej, zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² , usług turystycznych, usług sportu i rekreacji	30,25
5.	P, PU, P/PF	Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury, zabudowy produkcyjno-usługowej, zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji fotowoltaicznych	169,33
RAZEM			638,68

Tabela 26. Zapotrzebowanie na nową zabudowę na terenie gminy Morawica, wyrażone powierzchni użytkową zabudowy. Źródło: opracowanie własne

13.1.4. Szacowana chłonność obszarów gminy Morawica.

Powierzchnia terenów gminy Morawica przeznaczona pod nową zabudowę, z podziałem na jednostki osadnicze w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych:

Obręby	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	Tereny zabudowy ośrodków wiejskich oraz zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica)	Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej	Tereny zabudowy usługowej, zabudowy usługowej intensywnej zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² , usług turystycznych, usług sportu i	Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury, zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji

				rekreacji	fotowoltaicznych
	MW	M, M1	MU	U, U1, UC, UT, US	P, PU, P/PF
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
BIELECKIE MŁYNY	0	18	0	1,5	1,8
BILCZA	2	210,8	0	5,8	6,9
BRUDZÓW	0	62,4	0	0	0
BRZEZINY	0	44,7	0	3,1	63,54
CHAŁUPKI	0	29,6	0	2,3	10
CHMIELOWICE	0	12	0	1	0
DĘBSKA WOLA	0	23,9	0	3	105,3
DROCHÓW DOLNY	0	29,2	0	0	0
DROCHÓW GÓRNY	0	30,3	0	0	0
DYMINY	0	42,6	0	1,4	0
KAWCZYN	0	9	0	0	0
KUBY MŁYNY	0	21,2	0	0	0
LISÓW	0	26,8	0	6,2	2,3
ŁABĘDZIÓW	0	42,5	0	12,5	0
MORAWICA	7,2	38,6	7,2	4,81	51,3
NIDA	0	19,5	0	0	0
OBICE	0	25,1	0	0	0
PODWOLE	0	7,2	0	0	16
RADOMICE	0	51,2	0	0,4	0
WOLA MORAWICKA	0	27,2	0	5,2	26,4
ZABORZE	0	28,6	0	4,9	0
ZBRZA	0	44,4	0	0	11,6
Razem	9,2	844,8	7,2	52,11	295,14

Tabela 27. Powierzchnia terenów gminy Morawica przeznaczona pod nową zabudowę, z podziałem na jednostki osadnicze.

Źródło: Opracowanie własne.

L.p.	Oznaczenie	Funkcja	Powierzchnia przeznaczona pod nową zabudowę na obszarach o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej	Powierzchnia przeznaczona pod nową zabudowę w planach miejscowych	Łączna powierzchnia terenów przeznaczonych pod nową zabudowę
			[ha]	[ha]	[ha]
1.	MW	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	9,2	0	9,2
2.	M, M1	Tereny zabudowy ośrodków wiejskich i zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica)	844,8	1310,3	2155,1
3.	MU	Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej	7,2	0	7,2
4.	U, U1, UC,	Tereny zabudowy usługowej, zabudowy	52,11	315,49	367,6

	UT, US	usługowej intensywnej zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² , usług turystycznych, usług sportu i rekreacji			
5.	P, PU, P/PF	Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury i zabudowy produkcyjno-usługowej, zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji fotowoltaicznych	295,14	452,96	748,10
RAZEM			1208,45	2078,75	3287,2

Tabela 28. Powierzchnia terenów gminy Morawica przeznaczona pod nową zabudowę.

Źródło: opracowanie własne

Powyższa tabela ukazuje tereny przeznaczone pod nową zabudowę, tj. tereny o funkcji podstawowej wraz z funkcjami uzupełniającymi oraz terenami biologicznie czynnymi.

Na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego powierzchnie terenów brutto pomniejszono o powierzchnie biologicznie czynną wynoszącą 60% dla terenów M i M1, 50% dla terenów U, P, PU, P/PF a dla zabudowy MW uśredniony wskaźnik 30%, co ukazano w poniższych tabelach.

Maksymalną wysokość zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej i zagrodowej oraz usługowej ustalono średnio na 2 kondygnacje nadziemne. Dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej ustalono średnio 5 kondygnacji, dla zabudowy mieszkaniowo-usługowej ustalono średnio 7 kondygnacji. W zapisach dopuszczono także lokalizację poddasza użytkowego i nieużytkowego. Przyjęto, że ze względu na charakter zabudowy miasta i gminy Morawica drugą kondygnacją jest najczęściej poddasze nieużytkowe (poddasze użytkowe występuje, ale stanowi odsetek marginalny), w związku z czym nie będzie zaliczone do powierzchni użytkowej.

Dla zabudowy produkcyjnej ustalono średnio 1 kondygnację nadziemną.

Dla terenów zabudowy ośrodków wiejskich M i terenów zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica) M1 dopuszcza się w ramach zabudowy: zabudowę zagrodową, mieszkaniową jednorodzinną, letniskową, turystyczną o charakterze agroturystyki i rekreacji, dopuszcza się na równych zasadach lokalizowanie zabudowy usług nieuciążliwych oraz nieuciążliwej produkcji, rzemiosła, drobnej wytwórczości, usługi zdrowia, oświaty i kultu religijnego, tereny sportu i rekreacji, miejsca parkingowe w formie placów parkingowych.

W związku z szerokim pasmem funkcji ustalono orientacyjny, potencjalnie możliwy procentowy podział funkcji:

- zabudowa mieszkaniowa – 25%,
- zabudowa gospodarcza – 20%,
- zabudowa usługowa – 7%,
- usługi sportu i rekreacji – 7%,
- usługi oświaty i kultu religijnego, zdrowia – 11%,
- produkcji – 15%,
- infrastruktura techniczna – 15%.

Następujące wskaźniki warunkujące planowanie usług publicznych w studium i miejscowych planach

zostały ujęte w powyższym zestawieniu:

Oświata:

- przedszkola – 0,90 m² powierzchni terenu na 1 mieszkańca,
- szkoły podstawowe i gimnazja – 2,0 m² na 1 mieszkańca,
- szkoły ponadpodstawowe – 4,3 m² na 1 mieszkańca.

Zdrowie i opieka społeczna:

- żłobek – 0,14 m²,
- placówka podstawowej służby zdrowia – 0,22 m² na 1 mieszkańca.

Kultura:

- domy i ośrodki kultury – 0,1 m² na 1 mieszkańca,
- biblioteki – 0,08 m² na 1 mieszkańca,
- usługi ponadpodstawowe – 2 m² na 1 mieszkańca.

Rekreacja i sport:

- tereny zieleni wypoczynkowej i rekreacji (tym place zabaw i gier sportowych, parki, zieleńce) – 10 m² na 1 mieszkańca,
- tereny sportu powszechnego (boiska, baseny itp.) – 4 m² na 1 mieszkańca.

Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW) wynosi: 9,2 ha x 0,7 x 5 kondygnacji = 32,2 ha.

Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MU) wynosi: 7,2 ha x 0,7 x 7 kondygnacji = 35,28 ha.

Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa zabudowy ośrodków wiejskich (M) i ośrodka miejskiego (Morawica) (M1) wynosi w podziale na funkcje:

- zabudowa mieszkaniowa – 25% x 2155,1 ha x 0,7 x 2 kondygnacje = 754,29 ha,
- zabudowa gospodarcza – 20% x 2155,1 ha x 0,7 x 1,5 kondygnacje = 452,57 ha,
- zabudowa usługowa – 7% x 2155,1 ha x 0,7 x 2 kondygnacje = 211,19 ha,
- usługi sportu i rekreacji – 7% x 2155,1 ha x 0,7 x 1 kondygnacja = 105,59 ha,
- usługi oświaty i kultu religijnego, zdrowia – 11% x 2155,1 ha x 0,7 x 2 kondygnacje = 331,89 ha,
- produkcji – 15% x 2155,1 ha x 0,7 x 1 kondygnacja = 226,28 ha,
- infrastruktura techniczna – 15% x 2155,1 ha x 0,7 x 1 kondygnacja = 226,29 ha.

Łącznie maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa zabudowy ośrodków wiejskich M i ośrodka miejskiego (Morawica) M1 na terenie gminy Morawica wynosi 2308,1 ha.

Dla pozostałych funkcji przyjmuje się następujące wskaźniki:

- Maksymalna całkowita powierzchnia użytkowa terenów zabudowy usługowej, zabudowy usługowej intensywnej, zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², usług turystycznych, usług sportu i rekreacji (U, U1, UC, UT, US) wynosi: 367,6 ha x 0,7 x 2 kondygnacje = 514,64 ha.
- Całkowita powierzchnia użytkowa terenów zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury (P) oraz terenów zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji fotowoltaicznych (P/PF) wynosi: 748,1 ha x 0,7 x 1 kondygnacja = 523,67 ha.
- Całkowita powierzchnia użytkowa terenów produkcyjno – usługowych (PU) wynosi: 1,9 ha x 0,7 x 1 kondygnacja = 1,33 ha.

Na podstawie wskaźników opisanych powyżej obliczono chłonność terenów gminy Morawica, wyrażoną w powierzchni użytkowej nowej zabudowy. Obliczenia przedstawia poniższa tabela:

L.p.	Oznaczenie	Funkcja	Łączna powierzchnia terenów przeznaczonych pod nową zabudowę	Chłonność terenów gminy Morawica, wyrażona w powierzchni użytkowej nowej zabudowy
			[ha]	[ha]
1	MW	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	32,2	32,2
2.	M, M1	Tereny zabudowy ośrodków wiejskich i zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica)	2308,1	754,29
3.	MU	Teren zabudowy mieszkaniowo - usługowej	35,28	45,03
4.	U, U1, UC, US, UT	Tereny zabudowy usługowej, zabudowy usługowej intensywnej, zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² , usług turystycznych, usług sportu i rekreacji	514,64	530,2
5.	P, PU, P/PF	Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury i zabudowy produkcyjno-usługowej, zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji fotowoltaicznych	523,67	480,65
RAZEM			3415,89	1842,37

Tabela 29. Chłonność terenów gminy Morawica, wyrażona w powierzchni użytkowej nowej zabudowy.

Źródło: opracowanie własne

13.1.5. Porównanie maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę z chłonnością obszarów gminy (bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).

Aby ocenić, czy możliwości chłonności obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej spełniają zapotrzebowanie na nową zabudowę w gminie Morawica, szacowaną do 2050 r., porównano wyniki szacunków z powyższych rozdziałów. Porównanie obrazuje poniższa tabela:

L.p.	Oznaczenie	Funkcja	Zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy [1]	Chłonność terenów gminy Morawica, wyrażona w powierzchni użytkowej nowej zabudowy [2]	Różnica, jeśli chłonność przekracza zapotrzebowanie na nową zabudowę [2-1, gdy 2>1]	Różnica, jeśli zapotrzebowanie na nową zabudowę przekracza chłonność [1-2, gdy 1>2]
			[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
1.	MW	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	0	32,2	32,2	

2.	M, M1	Tereny zabudowy ośrodków wiejskich i zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica)	2308,1	754,29		1554,4
3.	MU	Teren zabudowy mieszkaniowo- usługowej	35,28	30,03		5,25
4.	U, U1, UC, US, UT	Tereny zabudowy usługowej, zabudowy usługowej intensywnej, zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² , usług turystycznych, usług sportu i rekreacji	514,64	530,2	15,56	
5.	P, PU, P/PF	Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury i zabudowy produkcyjno-usługowej, zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji fotowoltaicznych	523,67	480,65		43,02
RAZEM			3381,69	1827,37	47,76	1602,67

Tabela 30. Porównanie zapotrzebowania na nową zabudowę i chłonności terenów gminy Morawica, wyrażonych w powierzchni użytkowej nowej zabudowy. Źródło: opracowanie własne

W chwili obecnej rezerwa terenowa pod nową zabudowę mieszkaniową, usługową oraz produkcyjną jest wystarczająca w perspektywie 30 lat oraz spełnia warunki wyznaczone w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. rezerwa terenowa związana z niepewnością procesów rozwojowych nie przekracza 30%).

14. Stan prawny gruntów.

Na obszarze gminy większość terenów stanowi własność prywatną. Do gruntów państwowych należą obszary lasów i elementy infrastruktury drogowej. W związku z tym należy spodziewać się, że większość inwestycji na terenie gminy będzie miała charakter prywatny.

15. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.

Do występujących na terenie gminy Morawica obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych zaliczyć należy:

- a) obiekty i obszary objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:
  - obszary Natura 2000,
  - obszary chronionego krajobrazu,
  - pomniki przyrody,
  - rezerwat przyrody,

- rośliny, zwierzęta i grzyby podlegające ochronie gatunkowej,
- b) obiekty i obszary objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:
  - obiekty wpisane do rejestru zabytków,
  - obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków,
  - stanowiska archeologiczne,
- c) obszary objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych:
  - grunty leśne,
  - kompleks gruntów rolnych klasy I-III,
- d) obiekty i tereny objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo górnicze i geologiczne:
  - złoża surowców naturalnych,
  - zbiornik wód podziemnych,
- e) obiekty i tereny chronione na podstawie ustawy Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017r.:
  - ujęcia wody strefy ochrony bezpośredniej.

16. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.

Na obszarze gminy Morawica nie występują obszary narażone na osuwanie się mas ziemnych. Występująca na stromych zboczach wniesień erozja wodna gleb niesie za sobą możliwość powstawania osuwisk, co w konsekwencji może doprowadzić do realnego zagrożenia zarówno dla różnego rodzaju obiektów budowlanych jak i bezpieczeństwa ludzi.

Na terenie gminy występują tereny zagrożone ruchami masowymi. W poniższej tabeli przedstawiony jest wykaz tych terenów:

Numer terenu zagrożonego w bazie SOPO	Miejscowość
9743	Morawica
9744	Kuby Młyny
9745	Morawica
9746	Morawica
9747	Zbrza
9748	Dębska Wola
9749	Dębska Wola
9750	Wola Morawicka

Tabela 31. Tereny zagrożone ruchami masowymi w gminie Morawica.

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO/Wyszukaj3>

Na terenach zagrożonych ruchami masowymi budownictwo może być dopuszczone, ale po wykonaniu wcześniejszego rozpoznania geotechnicznego, geologiczno-inżynierskiego, określającego warunki podłoża w kontekście ewentualnego powstania osuwisk, stateczności stoków/zboczy.

17. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

17.1. Złóża kopalne.

Na obszarze gminy Morawica występują następujące złoża surowców mineralnych:

L.p.	Nazwa złoża	Nazwa	Kopalina	Nr systemowy	Stan zagospodarowania	Pow. [ha]
1.	Brzeziny	Kruszywa naturalne	KN	5370	Złoże zagospodarowane	7,655
2.	Brzeziny II	Kruszywa naturalne	KN	4751	Złoże zagospodarowane	26,288
3.	Chomentów	Kamienie drogowe i naturalne	KD	900	Złoże rozpoznane wstępnie	185,258
4.	Dębska Wola	Kamienie drogowe i budowlane Wapienie i margle przem. wapienniczego	KD	883	Złoże rozpoznane szczegółowo	41,32
5.	Dębska Wola– Kawczyn	Kamienie drogowe i budowlane	KD	14259	Złoże rozpoznane szczegółowo	12,3632
6.	Goździec	Wapienie i margle przem. wapienniczego	WW	1907	Złoże rozpoznane szczegółowo	52,5318
7.	Kaczyn–Borków	Wapienie i margle przem. wapienniczego	WW	1908	Złoże rozpoznane wstępnie	119,344
8.	Kowala Mała	Kamienie drogowe i budowlane	KD	10436	Złoże zagospodarowane	57,8374
9.	Lipa	Wapienie i margle przem. wapienniczego	WW	905	Złoże rozpoznane wstępnie	134,3154
10.	Lisów	Kruszywa naturalne	KN	1339	Złoże rozpoznane wstępnie	35,812
11.	Łukowa	Kamienie drogowe i budowlane	KD	907	Złoże rozpoznane wstępnie	18,375
12.	Morawica III	Kamienie drogowe i budowlane	KD	882	Eksploracja złoża zaniechana	73,0899
13.	Morawica III-1	Kamienie drogowe i budowlane	KD	18672	Złoże zagospodarowane	113,1512
14.	Nida	Kruszywa naturalne	KN	9357	Złoże zagospodarowane	19,6394
15.	Nida–Lurowizna	Wapienie i margle przem. wapienniczego Surowce ilaste D/P cementu	WC	1846	Złoże rozpoznane szczegółowo	194,9977 110,416
16.	Obice	Kruszywa naturalne	KN	11421	Złoże rozpoznane szczegółowo	1,9998
17.	Obice	Kamienie drogowe i budowlane	KD	12229	Złoże rozpoznane szczegółowo	24,0977
18.	Obice (Dębska Wola)	Wapienie i margle przem. wapienniczego	WW	2569	Złoże rozpoznane szczegółowo	2,117
19.	Radomice	Kamienie drogowe i budowlane	KD	909	Złoże rozpoznane wstępnie	15,2431
20.	Radomice I	kalcyt	KC	628	Złoże rozpoznane szczegółowo	0,047
21.	Skrzelczyce	Kamienie drogowe i budowlane kalcyt	KD	641	Złoże eksploatowane okresowo Złoże rozpoznane szczegółowo	4,42
22.	Wola Morawicka	Kamienie drogowe i budowlane	KD	881	Złoże zagospodarowane	18,181
23.	Wola Morawicka 1	Kamienie drogowe i budowlane	KD	19462	Złoże rozpoznane szczegółowo	8,9
24.	Wola Morawicka Góra Orła	Kamienie drogowe i budowlane	KD	627	Złoże rozpoznane szczegółowo	8,8316
25.	Wola Morawicka Południe	Kamienie drogowe i budowlane	KD	19377	Złoże rozpoznane szczegółowo	33,64
26.	Zbrza I	Kruszywa naturalne	KN	14152	Złoże rozpoznane szczegółowo	7,8186
27.	Zbrza–Kawczyn	Kamienie drogowe i budowlane	KD	897	Złoże rozpoznane szczegółowo	31,3778
28.	Zbrza–Kawczyn 1	Kamienie drogowe i budowlane	KD	12268	Złoże rozpoznane szczegółowo	11,32

Tabela 32. Złóża surowców mineralnych występujących na terenie w gminie Morawica.

Źródło: <http://igs.pgi.gov.pl/zloza.asp>

szukaj=&typ_jednostki=G&x_1992_od=&gdzie=nazwa&id_kopaliny=&y_1992_od=&nazwa_jednostki=Morawica&kod_kopaliny=&id_jednostki=260412&nazwa_kopaliny=&wspl=1992, 1992&x_1992_do=&y_1992_do=&gp=2&go=0

17.2. Zasoby wód podziemnych.

Na terenie gminy Morawica znajdują się dwa GZWP z tym, że rozprzestrzeniają się one także na terenach sąsiednich województw. Są to:

- GZWP nr 418 Gałęzice – Bolechowice – Borków (pow. 169 [km²], zasoby dyspozycyjne około 1500 [m³/h]); środkowodewoński; szczelinowo-krasowy (wapienie, dolomity),

- GZWP nr 416 Małogoszcz (pow. 242 [km²], zasoby dyspozycyjne około 1700 [m³/h]); górnourajski; szczelinowo-krasowy (wapienie, margle) – obejmuje niewielki południowy fragment gminy.

Zbiorniki GZWP nr 416 i 418 nie mają wyznaczonych stref ochrony. Gmina Morawica położona jest na obszarze jednostki JCWPd Nr 121 – obejmującej miasto Kielce oraz część powiatu kieleckiego i część powiatu jędrzejowskiego.

17.3. Udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Na terenie gminy nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

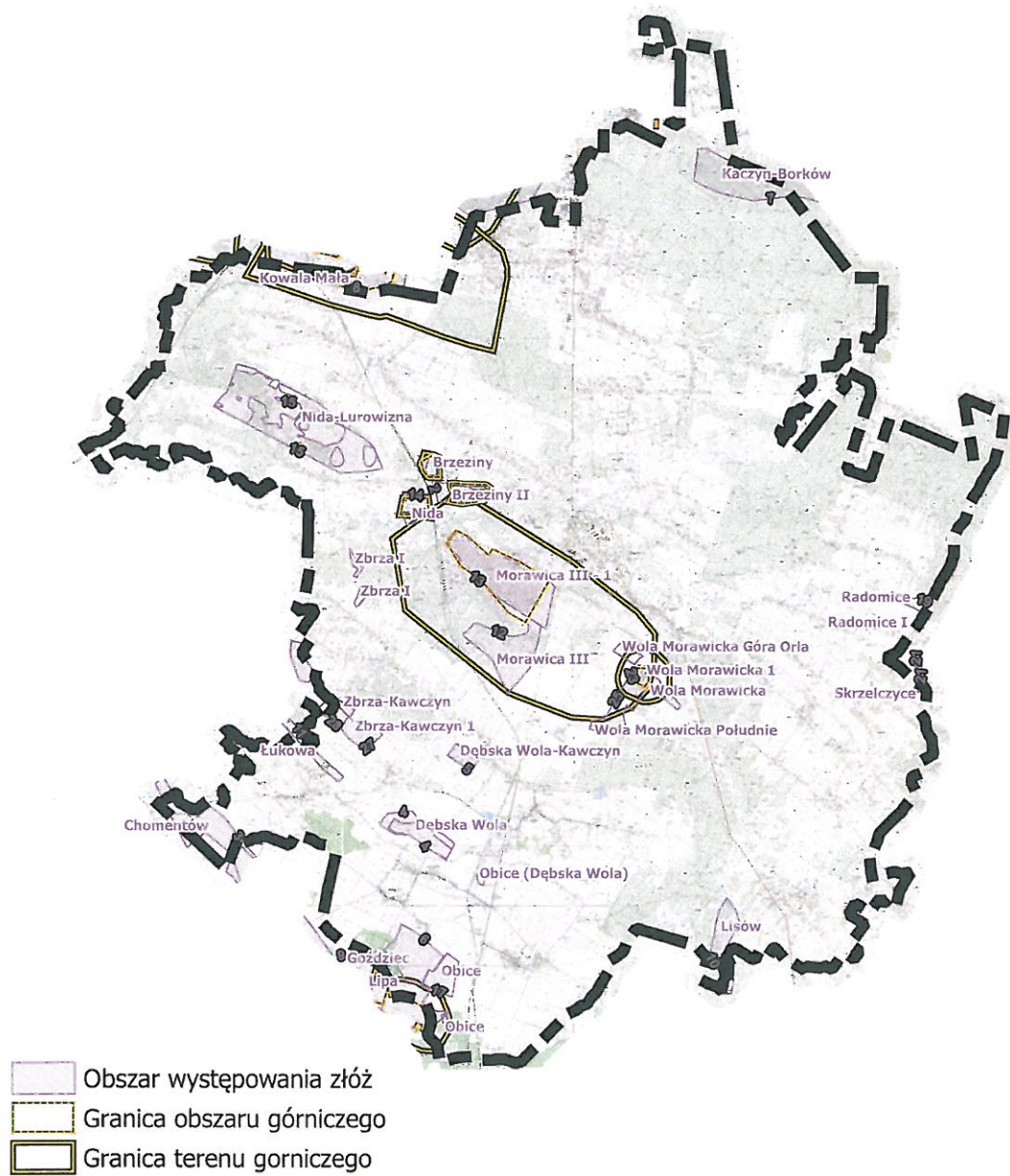
18. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.

Na terenie gminy występują następujące aktualne obszary górnicze i tereny górnicze:

Lp.	Nazwa obszaru	Nr ROG	Status obszaru górniczego	Nr złoża (MIDAS)
1.	Nida I	10-13/1/47a	aktualny	9357
2.	Morawica IV	9/1/211	aktualny	882
3.	Wola Morawicka 1 A	10-13/1/58a	aktualny	19462
4.	Brzeziny A	10-13/3/181	aktualny	5370
5.	Brzeziny II C	10-13/1/66b	aktualny	4751

Tabela 33. Obszary górnicze występujące na terenie w gminie Morawica.

Źródło: <http://bazagis.pgi.gov.pl/website/cbdg/viewer.html>

Rysunek 10. Schemat usytuowania terenów i obszarów górniczych w gminie Morawica.
Źródło: opracowanie własne

L.p.	Nr złoża (MIDAS)	Nazwa terenu	Numer w rejestrze	Status terenu górniczego
1.	5370	Brzeziny A	10-13/3/181	aktualny
2.	2454	Trzuskawica A	10-13/1/48	aktualny
3.	4751	Brzeziny II C	10-13/1/66b	aktualny
4.	867	Jaźwica II	10-13/3/210	aktualny
5.	882	Morawica IV	9/1/211	aktualny
6.	19462	Wola Morawicka 1 A	10-13/1/58a	aktualny
7.	9357	Nida I	10-13/1/47a	aktualny
8.	13740	Lipa 1	10-13/3/248	aktualny
9.	1848	Kowala A	10-13/3/244	aktualny
10.	10436	Kowala Mała I	10-13/2/149a	aktualny

Tabela 34. Tereny górnicze występujące na terenie w gminie Morawica.

Źródło: <http://bazagis.pgi.gov.pl/website/cbdg/viewer.html>

19. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

19.1. Komunikacja.

19.1.1. Układ drogowy.

Gmina Morawica stanowi ważny węzeł komunikacyjny, w którym zbiegają się drogi prowadzące do Kielc, Pińczowa, Kazimierzy Wielkiej, Buska Zdroju, Tarnowa, Chęciny i na Sitkówkę Nowiny.

Gmina Morawica położona jest w zasięgu oddziaływania korytarzy transportowych:

- korytarz krajowy Warszawa – Kielce – Kraków, tworzony przez realizowaną drogę ekspresową S-7 i przebudowywaną linię kolejową znaczenia państwowego nr 8 Warszawa – Kraków,
- korytarz krajowy Warszawa – Kielce – Tarnów tworzony przez drogi krajowe nr 7 i nr 73 .

Przez miasto przebiegają droga krajowa i wojewódzka (nr 73 i nr 766) spełniające ważną rolę w systemie komunikacyjnym gminy i części województwa świętokrzyskiego. łączna długość dróg krajowych – 14,1 km, wojewódzkich wynosi 16,8 km, dróg powiatowych – 85 km, a dróg gminnych – 91,37 km.

Występują także drogi wewnętrzne, uzupełniające sieć drogową służącą miejscowym potrzebom.

Na terenie gminy Morawica występują następujące relacje dróg krajowych i wojewódzkich:

Droga krajowa:

- 73 Kielce – Morawica – Tarnów – Jasło

Drogi wojewódzkie:

- 763 Morawica – Chęciny.
- 766 Morawica – Węchadłów;

Drogi powiatowe:

- 0353T Wola Morawicka – Radomice – Skzelczyce – Pierzchnica – Osiny – Drugnia Rządowa – Drugnia Zakarczmie – Łągiewniki
- 0362T – Radomice – Brudzów
- 0363T – Młynek – Lisów
- 0365T – Suków – Młyny – Marzysz – Zagórze – Komórki – Wojciechów
- 0366T – Obice – Dębina – Lisów
- 0367T – Chmielowice – Drochów Dolny – Obice – Grabowiec
- 0368T – Bilcza – Ciołków – Kuby Młyny – Podmąrzysz
- 0369T – Morawica – Łabędziów – Radomice
- 0370T – Bieleckie Młyny – Łabędziów
- 0371T – Piaseczna Górka – Zastawie – Ciołków

- 0374T – Sitkówka – Kowala – Bilcza – Podgórze
- 0383T – Wolica – Ostrów – Golęciny – Morawica
- 0387T – Dębska Wola – Drochów – Lipa – Karsy

W wyniku wzrastającego ruchu drogowego postępuje pogorszenie stanu istniejących dróg. Część dróg gminnych na terenie gminy Morawica wymaga modernizacji.

Ze względu na wzrastający ruch niezbędne jest utworzenie obwodnicy miejscowości Radkowiec i Brzeziny oraz miejscowości Morawica.

19.1.2. Transport publiczny.

Komunikację zbiorową na terenie gminy Morawica obsługuje zarówno transport publiczny jak i firmy prywatne.

Komunikacja miejska, która łączy Morawicę z Kielcami jest obsługiwana przez następujące linie autobusowe 2, 27, 45 i 208. Przewoźnicy prywatni realizują połączenia gminy Morawica z sąsiednimi gminami: Chmielnik, Busko-Zdrój, Wiślica, Winiary, Kije oraz z: Kielcami, Katowicami, Krakowem.

19.1.3. Transport kolejowy.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa:

- nr 8 w relacji Warszawa Zachodnia – Kraków Główny Osobowy na odcinku Radkowiec – Kozłów.
- nr 73 Sitkówka Nowiny – Busko Zdrój na odcinku Brzeziny – Włoszczowice.
- nr 569 Radkowiec – Brzeziny.

19.2. Stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej.

19.2.1. Zaopatrzenie w wodę.

Gmina Morawica jest obecnie w 99% zwodociągowana. Wszystkie 24 miejscowości są włączone do sieci. Jedynie na nowo powstających osiedlach domków jednorodzinnych na terenach rolniczych przekształconych na budowlane stopniowo budowana jest sieć wodociągowa.

Gmina zaopatrywana jest w większości w wodę z własnych ujęć: w Brzezinach, Dębskiej Woli i Bilczy. Ponadto na potrzeby mieszkańców gminy woda dostarczana jest z ujęć:

- Kielce – Dyminy (w sąsiedztwie terenu Fabet S.A.) – zasila częściowo sołectwo Bilcza.
- Chęciny – zasila sołectwo Brzeziny, ul. Radkowska.

Własną sieć wodociągową posiada Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii.

Sieci wodociągowe zasilane z poszczególnych ujęć są ze sobą połączone. Wszystkie sołectwa w gminie Morawica są zwodociągowane.

Studnia w Dębskiej Woli ma wydajność eksploatacyjną 77 m³/h, tj. 1 848 m³/d, zaś w Brzezinach 275 m³/h, tj. 6 600 m³/d. Ilość wody pobranej ogółem w 2016 r. wyniosła 641,4 dam³.

19.2.2. Gospodarka ściekowa.

Głównymi źródłami zanieczyszczenia wód powierzchniowych są ścieki komunalne i przemysłowe. Znaczący wpływ mają również spływy powierzchniowe, szczególnie z terenów stanowiących grunty orne.

Gmina Morawica skanalizowana jest w 95%. Z kanalizacji korzystają mieszkańcy wszystkich miejscowości gminnych. W 2003 r. zakończono rozbudowę istniejącej oczyszczalni ścieków w Brzezinach. Obecnie może oczyszczać 2236 m³/dobę ścieków przy spełnieniu wszelkich obowiązujących norm Unii Europejskiej.

Na terenie gminy funkcjonuje oczyszczalnia ścieków: mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Brzezinach, która została zmodernizowana w 2015 roku. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest Czarna Nida.

Ściekami są również wody pochodzące z odwodnienia zakładów górniczych. Na terenie gminy Morawica odwodniana jest Kopalnia Wapienia Morawica. Są to wody pochodzenia jurajskiego, dobrej jakości. Wody z odwodnienia zrzucają się do Czarnej Nidy. Odwadniana jest również Kopalnia Dolomitu w Radkowicach. Wody pochodzące z odwodnienia zrzucają się do rzeki Bobrzy.

Od 2007 r. w niektórych miejscowościach gminy budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków:

L.p.	Miejscowość	Liczba przydomowych oczyszczalni.
1.	Chałupki	1
2.	Nida	1
3.	Brzeziny	3
4.	Drochów Górny	1
5.	Zaborze	1
6.	Kuby Młyny	1
Razem		9

Tabela 35. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków w poszczególnych miejscowościach. Źródło: UG Morawica

19.3. Stopień uporządkowania gospodarki energetycznej.

19.3.1. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Przez obszar gminy przebiegają linie elektroenergetyczne: 220 kV Połaniec – Radkowice wraz z pasem technologicznym o szerokości 50 m – po 25 m w obie strony od osi linii, 110 kV z Chmielnika w kierunku Chęciny. Linia przebiega w pobliżu miejscowości Nida, Dębska Wola, Lisów. Zasilanie Gminy w energię elektryczną odbywa się za pośrednictwem GPZ Morawica, GPZ Wolica (na terenie gm. Chęciny) oraz GPZ Chmielnik.

GPZ Morawica wyposażony jest w m.in. dwa transformatory 110/15 [kV] o mocy 10 [MVA] każdy. W przypadku awarii linii zasilającej istnieje możliwość zasilania awaryjnego liniami 110 [kV] od strony Kielc, Chmielnika i Wolicy.

Przez teren gminy Morawica przebiega również tranzytem napowietrzna linia elektroenergetyczna 110 kV Radkowice – Kielce oraz napowietrzne linie dystrybucyjne 110 kV relacji Radkowice – Morawica i Morawica – Chmielnik. Sieci 110 [kV] pozwalają na maksymalny przesył mocy rzędu od 78 do 122 [MVA] w zależności od przekroju przewodów. Toteż istnieje możliwość znacznego dociążenia tych linii bez konieczności przebudowy.

Oprócz linii napowietrznych SN w gminie prowadzone są także linie kablowe, których łączna długość wynosi blisko 10 km. W gminie Morawica usytuowanych jest 93 stacji napowietrznych i 9 wewnątrzowych. Stacje transformatorowe SN/nN posiadają rezerwy mocy (35-50%).

Zaopatrzenie odbiorców w energię elektryczną odbywa się na bazie istniejącej sieci 15 kV sukcesywnie rozbudowywanej w miarę wzrostu potrzeb.

Głównym odbiorcą energii elektrycznej w Gminie jest przemysł – około 40% i gospodarstwa domowe – około 35%. Szpital w Morawicy jest trzecim kolejno odbiorcą – około 10%.

W związku z planowanym przedsięwzięciem budowy lotniska i szeroko pojętej infrastruktury towarzyszącej występuje konieczność przebudowy elektroenergetycznej linii przesyłowej 220 kV Połaniec – Radkowice na długości ok. 1500 m w południowej części Gminy.

Na terenie gminy Morawica brak jest źródeł wytwórczych energii elektrycznej. Istniejąca sieć elektroenergetyczna pokrywa w 100% potrzeby zasilania w energię elektryczną wszystkich odbiorców zlokalizowanych na terenie gminy, większość jednostek transformatorowych posiada rezerwę mocy

umożliwiająca przyłączenie do sieci elektroenergetycznej nowych odbiorców. Ogólny stan eksploatowanej infrastruktury elektroenergetycznej ocenia się jako dobry. Z oceny stanu funkcjonalnego sieci średnich napięć wynika, że największe problemy mogą występować w obszarach o znacznym rozproszeniu zabudowy i odbiorców, gdzie linie są rozległe, w związku z czym mogą występować problemy z utrzymaniem normatywnych parametrów technicznych.

Linie elektroenergetyczne mogą wpływać na organizmy żywe poprzez oddziaływanie dwóch niezależnych składowych pola elektroenergetycznego – elektrycznej i magnetycznej. Przyczyną powstawania pola elektrycznego jest napięcie istniejące pomiędzy poszczególnymi jej przewodami fazowymi a ziemią. Z kolei prąd płynący tymi przewodami jest przyczyną powstawania pola magnetycznego.

Poziomy pól elektrycznych i magnetycznych wytwarzanych przez linie i stacje elektroenergetyczne podlegają ograniczeniom w miejscach przebywania i zamieszkania ludzi zgodnie z przepisami odrębnymi.

Zgodnie z powyższymi przepisami dla pola elektrycznego o częstotliwości 50 Hz dopuszczalna wartość natężenia wynosi 10 kV/m. Dodatkowo na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, natężenie pola elektrycznego nie może przekraczać wartości 1 kV/m. Poniżej tej wartości przebywanie ludności w tych obszarach nie podlega ograniczeniom.

Natężenie pola magnetycznego o częstotliwości 50 Hz nie powinno przekraczać 60 A/m.

Linie elektroenergetyczne o napięciu 110 kV na terenie gminy przebiegają w bezpiecznych odległościach od zwartej zabudowy mieszkalnej. Podobnie przedstawia się lokalizacja podstacji elektroenergetycznych i stacji telefonii komórkowej.

W pasie technologicznym linii 220 kV obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu regulowane przepisami odrębnymi w tym zakaz realizacji budynków mieszkalnych oraz obiektów budowlanych przeznaczonych na stały pobyt ludzi. Warunki lokalizacji pozostałych obiektów budowlanych nieprzeznaczonych na stały pobyt ludzi muszą uwzględniać wymogi określone w przepisach odrębnych oraz normach dotyczących projektowania linii elektroenergetycznych.

19.3.2. Zaopatrzenie w ciepło.

Zaopatrzenie Gminy Morawica w ciepło oparte jest głównie na indywidualnych źródłach ciepła.

Brak jest w Gminie kotłowni zawodowych tzn. każdy budynek ma indywidualną kotłownię na swoje potrzeby. W przeważającej części kotłownie opalane są węglem, biomasą i gazem ziemnym. Zgłoszono też istnienie kotłowni olejowych.

Kotłownie indywidualne ogrzewają urzędy, szkoły, szpital, budynki mieszkalne i zakłady przemysłowe. Urządzenia zainstalowane w kotłowniach, opalanych węglem emitują do atmosfery SO_2 , NO_x , CO , w ilościach, które dla pojedynczego źródła ciepła są małe, ale uwzględniając ich ilość i parametry emisji są bardzo uciążliwe przy oddziaływaniu skumulowanym.

Na terenie Gminy nie występują rozległe sieci ciepłne oraz brak jest dużych źródeł ciepła powyżej 5,8 MW. Dla własnych potrzeb duże kotłownie posiadają: Kopalnia Wapienia – kotłownia o mocy 3,5 MW; RSP Bilcza – kotłownia o mocy 2,52 MW; Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii – kotłownia o mocy 4,0 MW. Kotłownia ŚCP jest największym tego typu obiektem w Gminie. Wyprowadzone są z niej krótkie odcinki sieci ciepłnej do zasilania w ciepło oraz ciepłą wodę budynków szpitalnych. łączna długość sieci ciepłnej na terenie szpitala wynosi 900 m.

Na terenie Gminy Morawica występują potrzeby ciepłne w zakresie ogrzewania pomieszczeń mieszkalnych, przemysłowych, przygotowania ciepłej wody, wentylacji oraz potrzeb technologicznych, które zaspokajane są poprzez spalanie paliw stałych, gazowych i ciekłych oraz w niewielkim stopniu z wykorzystaniem energii elektrycznej.

19.3.3. Zaopatrzenie w gaz.

Na terenie gminy znajduje się stacja redukcyjno-pomiarowa I stopnia w Bieleckich Młynach, która posiada przepustowość nominalną 6000 Nm³/h. Gazociąg wysokiego ciśnienia usytuowany jest w miejscowościach Podwole, Brzeziny, Bieleckie Młyny, Łabędziów, Radomice (gazociąg wraz ze strefą kontrolowaną został oznaczony na rysunku Studium). Gazociągi średniego ciśnienia usytuowane są w miejscowościach Morawica, Łabędziów, Radomice, Brzeziny, Piaseczna Górka, części Bilczy, części Woli Morawickiej i części Dymin.

Dane dotyczące sieci gazowej na terenie gminy Morawica (stan na maj 2015 r.) przedstawiają się następująco:

1. Długość gazociągów s/c L = 73 154 m.
2. Długość gazociągów w/c L = 13 326 m.
3. Długość przyłączy s/c L = 14 631 m.
4. Ilość przyłączy s/c 1 032 szt. (w tym 1009 szt. do budynków mieszkalnych).
5. Ilość układów pomiarowych: 670 szt.

Stopień gazyfikacji Gminy oceniany jest na około 60%. Około 90% odbiorców to klienci indywidualni, natomiast ok. 10% to przemysł.

Na obszarach niezgazyfikowanych zaopatrzenie w paliwo gazowe realizowane jest metodą bezprzewodową, tj. gaz płynny w butlach. Stan sieci gazowych na terenie gminy jest dobry, co zapewnia bezpieczeństwo zarówno dostaw gazu jak również bezpieczeństwo publiczne. Zagrożenia występujące w sytuacjach awaryjnych są likwidowane przez służby pogotowia gazowego.

19.3.4. Energetyka odnawialna.

Energetyka słoneczna

W województwie świętokrzyskim istnieją dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego. Roczna gęstość promieniowania słonecznego na terenie całego województwa świętokrzyskiego na płaszczyznę poziomą wynosi ok. 985 [kWh/m²], natomiast średnie usłonecznienie wynosi 1 600 godzin na rok. Uwzględniając trendy europejskie oraz uwarunkowania województwa świętokrzyskiego (na obszarze całego województwa możliwe na takim samym poziomie, również na terenie gminy Morawica), najbardziej efektywne wykorzystanie energii słonecznej skierowane jest głównie na cele grzewcze (kolektory słoneczne).

Na terenie Gminy energia słoneczna wykorzystywana jest w głównej mierze przez indywidualnych inwestorów. Natomiast coraz częściej w tego rodzaju źródła inwestują samorządy lokalne województwa świętokrzyskiego (np. budowa kolektorów słonecznych w celach grzewczych oraz przygotowania ciepłej wody).

Obecnie około 10% mieszkańców Gminy Morawica posiada zestaw do wykorzystywania energii słońca, w celu ogrzania ciepłej wody użytkowej.

Zestawami solarnymi mogą poszczycić się również niektóre przedsiębiorstwa, np. „KORAL” Sport i Rekreacja Sp. z o.o. czy Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii w Morawicy.

Za celowe uznać należy pozyskiwanie energii słonecznej w sezonie letnim do podgrzewania ciepłej wody użytkowej (krótszy okres zwrotu kosztów i większa opłacalność inwestycji będzie w obiektach o dużym zapotrzebowaniu na ciepłą wodę), a w okresie zimowym jako wspomaganie systemów konwencjonalnych. W analizie efektów instalacji systemów solarnych należy również uwzględnić ekologiczny aspekt pozyskiwania energii słonecznej (zastępowanie kolektorami słonecznymi paliw kopalnych redukuje emisję szkodliwych gazów i pyłów) oraz brak kosztów eksploatacji.

Energetyka wodna

W gminie Morawica zlokalizowana jest Mała Elektrownia Wodna Morawica na rzece Czarna Nida (zespół trzech turbin) w km 24+620 we wsi Bieleckie Młyny. Maksymalna moc turbiny wynosi 50 kW, a minimalna 10 kW.

Energetyka wiatrowa

Gmina Morawica znajduje się na skraju II i IV strefy (granica strefy korzystnej i mało korzystnej) do rozwoju energetyki wiatrowej, charakteryzujących się energią użyteczną wiatru poniżej 1000 [kWh/m²/rok]. Prędkość wiatru na ogół nie przekracza 5 [m/s]

Na terenie Gminy Morawica nie występują obecnie turbiny wiatrowe. Ze względu na lokalizację Gminy w mało korzystnej strefie energetycznej wiatru nie przewiduje się intensyfikacji działań w kierunku wykorzystywania energii wiatru. Nie należy jednak zupełnie wykluczać możliwości pozyskiwania energii z tego źródła.

Pompy ciepła

Pompy ciepła to instalacje używane do ogrzewania lub chłodzenia różnych budynków, zarówno mieszkalnych jak i przemysłowych. W pompach ciepła, jako czynnik roboczy wykorzystuje się gaz, który skrapla się przy odpowiednim ciśnieniu i temperaturze. Aby uzyskać ciepło w tym procesie, pobiera się je z tak zwanego dolnego źródła (może nim być powietrze, grunt oraz zbiornik wodny, wody przemysłowe, ścieki), który może znajdować się na powierzchni ziemi lub pod nią. Obecnie brak jest danych co do wykorzystywania pompy ciepła na użytek własny mieszkańców Gminy Morawica.

Pompa ciepła wykorzystywana jest natomiast przez spółkę „KORAL” Sport i Rekreacja.

Geotermia

Województwo świętokrzyskie z geologicznego punktu widzenia zlokalizowane jest w basenie dewońsko-karbońskim. Zbiorniki tych wód o temperaturach 50-900°C występują na głębokościach od 2 do 3 tys. m. Interesujące z ekonomicznego punktu widzenia złoża wód geotermalnych znajdują się w okolicach Buska-Zdroju, Solca-Zdroju i Końskich.

W 1999 r. na zlecenie Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk opracowano „Studium możliwości wykorzystania energii geotermalnej w województwie świętokrzyskim”. Na podstawie powyższej analizy budowy geologicznej stwierdzono, iż na terenie województw świętokrzyskiego nie ma korzystnych warunków geotermalnych. W rejonie Kielc występują ujęcia wód o dużej wydajności i temperaturze ok. 9-11°C istnieją perspektywy dla tzw. geotermiki niskich temperatur.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2010 działało 6 instalacji geotermalnych o sumarycznej mocy 0,06 [MW]. Rozwój energetyki geotermalnej, np. próby wykorzystania wód termalnych w celach publicznych, tj. ogrzewanie basenów będą realizowane w Kazimierzy Wielkiej i Busku-Zdroju.

Obecnie brak jest danych co do wykorzystywania energii geotermalnej przez mieszkańców lub przedsiębiorców na terenie Gminy Morawica.

Ze względu na duże koszty inwestycyjne i specyfikę rozkładu temperatur oraz ich przydatności do produkcji energii elektrycznej lub cieplnej obecnie nie przewiduje się rozwoju Gminy Morawica w tym kierunku, w okresie objętym niniejszym opracowaniem.

Na terenie gminy Morawica nie występują **biogazownie**, aktualnie brak również warunków uzasadniających tego typu inwestycje w najbliższej przyszłości. Rolnictwo charakteryzuje się brakiem dużych gospodarstw hodowlanych oraz niewielką koncentracją gospodarstw, co ogranicza możliwości pozyskania wystarczającej ilości odpadów rolniczych w postaci nawozów naturalnych (gnojowica i obornik). Oprócz biomasy z odchodów zwierzęcych do produkcji biogazu rolniczego można wykorzystać odpady roślinne, odpadki z przetwórstwa rolno-spożywczego, odpady komunalne. Obecnie w gminie nie planuje się

inwestycji obejmującej budowę biogazowni. Należy zakładać, że możliwości rozwoju biogazowni na tym terenie będą ograniczone.

Na terenie gminy brak jest znaczących źródeł wytwarzających energię z **biomasy**. Instalacje tego typu pracują najczęściej w zabudowie mieszkaniowej prywatnej gdzie biomasa (głównie drewno) jest spalana wraz z paliwem konwencjonalnym. Wykorzystanie odpadów rolnych, nawet na obszarach wiejskich nie jest możliwe na szerszą skalę ze względu na rozdrobnione, wielokierunkowe rolnictwo oraz zbyt małe ilości produkowanych odpadów rolnych. – z racji swojego położenia, typowo miejskiego zainwestowania oraz wielkości i struktury gospodarowania gruntami, nie jest wskazane, jako miejsce lokalizacji dużych plantacji roślin energetycznych. Zakładanie upraw roślin energetycznych jest jednak możliwe ze względu na m.in.: zasoby gruntów będące użytkami rolnymi, niską jakość gleb dla potrzeb upraw rolniczych oraz spadek ilości gospodarstw i potrzebę modernizacji rolnictwa.

Gminę można zaliczyć do obszarów o korzystnych warunkach dla rozwoju niektórych upraw **roślin energetycznych**, w szczególności charakteryzujących się niewielkimi wymaganiami glebowymi i dostosowanymi do panujących warunków klimatycznych (np. wierzba energetyczna).

Wg Programu ochrony Środowiska dla gminy Morawica – aktualizacja na lata 2008-2012, na jej terenie uprawiane były następujące rośliny na biomasę (2008 r.):

- topinambur – 3 ha,
- trzcina chińska – 1,5 ha,
- róża bezkolcowa – 0,5 ha.

Z uwagi na potencjał obszarowy, na terenie Gminy Morawica możliwy jest rozwój upraw energetycznych, pod kątem spalania w kotłowniach.

Potencjał **energii odnawialnej pozyskanej z gospodarki leśnej**, ze względów ekologicznych oraz racjonalizacji gospodarowania zasobami leśnymi na terenie gminy ocenia się na niewielkim poziomie.

19.4. Telekomunikacja i dostęp do internetu.

Na terenie gminy znajdują się dwie stacje bazowe telefonii komórkowej, w związku z tym zasięg sieci jest dość dobry.

L.p.	Miejscowość	Lokalizacja	Operator sieci komórkowej
1.	Morawica	ul. Spacerowa 3	Polkomtel Sp z o.o. Orange Polska S.A. P4 Sp. z o.o.
2.	Obice	dz. ew. 204	T-Mobile Polska S.A.

Tabela 36. Lokalizacja stacji bazowych telefonii komórkowej.

Źródło: <http://mapabts.pl/?center=50.445373%2C20.597538&zoom=15&ts=2>

19.5. Stopień uporządkowania gospodarki odpadami.

W 2002 roku wprowadzono na terenie gminy system segregacji workowej w indywidualnych gospodarstwach domowych oraz w niektórych miejscowościach zastosowano dodatkowo system pojemnikowy typu igloo. Na terenie gminy mieszkańcy segregują następujące odpady: opakowania szklane i plastikowe, aluminium, makulaturę.

Na terenie gminy Morawica brak jest zorganizowanych składowisk odpadów komunalnych, przemysłowych czy niebezpiecznych. Wszystkie zebrane odpady komunalne z terenu gminy trafiają na

składowisko Promnik gm. Strawczyn. Do gromadzenia odpadów stosowane są dwa rodzaje pojemników o różnej pojemności dostosowane do rodzaju i charakteru zabudowy oraz worki do segregacji odpadów.

Na terenie gminy Morawica głównymi źródłami wytwarzania odpadów komunalnych są:

- gospodarstwa domowe,
- obiekty infrastruktury, tj. handel, usługi, zakłady rzemieślnicze, zakłady produkcyjne w części socjalnej,
- targowiska,
- tereny zielone - ogrody i parki, cmentarze,
- ulice i place,
- placówki kulturalno-oświatowe,
- ośrodki zdrowia i opieki społecznej,
- obiekty administracji publicznej,
- inne instytucje lub obiekty, posiadające część socjalno-biurową.

Na terenie gminy Morawica znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów, usytuowany jest w okolicach oczyszczalni ścieków w Brzezinach przy ul. Komunalnej. Do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów mieszkańcy mogą własnym środkiem transportu dostarczyć następujące rodzaje odpadów komunalnych:

- odpady zielone (trawa, gałęzie, liście),
- odpady wielkogabarytowe,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- zużyte baterie i akumulatory,
- przeterminowane leki,
- żarówki, świetlówki, lampy neonowe i fluorescencyjne,
- odpady niebezpieczne tj. farby, kleje, środki ochrony roślin i opakowania po nich,
- zużyte opony,
- popiół.

20. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych są następujące:

1. utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000,
2. Program SOPO – rozpoznanie, dokumentowanie i zaznaczenie na mapie w skali 1:10000 osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce. Woj. Świętokrzyskie prawie w całości zostanie objęte tym opracowaniem. W pierwszej fazie oznaczono obszary „predisponowane” do powstawania ruchów masowych. W trakcie dalszych prac zostanie zweryfikowana i uszczegółowiona lokalizacja zjawisk dotyczących tych ruchów. W chwili obecnej zrealizowano zamierzenia III etapu w granicach dwóch gmin wchodzących w skład MOF OW. Są to gminy Morawica i Miedziana Góra,
3. rozwój infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy na rzecz zapewnienia kompleksowej opieki nad pacjentami z zaburzeniami psychicznymi,
4. dobudowa drugiej jezdni w ciągu drogi krajowej nr 73 na odcinku granica Kielc – Wola Morawicka wraz z budową obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej,
5. prace na linii kolejowej nr 8 na odcinku Skarżysko-Kamienna – Kielce – Kozłów,
6. budowa linii kolejowej nr 73 Kielce – Tarnów wraz z budową nowego odcinka Busko-Zdrój – Żabno i mostem na Wiśle,
7. budowa Portu Lotniczego Kielce w Obicach wraz z potencjalną strefą gospodarczą,

8. budowa obwodnic m. Radkowice i m. Brzeziny w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 763,
9. budowa południowej obwodnicy Morawicy w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 766 do skrzyżowania z projektowaną obwodnicą drogi krajowej Nr 73,
10. poprawa gospodarki ściekowej na terenie kieleckiego obszaru metropolitalnego,
11. realizacja zadań wynikających z „Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” oraz „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”,
12. rozbudowa sieci gazowej,
13. modernizacja infrastruktury drogowej wojewódzkiej, powiatowej i gminnej.

21. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.

Gmina Morawica znajduje się w zlewni rzeki Czarnej Nidy oraz na jej terenie występują udokumentowane obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które zostały wyznaczone zgodnie z obowiązującymi mapami zagrożenia powodziowego (MZP) i mapami ryzyka powodziowego (MRP).

Na podstawie tych danych wyznaczono:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy odrębne dotyczące ochrony przed powodzią.

Lokalnym podtopieniom ulegają także tereny wzdłuż rzek, ale nie zagrażają one zabudowie.

22. Wpływ uwarunkowań na ustalenie kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Morawica odznacza się wysokimi walorami przyrodniczymi i kulturowymi oraz charakteryzują się wyodrębnionymi ośrodkami produkcyjnymi i usługowymi.

Zgodnie z analizami, diagnozami stanu istniejącego oraz uwarunkowań, przedstawiono poniżej posumowanie uwarunkowań wpływających na ustalenia kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Morawica:

1. Gmina Morawica ma uwarunkowania do rozwoju usług turystyki, jako ośrodka o znaczeniu regionalnym.
2. Jednym z nadrzędnych kierunków rozwoju gminy jest utrzymanie wysokich walorów środowiska kulturowego i przyrodniczego. W tym celu należy przewidzieć i rozbudowywać bazę turystyczną oraz szlaki turystyczne.
3. Należy wykorzystać rezerwy terenowe, w celu uzupełniania zabudowy oraz kształtowania zabudowy zwartej z uwzględnieniem harmonizacji zabudowy.
4. Należy bezwzględnie zachować walory krajobrazowe i przyrodnicze istniejące na terenach chronionych oraz wzdłuż obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej.
5. Utrzymanie dotychczasowej poprawnej kondycji różnorodnych składników środowiska przyrodniczego, wymaga dalszej prawidłowej gospodarki i kontynuowania działań poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
6. Gmina Morawica położona jest w cennym przyrodniczo obszarze, w związku z czym wszelkie działania planistyczne powinny być podporządkowane i wypracowane w zgodzie z ochroną przyrody i środowiska, zgodnie z przepisami odrębnymi. Obszar miasta i gminy przejawia unikatowe wartości przyrodnicze i środowiskowe, które powinny zostać zachowane.
7. Ze względu na wzrastający ruch oraz ochronę środowiska miasta niezbędna jest realizacja obwodnic miejscowości Morawica, Brzeziny i Wola Morawicka.
8. Należy rozważyć możliwość wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w zakresie

wykorzystywania energii solarnej, wodnej i produkcji biomasy.

9. Dostęp do internetu dużych prędkości należy kontynuować i należy dążyć do pokrycia całej gminy bezpłatnym dostępem, co podniesie walory ekonomiczne, gospodarcze i edukacyjne gminy.
10. Należy nie dopuszczać do rozpraszania zabudowy.
11. Ze względu na usytuowanie gminy należy ograniczać suburbanizację miasta Kielce, tak aby zachować tereny zieleni.
12. Wykorzystanie funkcjonującej podstrefy SSE „Starachowice”.
13. Należy izolować zabudowę produkcyjną od terenów zabudowy mieszkaniowej poprzez kontynuację istniejących stref produkcji a nie poprzez tworzenie nowych ośrodków.
14. W związku z pogarszającym się stanem jakości wód powierzchniowych, należy podjąć działania w celu minimalizacji tego zagrożenia.
15. Bezwzględnie należy przestrzegać niezabudowywania wyznaczonych na rysunkach Studium ciągów przyrodniczych.
16. Polityka przestrzenna powinna być kształtowana harmonijnie, w zgodzie z istniejącą przyrodą oraz zgodnie z potrzebą kształtowania wysokiej jakości przestrzeni i wysokich warunków życia społeczności gminy Morawica.

3. CZĘŚĆ II

- KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MORAWICA

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego, uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Rozwój przestrzenny gminy Morawica należy kształtować następująco:

1. Politykę zagospodarowania miasta i gminy należy rozwijać w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju oraz ład przestrzenny.
2. Zabudowa powinna być kształtowana w sposób zwarty. Należy stosować politykę związaną z nierozpraszaniem zabudowy mieszkaniowej i wyznaczeniem terenów pod jej perspektywiczny rozwój.
3. W polityce rozwoju mieszkalnictwa należy dążyć do stworzenia warunków do podniesienia standardu zamieszkiwania tj. wzrostu jakości budowanych mieszkań, ich wyposażenia oraz remontu mieszkań zaniedbanych.
4. Na obszarze gminy wyznacza się tereny dla perspektywicznego rozwoju funkcji produkcyjnej, drobnej wytwórczości i usług.
5. Należy traktować priorytetowo usługi związane z rzemiosłem jako lokalnej tradycji rzemieślniczej – możliwość rozwoju gminy.
6. Wzdłuż dróg przebiegających przez zabudowę wsi mogą być lokalizowane usługi.
7. We wsiach dopuszcza się jako funkcję uzupełniającą i wzbogacającą program przestrzenny lokalizację wg potrzeb: usług podstawowych, usług rzemiosła i wytwórstwa, usług publicznych, usług rekreacji w zieleni – ww. funkcja uszczegółowiona być powinna na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
8. Preferuje się wielofunkcyjny rozwój ośrodków wiejskich. Miejscowości mogą podlegać więcej niż jednemu kierunkowi rozwoju, pod warunkiem zachowania wartości krajobrazu i jego zasobów oraz braku negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze.
9. Zagospodarowanie terenów wiejskich należy projektować jako obszary zabudowy wielofunkcyjnej.
10. Na obszarze gminy dopuszcza się lokalizację gospodarstw specjalistycznych, hodowlanych, ogrodniczych zgodnie z przepisami odrębnymi.
11. Należy zapewnić przekształcenia i rozwój środowiska kulturowego w kierunku kształtowania ładu przestrzennego i harmonii ze środowiskiem naturalnym, jako niezbędnego czynnika jakościowego środowiska życia człowieka.
12. W celu rozwoju małych przedsiębiorstw, dopuszcza się lokalizację zabudowy o funkcji usługowej nieuciążliwej na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową.
13. Należy dążyć do utrzymania układu ciągów ekologicznych, poprzez ich zakaz zabudowy.
14. Należy podnieść standardy poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej oraz systemu komunikacji.
15. Niezależnie od określonego przeznaczenia, w każdym z terenów wyznaczonych w Studium, uwzględniając przepisy odrębne dopuszcza się lokalizację urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz melioracji.
16. Należy rozwinąć sferę związaną z usługami.
17. Przy planowaniu rozwoju przestrzennego za priorytet uznaje się ochronę terenów o wartościach przyrodniczych, krajobrazowych oraz terenów istotnych dla zachowania bioróżnorodności, w tym ochronę przed niekontrolowaną zabudową oraz użytkowaniem.
18. Należy wzbogacać i racjonalnie wykorzystywać walory systemu przyrodniczego dla rekreacji i rolnictwa.

19. Należy utrzymać i racjonalnie wykorzystywać system przyrodniczy dla potrzeb turystyczno-krajoznawczych, rekreacyjnych i usługowych obiektów środowiska kulturowego.
20. Należy wyznaczyć obszary preferowane do rozwoju funkcji letniskowej, turystycznej o charakterze agroturystyki i rekreacji.
21. Należy dążyć do stworzenia warunków przestrzennych dla rozwoju i dywersyfikacji funkcji wyższego rzędu w obszarze funkcjonalnym Kielc, w tym funkcji: targowej, konferencyjnej, imprezowo-kulturalnej, technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), funkcji naukowo-edukacyjnych, funkcji gospodarczych (integracja potencjału naukowego, gospodarczego i biznesowego dla wykształcenia Regionalnego Systemu Innowacji, wspierającego rozwój innowacyjnych przedsiębiorstw).
22. Zieleń miejska powinna zostać poddana renowacji.
23. Zapewnić normatywne warunki sanitarne zamieszkiwania ludności w zakresie jakości wód i powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.
24. Należy dążyć do stworzenia właściwych warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie przemieszczania się ludzi i towarów na terenie gminy, jak też i przemieszczeń zewnętrznych, w tym tranzytu ludzi i towarów przez tereny gminy.
25. Na obszarach najlepszych kompleksów glebowych należy promować rolnictwo.
26. Ustala się, w celu ochrony gleb najwyższych klas (I-III) poprzez częściowy zakaz zabudowy.

Do czasu zakończenia opracowywania niniejszego Studium w województwie świętokrzyskim nie ukończono sporządzania audytu krajobrazowego.

2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów, uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

2.1. Tereny przeznaczone pod zabudowę.

Studium wskazuje podstawowe, uzupełniające i dopuszczalne funkcje terenów, przyjmując zasadę przemienności funkcji, służącą różnicowaniu struktury przestrzennej gminy.

Niezależnie od określonych w Studium przeznaczenia i sposobu zagospodarowania, na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dopuszcza się:

- 1) korygowanie przebiegu linii rozgraniczających tereny o różnym przeznaczeniu w przypadku konieczności dopasowania ich do ewidencyjnych granic działek,
- 2) lokalizację niewyznaczonych w Studium:
  - urzędzeń, obiektów i infrastruktury technicznej związanych z zaopatrzeniem w wodę, energię elektryczną, ciepło i gaz, gospodarką ściekową oraz telekomunikacją,
  - ciągów komunikacyjnych,
  - szlaków turystycznych, ciągów pieszych i rowerowych.

Główne obszary funkcjonalne wyznaczone na terenie miasta i gminy oraz ustalenia dotyczące zagospodarowania uwidocznione są w poniższej tabeli.

L.p.	Oznaczenie terenu	Funkcja terenu, podstawowe ustalenia
1.	MW	<p>Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie: <ul style="list-style-type: none"> – zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej; – zabudowy usług nieuciążliwych, rzemiosła, drobnej wytwórczości; • dopuszcza się tereny zieleni publicznej oraz izolacyjnej; • usługi preferowane w parterach budynków, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni publicznej ulic i placów; • proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów.
2.	M	<p>Tereny zabudowy ośrodków wiejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie: <ul style="list-style-type: none"> – zabudowy zagrodowej (siedliskowej), – zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, – zabudowy letniskowej, turystycznej o charakterze agroturystyki i rekreacji, – zabudowy usług nieuciążliwych oraz nieuciążliwej produkcji, rzemiosła, drobnej wytwórczości; • dopuszcza się usługi oświaty i kultu religijnego; • jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się tereny sportu i rekreacji, tereny zieleni publicznej oraz izolacyjnej; • proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów.
3.	M1	<p>Tereny zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie: <ul style="list-style-type: none"> – zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, – zabudowy zagrodowej (siedliskowej), – zabudowy letniskowej, turystycznej o charakterze agroturystyki i rekreacji, – zabudowy usług nieuciążliwych oraz nieuciążliwej produkcji, rzemiosła, drobnej wytwórczości; • dopuszcza się usługi oświaty i kultu religijnego; • jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się tereny sportu i rekreacji, tereny zieleni publicznej oraz izolacyjnej; • proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów.
4.	MU	<p>Teren zabudowy mieszkaniowo – usługowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie: <ul style="list-style-type: none"> – zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, – zabudowy usług handlu, rzemiosła, drobnej wytwórczości; • dopuszcza się usługi sportu i rekreacji; • dopuszcza się tereny zieleni publicznej oraz izolacyjnej; • dopuszcza się tereny placu publicznego; • usługi preferowane w parterach budynków, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni publicznej ulic i placów; • proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach

		miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów.
5.	U	<p>Tereny zabudowy usługowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie usług: <ul style="list-style-type: none"> – podstawowych, – publicznych, – zdrowia, – opieki społecznej, – socjalnych, – administracji, – turystyki, – rekreacji, – wypoczynku, – kultury, – kultu, – handlu, – rzemiosła, – gastronomii, – zakład karny itd.; • dopuszcza się lokalizację funkcji mieszkalnej; • jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się lokalizację produkcji nieuciążliwej, tereny sportu i rekreacji oraz zieleni publicznej i izolacyjnej.
6.	U1	<p>Tereny zabudowy usługowej intensywnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie usług: <ul style="list-style-type: none"> – podstawowych, – publicznych, – zdrowia, – opieki społecznej, – socjalnych, – administracji, – turystyki, – rekreacji, – wypoczynku, – kultury, – kultu, – handlu, – rzemiosła, – gastronomii, – zakład karny itd.; • jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się lokalizację produkcji nieuciążliwej, tereny sportu i rekreacji oraz zieleni publicznej i izolacyjnej.
7.	UC	<p>Tereny zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m²</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie usług: <ul style="list-style-type: none"> - obiektów handlowych o powierzchni powyżej 2000m², - administracji, - rekreacji, - gastronomii,

		<ul style="list-style-type: none"> - rozrywki, - ekspozycji, • dopuszcza się lokalizację garaży; • dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych.
8.	US	<p>Tereny usług sportu i rekreacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się obiekty sportowe i rekreacyjne; • dopuszcza się place zabaw; • dopuszcza się funkcje związane z obsługą ruchu turystycznego; • dopuszcza się domy opieki społecznej; • dopuszcza się lokalizację stadniny koni; • dopuszcza się lokalizację usług publicznych; • jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się usługi handlu i gastronomii; • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej takiej jak usługi, gastronomia, budynki zamieszkania zbiorowego typu hotel, motel itp.; • dopuszcza się lokalizację funkcji mieszkalnej.
9.	UT	<p>Tereny usług turystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie: <ul style="list-style-type: none"> — zabudowy rekreacji indywidualnej, — zabudowy letniskowej; • dopuszcza się zabudowę pensjonatową, hotelarską itp.; • dopuszcza się dom opieki społecznej; • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej jako funkcji uzupełniającej; • dopuszcza się lokalizację obiektów usługowych związanych z obsługą turystyki i rekreacją; • dopuszcza się lokalizację pól kempingowych, namiotowych, camperowych; • dopuszcza się jako funkcję uzupełniającą funkcję związaną z ruchem turystycznym oraz rekreacją w zieleni oraz sportu; • sukcesywna eliminacja z granic tego obszaru obiektów w złym stanie technicznym; • dopuszcza się lokalizację funkcji mieszkalnej; • proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów.
10.	P	<p>Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się produkcję zwierzęcą; • dopuszcza się produkcję specjalistyczną; • dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą; • dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy poniżej 100 kW (dla turbin wiatrowych ustala się poniżej 50 kW).
11.	P1	<p>Tereny zabudowy magazynu materiałów wybuchowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się zachowanie istniejącego zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii; • dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą; • dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy poniżej 100 kW (dla turbin

		wiatrowych ustala się poniżej 50 kW).
12.	P/PF	<p>Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji fotowoltaicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się produkcję zwierzęcą; • dopuszcza się produkcję specjalistyczną; • dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą; • dopuszcza się lokalizację: urządzeń wykorzystujących energię słoneczną oraz niezbędną infrastrukturę techniczną (komunikacyjną i inżynierską) o mocy powyżej 100 kW.
13.	R1	<p>Tereny rolne z dopuszczeniem tymczasowo lokalizacji instalacji fotowoltaicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeznaczenie podstawowe: tereny rolne; • dopuszcza się tymczasowo, na okres 25 lat lokalizację: urządzeń wykorzystujących energię słoneczną oraz niezbędną infrastrukturę techniczną o mocy powyżej 100 kW; • po zdemontowaniu urządzeń wykorzystujących energię słoneczną dopuszcza się wykorzystanie zasobów udokumentowanego złoża kopalin; • zakaz lokalizacji zabudowy kubaturowej.
14.	PU	<p>Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • proporcje między funkcjami powinny być ustalone w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów; • dopuszcza się lokalizację wyłącznie usług lub produkcji; • dopuszcza się obiekty i urządzenia obsługi rolnej; • dopuszcza się produkcję specjalistyczną; • dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy poniżej 100 kW (dla turbin wiatrowych ustala się poniżej 50 kW).
15.	PG	<p>Tereny eksploatacji surowców</p> <ul style="list-style-type: none"> • tereny eksploatacji powierzchniowej surowców, po zakończeniu eksploatacji rekultywacji w kierunku przyrodniczo-rekreacyjnym; • dopuszcza się lokowanie zabudowy kubaturowej stanowiącej uzupełnienie funkcji podstawowej terenu; • dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych; • dopuszcza się tereny zewnętrzne zwałowiska nadkładu złoża.
16.	ZP	<p>Tereny zieleni publicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • parki, ogrody, sady, zielone skwery, parki leśne, ogródki działkowe, zieleń izolacyjna; • dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury, zbiorników i cieków wodnych; • dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń usług sportu i kultury; • bez możliwości lokalizacji zabudowy, z wyjątkiem obiektów ogrodowych, toalet publicznych oraz usług kultury, handlu i gastronomii jako funkcji uzupełniającej.

17.	ZC	Tereny istniejących cmentarzy <ul style="list-style-type: none"> ustala się użytkowanie cmentarzy na podstawie przepisów odrębnych.
18.	ZC1	Tereny projektowanych cmentarzy <ul style="list-style-type: none"> ustala się użytkowanie cmentarzy na podstawie przepisów odrębnych.
19.	ZS	Tereny ogrodów specjalistycznych (ogród zoologiczny) <ul style="list-style-type: none"> ogród zoologiczny, parki, ogrody, zielone skwery, zieleń izolacyjna; dopuszcza się lokalizację obiektów hodowli i ekspozycji zwierząt oraz zaplecza technicznego, związanych z obsługą zwierząt; dopuszcza się lokalizację obiektów związanych z prowadzeniem działalności edukacyjnej, wystawienniczej i konferencyjnej; dopuszcza się lokalizację obiektów usługowych związanych z obsługą ogrodu zoologicznego; dopuszcza się jako funkcję uzupełniającą usługi gastronomii; dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury, zbiorników i cieków wodnych; dopuszcza się lokalizację garaży; dopuszcza się lokalizację parkingów, w tym rowerowych.
20.	ZN	Tereny zieleni nieurządzonej (tereny łąk, pastwisk) <ul style="list-style-type: none"> powinny pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; stanowią część korytarzy ekologicznych; dopuszcza się zwiększenie zasobów wodnych poprzez budowę obiektów małej retencji (w tym zbiorników wodnych), za wyłączeniem obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska.
21.	R	Tereny rolne <ul style="list-style-type: none"> dopuszcza się lokalizację zabudowy zagrodowej (siedliskowej); lokalizacja zabudowy zagrodowej pod warunkiem zapewnienia dostępu do drogi publicznej; lokalizacja zabudowy preferowana – w skupiskach ośrodków wiejskich; lokalizacja zabudowy poza siedliskami przyrodniczymi i siedliskami gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska; dopuszcza się budowę / rozbudowę / nadbudowę / przebudowę zabudowy w istniejących siedliskach; dopuszcza się lokalizację gospodarstw specjalistycznych, hodowlanych, ogrodniczych; dopuszcza się usługi związane z produkcją rolną; dopuszcza się zalesianie obszarów o niższych klasach bonitacyjnych z wyłączeniem obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska.
22.	ZL	Tereny istniejących lasów <ul style="list-style-type: none"> powinny pozostać w użytkowaniu leśnym lub pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; dopuszcza się lokalizację ścieżek pieszych, szlaków turystycznych, elementów małej architektury, znaków topograficznych, za wyłączeniem

		obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska.
23.	ZL2	Tereny przewidziane do zalesień <ul style="list-style-type: none"> • powinny zostać zalesione lub pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; • dopuszcza się lokalizację ścieżek pieszych, szlaków turystycznych, elementów małej architektury, znaków topograficznych), za wyłączeniem obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska.
24.	WS	Tereny wód śródlądowych <ul style="list-style-type: none"> • rzeki, ciekі, rowy, istniejące i projektowane zbiorniki wodne; • należy zachować istniejące sieci rowów i systemów drenarskich zapewniających prawidłowe funkcjonowanie odwodnienia i odbioru wód. • dopuszcza się przeznaczenie zbiorników wodnych na funkcje rekreacyjne – kąpieliska; • dopuszcza się lokalizację pomostów oraz obiektów przystani, za wyłączeniem obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska.
25.	KDS	Tereny dróg publicznych <ul style="list-style-type: none"> • tereny zarezerwowane pod obiekty, infrastrukturę techniczną (inżynieryjną, komunikacyjną), usługi związane z funkcjonowaniem dróg.
26.	KK	Tereny komunikacji kolejowej <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się lokalizację zabudowy i infrastruktury związanej z obsługą pasażerów komunikacji kolejowej; • dopuszcza się lokalizację dworców kolejowych, autobusowych i busowych oraz niezbędną infrastrukturę uzupełniającą; • dopuszcza się lokalizację usług; • dopuszcza się lokalizację parkingów, w tym rowerowych; • dopuszcza się lokalizację garaży.
27.	KK1	Teren projektowanej boczniczy kolejowej <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się lokalizację zabudowy i infrastruktury związanej z obsługą pasażerów komunikacji kolejowej.
28.	KL	Teren komunikacji lotniczej <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się lokalizację zabudowy i infrastruktury związanej z obsługą pasażerów komunikacji lotniskowej; • dopuszcza się lokalizację dworców kolejowych, autobusowych i busowych oraz niezbędną infrastrukturę uzupełniającą; • dopuszcza się lokalizację usług; • dopuszcza się lokalizację obiektów przemysłowych; • dopuszcza się magazyny, składy, bazy; • dopuszcza się lokalizację garaży; • dopuszcza się lokalizację parkingów, w tym rowerowych.

29.	KP	Tereny placów publicznych: <ul style="list-style-type: none"> dopuszcza się parki, zielone skwery, parki leśne, zielen izolacyjną; dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury; dopuszcza się jako funkcję uzupełniającą usługi handlu i gastronomii.
30.	IT	Tereny infrastruktury technicznej: <ul style="list-style-type: none"> dopuszcza się lokalizację zabudowy, stacji elektroenergetycznej 110/15 kV, urządzeń elektroenergetycznych oraz niezbędnej infrastruktury technicznej; dopuszcza się zabudowę związaną z gospodarką wodno-ściekową; gazową, ciepłowniczą, telekomunikacyjną.
31.	NO	Tereny oczyszczalni ścieków: <ul style="list-style-type: none"> dopuszczenie zabudowy związanej z obsługą oczyszczalni ścieków; dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury; dopuszcza się lokalizację urządzeń niezbędnej infrastruktury technicznej; dopuszcza się urządzenia odprowadzania i utylizacji ścieków, osadniki itp., urządzenia i obiekty do segregacji i tymczasowego magazynowania, odpadów stałych, urządzenia i obiekty towarzyszące, drogi wewnętrzne, place; dopuszcza się lokalizację parkingów, w tym rowerowych.
32.	EW	Tereny elektrowni wodnej: <ul style="list-style-type: none"> w formie młyna wodnego; dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury; dopuszcza się lokalizację urządzeń niezbędnej infrastruktury technicznej; dopuszcza się lokalizację zieleni izolacyjnej.
33.	RU	Tereny produkcji rolnej: <ul style="list-style-type: none"> dopuszczenie zabudowy związanej z obsługą produkcji rolnej; dopuszczenie zabudowy zagrodowej; dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą; dopuszcza się lokalizację gospodarstw agroturystycznych.

Kierunki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów przeznaczonych pod zabudowę:

- Zagospodarowanie terenów obecnie zurbanizowanych oraz przewidywanych w dotychczasowych planach zagospodarowania przestrzennego na cele mieszkaniowo-usługowe, powinno uwzględniać podstawowe wartości przestrzenne i architektoniczne gminy.
- Nowa zabudowa zagrodowa (siedliskowa), obok istniejącej, może być realizowana w ustalonych planem granicach zabudowy zwartej oraz na terenach rolnych. W planach miejscowych należałoby zapewnić przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, oraz nadmiernemu rozprzestrzenianiu się terenów zurbanizowanych. Do przyszłego miejscowego planu zagospodarowania miasta i gminy wskazane jest sporządzenie katalogu lokalnych form architektonicznych, który powinien być stosowany do przyszłych planów lokalnych i dokumentacji technicznej. Plany te winny szczegółowo określić warunki kształtowania zabudowy w celu zapewnienia twórczej ewolucji lokalnych form architektonicznych.
- Dopuszcza się budowę, rozbudowę, nadbudowę i przebudowę budynków w istniejących siedliskach rolniczych zakwalifikowanych do innej kategorii przeznaczenia niż tereny ośrodków wiejskich.

4. Dopuszcza się rozbudowę, nadbudowę i przebudowę istniejących budynków.
5. Przy wznoszeniu nowych obiektów należy stosować formy architektury twórczo nawiązujące do tradycyjnych form lokalnych.
6. Tereny zabudowy mieszkaniowej mogą być uzupełnione o funkcje usługowe – niewpływające negatywnie na środowisko przyrodnicze.
7. Forma budynków wielorodzinnych powinna zapewniać ich nawiązanie do rozdrobnionej zabudowy małomiasteczkowej. Oznacza to między innymi ograniczone gabaryty rzutu budynku, dla zapewnienia charakterystycznego rytmu tradycyjnej zabudowy miejskiej. Niedopuszczalne jest wznoszenie typowych, klatkowych budynków wielorodzinnych, składających się z powtarzalnych sekcji.
8. Nowo realizowane oraz przebudowywane/rozbudowywane/nadbudowywane budynki sąsiadujące lub będące w bliskim sąsiedztwie powinny nawiązywać do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i bryły oraz nawiązanie kompozycją i wystrojem architektonicznym elewacji nowych i przebudowywanych budynków do istniejących obiektów historycznych – poprzez stosowanie podobnych zasad podziału, detalu, rozwiązań materiałowych, proporcji.
9. Wskazana funkcja i zasady zagospodarowania określają podstawowy kierunek przeznaczenia terenu, w obrębie każdego wyodrębnionego na rysunku Studium obszaru, oznaczonego symbolem, o którym mowa w tabeli dotyczącej: „funkcji terenu, podstawowych ustaleń.”
10. Wszystkie rodzaje obszarów zabudowy oznaczone symbolem literowym (wg tabeli dot. oznaczeń terenów oraz funkcji terenu, podstawowych ustaleń) mogą być uzupełniane funkcjonalnie o miejsca parkingowe, drogi, infrastrukturę techniczną, place publiczne, zieleń w formie urządzonej, urządzenia wodne oraz małą architekturą.
11. Dopuszcza się lokalizację miejsc parkingowych w obiektach kubaturowych podziemnych i naziemnych.
12. Wzdłuż dróg i ulic lokalnych zaleca się stosowanie zieleni izolacyjnej oraz szpalerów drzew.
13. Należy zatrzymać tendencję (wynikającą z przyczyn własnościowych) do zabudowywania terenów wzdłuż głównych dróg, ponieważ prowadzi to do rozproszenia zabudowy, jest nieekonomiczne (ze względu na uzbrojenie terenu). Ten sposób zabudowy, nie pozwala na racjonalne gospodarowanie przestrzenią, ponieważ uniemożliwia wprowadzanie nowych dróg dojazdowych do terenów usytuowanych w drugiej linii zabudowy, od drogi głównej. Skutkuje to konfliktami zarówno społecznymi jak i przestrzennymi oraz do zatrzymania inwestycji drogowych, a także przyryka otwarcia widokowe i zakłóca równowagę przyrodniczą.
14. Jako rekompensatę należy przyjąć obowiązek ustanowienia w obrębie nowych zakładów produkcyjnych terenów zieleni izolacyjnej.
15. Postuluje się wprowadzenie pasa zieleni izolacyjnej wokół istniejących i projektowanych cmentarzy.
16. Ustalenie zasad i kontrola kolejności zajmowania pod zabudowę poszczególnych terenów - powinna obowiązywać zasada: najpierw uzbrojenie terenu potem zabudowa.
17. Dopuszcza się użytkowanie terenu zgodnie ze stanem istniejącym (możliwość utrzymania istniejącego zagospodarowania terenu).

Kształtując lokalny ład przestrzenno-architektoniczny należy m.in. kierować się zasadami:

1. Harmonizacji zabudowy z krajobrazem i elementami przyrody.
2. Poszanowania lokalnych i regionalnych tradycji architektonicznych, przejawiającego się w wykorzystywaniu najlepszych i charakterystycznych starych form i elementów architektonicznych przy tworzeniu zabudowy spełniającej wymogi współczesnego budownictwa.
3. Harmonizacji nowej zabudowy z wartościową zabudową istniejącą.
4. Eksponowania wartościowych dominant architektonicznych i zachowania cennych osi widokowych.
5. Kształtowania właściwych proporcji pomiędzy przestrzeniami publicznymi w szerokim znaczeniu a przestrzeniami prywatnymi.
6. Kształtowania właściwych relacji przestrzennych pomiędzy budynkami, w tym stosownie

do okoliczności, czytelnych linii zabudowy ulic oraz funkcjonalnie rozplanowanych zespołów budynków w ramach posesji.

7. Racjonalizacji kosztów uzbrojenia terenów inwestycyjnych.

W zagospodarowaniu terenów przyjmuje się następujące wskaźniki i parametry urbanistyczne:

Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej – MW:

- maksymalna wysokość zabudowy: 15 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 5 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 40%;
- minimalny procent terenów biologicznie czynnych: 30%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 2,0.

Tereny zabudowy ośrodków wiejskich – M:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 50%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,0.

Tereny zabudowy ośrodka miejskiego (Morawica) – M1:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 50%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,0.

Teren zabudowy mieszkaniowo – usługowej – MU:

- maksymalna wysokość zabudowy: 18 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 6 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%;
- minimalny procent terenów biologicznie czynnych: 15%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 3,0.

Tereny zabudowy usługowej – U:

- maksymalna wysokość zabudowy: 15 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 4 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 5%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 2,0.

Tereny zabudowy usługowej intensywnej – U1:

- maksymalna wysokość zabudowy: 18,5 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 4 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 5%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 2,0.

Tereny zabudowy usługowej o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m² – UC:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;

- liczba kondygnacji: od 1 do 2 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,5.

Tereny usług sportu i rekreacji – US:

- maksymalna wysokość zabudowy: 15 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 4 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: do ustalenia na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 20%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,5.

Tereny usług turystycznych – UT:

- maksymalna wysokość zabudowy: 15 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 2 kondygnacji;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 60%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 30%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,8.

Tereny produkcji rolnej – RU:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 3 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 30%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,8.

Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury – P:

- maksymalna wysokość zabudowy: 20 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 4 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 5%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 2,0.

Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej – PU:

- maksymalna wysokość zabudowy: 15 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 4 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 60%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 5%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,2.

Tereny zabudowy magazynu materiałów wybuchowych - P1:

- maksymalna wysokość zabudowy: 15 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 4 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 60%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 5%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,2.

Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury oraz instalacji fotowoltaicznych – P/PF:

- maksymalna wysokość zabudowy: 20 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 4 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 5%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 2,0.

Tereny rolne z dopuszczeniem tymczasowo lokalizacji instalacji fotowoltaicznych – R1:

- maksymalna powierzchnia zabudowy: 90%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,9.

Tereny eksploatacji surowców – PG:

- maksymalna wysokość zabudowy: nie dotyczy;
- liczba kondygnacji: nie dotyczy;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 20%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,5.

Tereny zieleni publicznej – ZP:

- maksymalna wysokość zabudowy: 6 m;
- liczba kondygnacji: 1 kondygnacja nadziemna;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 15%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 70%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,2.

Tereny istniejących cmentarzy – ZC:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;
- liczba kondygnacji: 1 kondygnacja nadziemna;

Tereny projektowanych cmentarzy – ZC1:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;
- liczba kondygnacji: 1 kondygnacja nadziemna;

Tereny ogrodów specjalistycznych (ogród zoologiczny) – ZS:

- maksymalna wysokość zabudowy: 14 m;
- liczba kondygnacji: 3 kondygnacje nadziemne;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 30%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 50%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,2.

Tereny zieleni nieurządzonej (tereny łąk, pastwisk) – ZN:

- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 90%.

Tereny rolne – R:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 2 kondygnacji nadziemnych oraz poddasze nieużytkowe/użytkowe;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 30%;

- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 70%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,6.

Tereny komunikacji kolejowej – KK:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 2 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 80%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,5.

Teren projektowanej boczniczy kolejowej – KK1:

- maksymalna wysokość zabudowy: 12 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 2 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 80%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,5.

Teren komunikacji lotniczej – KL:

- maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 20%.

Tereny placów publicznych – KP:

- maksymalna wysokość zabudowy: 10 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 2 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1.

Tereny dróg publicznych – KDS:

- maksymalna powierzchnia zabudowy: 30%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%.

Tereny infrastruktury technicznej – IT:

- maksymalna wysokość zabudowy: 9 m;
- liczba kondygnacji: od 1 do 2 kondygnacji nadziemnych;
- maksymalna powierzchnia zabudowy: 90%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%;
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,9.

Tereny oczyszczalni ścieków – NO:

- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 15%.

Tereny elektrowni wodnej – EW:

- maksymalna powierzchnia zabudowy: 40%;
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 50%.

Wytyczne dotyczące zagospodarowania oraz parametry i wskaźniki urbanistyczne zawarte w ramach charakterystyki poszczególnych terenów stanowią podstawę określenia ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy czym dopuszcza się ich modyfikację, w zakresie określonym ustaleniami Studium.

Określona wysokość zabudowy nie dotyczy obiektów infrastruktury technicznej, masztów, silosów, kominów, dominant obiektów sakralnych, zadaszeń nad trybunami i terenowymi urządzeniami sportowymi oraz budowli i urządzeń przemysłowych, zwałowisk i składowisk oraz związanych z gospodarką rolną. W stosunku do ww. obiektów maksymalną wysokość zabudowy należy określić indywidualnie na etapie opracowania planu miejscowego.

2.2. Tereny wyłączone spod zabudowy.

W Studium wyznaczono następujące tereny wyłączone spod zabudowy:

- 1) **Tereny istniejących lasów**, oznaczone na rysunku Studium symbolem „ZL” – tereny objęte całkowitym zakazem zabudowy, za wyjątkiem zabudowań związanych z gospodarką leśną oraz zgodnie z przepisami odrębnymi;
- 2) **Tereny przewidziane do zalesień**, oznaczone na rysunku Studium symbolem „ZL2” – tereny bez możliwości lokalizacji zabudowy, za wyjątkiem zabudowań związanych z gospodarką leśną oraz zgodnie z przepisami odrębnymi;
- 3) **Tereny zieleni urządzonej**, w tym parki, ogrody, sady, zielone skwery, parki leśne, oznaczone na rysunku Studium symbolami: „ZP” – tereny bez możliwości lokalizacji zabudowy, z wyjątkiem obiektów ogrodowych, toalet publicznych oraz usług kultury, sportu, handlu i gastronomii, jako funkcji uzupełniającej oraz niezbędnej infrastruktury technicznej;
- 4) **Tereny zieleni nieurządzonej**, w tym łąki i pastwiska, oznaczone na rysunku Studium symbolem „ZN” - tereny bez możliwości lokalizacji zabudowy, z wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej;
- 5) **Tereny rolne**, oznaczone na rysunku Studium symbolem „R” – zakaz lokalizacji zabudowy zagrodowej na terenach siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz w buforze 25 m od siedliska;
- 6) **Tereny ciągów przyrodniczych**, które zostały oznaczone na rysunku Studium – tereny bez możliwości lokalizacji nowej zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej oraz zabudowy już istniejącej, dopuszcza się możliwość jej przebudowy, rozbudowy i nadbudowy;
- 7) **Tereny zwartych kompleksów gleb III klasy bonitacyjnej**, które zostały oznaczone na rysunku Studium – tereny bez możliwości lokalizacji nowej zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej oraz zabudowy już istniejącej oraz nowo projektowanej na rysunku Studium i zagrodowej;
- 8) **Obszary szczególnego zagrożenia powodzią**, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% - zakaz lokalizowania nowej zabudowy, za wyjątkiem terenów przewidzianych do ochrony poprzez realizację działań wynikających z Planu zarządzania ryzykiem powodziowym, zgodnie z przepisami odrębnymi;
- 9) **Obszary gazociągu wysokiego ciśnienia wraz ze strefą kontrolowaną** – zakaz zabudowy zgodnie z przepisami odrębnymi;
- 10) **Obszary napowietrznych linii elektroenergetycznych 220 kV oraz 110 kV wraz z ich pasami technicznymi** - zakaz zabudowy zgodnie z przepisami odrębnymi;
- 11) **Strefy ochronne ujęć wody** – zakaz zabudowy zgodnie z przepisami odrębnymi;
- 12) **Tereny udokumentowanych złóż kopalin** – zakaz zabudowy zgodnie z przepisami odrębnymi.

3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.

Każda działalność człowieka ingeruje w środowisko przyrodnicze i zakłóca jego funkcjonowanie. Należy dążyć do tego, by przyroda nie straciła możliwości samoistnej odnowy i nie dopuszczać do zniszczenia zasobów nieodnawialnych. Rozwój gminy musi zachodzić na zasadach rozwoju

zrównoważonego (rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny z jednoczesną ochroną środowiska przyrodniczego i poszanowaniem jego elementów). Oznacza to konieczność określenia zasad zagospodarowania pozwalających na zachowanie zasobów środowiska przyrodniczego, w tym poprzez ochronę jego cennych zasobów, przy jednoczesnym racjonalnym wykorzystaniu jego walorów.

Do głównych celów polityki zagospodarowania przestrzennego gminy w zakresie ochrony środowiska i jego zasobów należą:

- zapobieganie przekształcaniu i degradacji powierzchni ziemi,
- ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona jakości powietrza atmosferycznego,
- ochrona przed hałasem komunikacyjnym i przemysłowym,
- wdrożenie nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami,
- ochrona walorów środowiska, przyrody i krajobrazu,
- współdziałanie w kształtowaniu systemu i ochrona obszarów chronionych,
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska na skutek wystąpienia awarii przemysłowych oraz awarii wynikających z transportu materiałów niebezpiecznych.

W związku z powyższym wskazane jest podjęcie następujących działań:

- rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej, budowa kanalizacji deszczowej eliminującej w maksymalny sposób indywidualne sposoby utylizacji ścieków sanitarnych i deszczowych,
- kompleksowe rozwiązanie odprowadzania ścieków opadowych z ciągów komunikacyjnych, placów i parkingów oraz oczyszczenie ich zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- zachowanie torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych,
- przeciwdziałanie degradacji chemicznej gleb poprzez ochronę powietrza i wód powierzchniowych,
- racjonalnie stosowanie wapna, nawozów sztucznych i środków ochrony roślin na terenach rolnych i leśnych,
- eksploatacja złóż wyłącznie w ramach wyznaczonych terenów eksploatacji surowców,
- utrzymanie właściwego funkcjonowania urządzeń melioracji wodnych, a w przypadku przekwalifikowywania gruntów rolnych, na których występują obiekty melioracyjne, na inne (budowlane, przemysłowe, zalesienia) wyłączenie obszarów zmeliorowanych na zasadach określonych w przepisach odrębnych,
- utrzymywanie drożności rowów, kanałów i urządzeń melioracyjnych,
- utrzymanie i ochrona naturalnej roślinności w postaci łąk, zadrzewień i zakrzewień, stanowiącej obudowę brzegów rzek i cieków,
- dążenie przy zagospodarowaniu terenów zabudowy do maksymalnego zatrzymania wód w granicach nieruchomości, np. poprzez rozsączanie miejscowe bądź retencję terenową,
- ograniczenie możliwości lokalizacji nowej zabudowy na terenach charakteryzujących się wysokimi walorami przyrodniczymi,
- w razie zaistnienia takiej potrzeby, zagospodarowywanie naturalnych terenów zielonych znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów zurbanizowanych, na tereny: sportu, rekreacji, wypoczynku, które będą charakteryzować się dużą powierzchnią biologicznie czynną i będą w niewielkim stopniu zniekształcać tereny przyrodnicze przez co utrzymają one ciągłość systemu ekologicznego,
- zachowanie naturalnego ukształtowania dolin, z systemem zadrzewień i zakrzewień,
- ograniczenie rozpraszania i lokalizowania zabudowy na terenach otwartych,
- stosowanie zieleni izolacyjnej dla terenów szczególnie uciążliwych dla środowiska i negatywnie wpływających na krajobraz gminy,

- stosowanie systemów grzewczych ograniczających negatywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego,
- rozwój zieleni i terenów zielonych,
- konieczność zachowania korytarzy przewietrzania, w tym klinów nawietrzających, stanowiących naturalne lub projektowane obszary wolne od zabudowy, mające na celu poprawę przepływu powietrza.

Na obszarze gminy Morawica nie występują uzdrowiska.

3.1. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione oraz przewidziane do ochrony na podstawie przepisów szczególnych.

3.1.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody.

Na terenie gminy Morawica występują następujące formy ochrony przyrody:

- rezerwat przyrody Radomice,
- obszary chronionego krajobrazu – Chęcińsko-Kielecki OChK (położony w otulinie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego), Chmielnicko-Szydłowski OChK i Podkielecki OChK,
- obszary Natura 2000 – Dolina Czarnej Nidy i Ostoja Sobkowsko-Korytnicka,
- pomniki przyrody,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Zostały one szczegółowo omówione w części dotyczącej „Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego”.

Działania na obszarach objętych ochroną muszą być podporządkowane ustaleniom przepisów szczególnych i aktów stanowiących szczególne formy ochrony przyrody.

W celu ochrony pomnika przyrody – odsłonięcia geologicznego w Woli Morawickiej położonego na terenie PG – eksploatacji surowców, ustala się zakaz zmiany sposobu użytkowania terenu w bezpośrednim otoczeniu pomnika. Zabrania się również ingerencji w pomnik, tak aby zachować jego przedmiot ochrony.

Wyznacza się także strefy ekologiczne jako ciągi przyrodnicze, obejmujące tereny zielone, grunty orne, lasy i wody powierzchniowe położone w dolinie rzeki Czarna Nida. Na wymienionym terenie należy zakazać lokalizacji obiektów uciążliwych dla środowiska, prowadzenia odwodnień bez zgody odpowiednich organów oraz lokalizacji miejsc eksploatacji surowców naturalnych. Ponadto teren należy pozostawić w użytkowaniu maksymalnie zbliżonym do naturalnego z umożliwieniem naturalnej migracji flory i fauny w tej strefie i z zapewnieniem swobodnego grawitacyjnego przepływu powietrza.

Proekologiczna polityka gminy powinna koncentrować się również na eliminacji wszelkich zagrożeń oraz na działaniach prowadzących do renaturalizacji tych obszarów, jeśli istnieje taka możliwość.

Eliminację zagrożeń można osiągnąć przez:

- zorganizowanie systemu usuwania odpadów,
- zbudowanie systemów kanalizacyjnych w ślad za wodociągami grupowymi,
- zgazyfikowanie całej gminy i użycie gazu do celów grzewczych,
- zwiększenie lesistości obszaru,
- stworzenie systemu retencjonowania wód.

3.1.2. Obszary chronione na podstawie przepisów o lasach, ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Ochronie przed przeznaczeniem gruntów na cele nierolnicze podlegają grunty zaliczone do klas I–III.

Grunty klas IV, V, VI nie są zaliczane do chronionych.

Ochronie podlegają także grunty leśne. Należy w miarę możliwości nie przeznaczać gruntów gleb chronionych oraz leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Polityka przestrzenna w zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych:

1. Maksymalne zachowanie w użytkowaniu rolniczym gleb najlepszych.
2. Ochrona przed dewastacją i niekorzystną zmianą stosunków wodnych.
3. Nierozpraszenie zabudowy zwłaszcza na terenach najlepszych gleb.
4. Ochrona gleb organicznych (gleby mułowe, murszowe, murszowate i torfowe), głównie pod użytkami zielonymi, występujących w dnach dolin i obniżeniach terenowych.
5. Zachowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych jako ważnego elementu lokalnego układu powiązań ekologicznych, w tym wszelkiej, naturalnej sukcesji roślinnej (głównie brzozy), jako wstępnego etapu dolesień planowych.
6. Zakaz wznoszenia w lasach obiektów budowlanych z wyjątkiem obiektów integralnie związanych z gospodarką leśną.
7. Utrzymanie zasięgów lasów istniejących, z docelowymi zalesieniami.
8. Dbałość o stan zdrowotny i sanitarny lasów.
9. Wprowadzanie nowych zalesień na najstabszych glebach zwłaszcza w sąsiedztwie lasów istniejących, z wyłączeniem obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska.
10. Przystosowanie lasów do funkcji rekreacyjnej, z wyłączeniem obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska.
11. Prowadzenie zgodnie z zasadami proekologicznymi gospodarki leśnej.

3.1.3. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów prawa wodnego.

Wokół ujęć wód podziemnych służących do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych należy ustanowić bezpośrednie strefy ochrony oraz ewentualnie – pośrednią strefę ochrony, zgodnie z przepisami szczególnymi.

Bezpośrednie strefy ochrony należy przyjąć jako obszar fizycznie wygrodzony i wyłączony z użytkowania innego niż związany z eksploatacją wody.

Studium ustala obowiązek ochrony istniejących urządzeń melioracji wodnych, które powinny być użytkowane zgodnie z ich przeznaczeniem. Tereny zmeliorowane zostały wyznaczone na rysunku Studium (występują na terenach miejscowościach: Łabędziów, Bieleckie Młyny, Bilcza).

Na terenach przeznaczonych pod zabudowę, zajmując część terenów, na których występują urządzenia melioracji wodnych szczegółowych (drenowanie, rowy melioracyjne), należy zapewnić sprawne działanie systemów na terenach przyległych, zapobiegając zakłócenia stosunków wodnych, niszczenia lub uszkodzenia urządzeń wodnych.

3.2. Rekreacja i turystyka.

Walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz liczne zabytki, umożliwiają rozwój turystyki i wypoczynku, zwłaszcza agroturystyki i ekoturystyki. Ograniczeniem dla rozwoju turystyki na terenie gminy jest przede wszystkim zły stan infrastruktury technicznej oraz braki w bazie noclegowej.

Rozwój gminy pod względem turystycznym i wypoczynkowym można osiągnąć poprzez następujące działania:

1. Podniesienie standardu istniejącej bazy turystyczno-wypoczynkowej m.in. przez modernizację

i uzupełnienie infrastruktury technicznej oraz budowę obiektów o standardzie odpowiadającym normom europejskim.

2. Opracowanie i wytyczenie szlaków turystycznych dla turystyki kwalifikowanej pieszej.
3. Rozbudowa istniejących tras i szlaków rowerowych.
4. Promocja walorów turystycznych gminy w kraju i za granicą.

4. Obszary i zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Udokumentowanie, zachowanie i właściwe eksponowanie wartości dziedzictwa kulturowego jest obowiązkiem władz państwowych, samorządowych i społeczeństwa. Działalność ta stanowi element edukacji i rozbudzania poczucia tożsamości narodowej i lokalnej. Musi jednak, co jest bardzo trudne, godzić element czysto ochronny z potrzebami adaptacji do współczesności. Dziedzictwo kulturowe stanowi wartość podlegającą ochronie prawnej. Ochrona dóbr kultury materialnej jest także zadaniem polityki przestrzennej. Obiekty kultury materialnej powinny być wykorzystywane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji oraz nadawania im odpowiednich funkcji użytkowych.

Zabytki architektoniczne i urbanistyczne oraz zabytki archeologiczne zostały szczegółowo wymienione w części dotyczącej „Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego”. Podlegają one ochronie prawnej na mocy przepisów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W zakresie ochrony wartości kulturowych na terenie gminy Morawica ustalono historyczne rozplanowanie przestrzenne, historyczną strukturę funkcjonalną, wartościowe obiekty kubaturowe oraz wartości ekspozycyjne-krajobrazowe. Wnioski wypływające ze stanu wartości kulturowych terenu objętego opracowaniem, umożliwiły określenie stref ochrony konserwatorskiej.

Strefy te grupują obszary i zespoły o podobnej wartości kulturowej, przyrodniczej i krajobrazowej. Wyznaczenie w ich zasięgu chronionych pojedynczych obiektów, umożliwia ponadto ich ochronę niezależnie od charakteru strefy w jakiej się znajdują.

Na obszarze gminy Morawica, proponuje się wyznaczyć następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- 1) **strefę ochrony konserwatorskiej** – obejmującej obiekty, zespoły i obszary zabytkowe oraz układy przestrzenne o wysokich walorach zabytkowych, oznaczoną na rysunku planu symbolem A;
- 2) **strefy częściowej ochrony konserwatorskiej** - obejmującej obiekty, zespoły i obszary zabytkowe oraz układy przestrzenne o wysokich walorach zabytkowych, oznaczoną na rysunku planu symbolem B.

Strefy ochrony konserwatorskiej (A) ustanowiono w następujących miejscowościach:

- 1) Brzeziny – dla ochrony istniejącego zespołu kościelnego,
- 2) Dębska Wola – dla ochrony istniejącego zespołu zajazdu,
- 3) Drochów Dolny – dla ochrony zespołu dworskiego,
- 4) Lisów – dla ochrony zespołu sakralnego z cmentarzem,
- 5) Morawica – dla ochrony istniejącego założenia dworsko-parkowego.

Dla stref ochrony konserwatorskiej (A) wskazuje się następujące nakazy i zakazy w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu:

- 1) nakaz zachowania obiektów zabytkowych z dopuszczeniem adaptacji dla nowych celów pod warunkiem zachowania formy,
- 2) nakaz ochrony: obiektów małej architektury związanych z kompozycją zespołów i obiektów zabytkowych (ogrodzenia, słupki graniczne, kapliczki), istniejącej zieleni zabytkowej, w tym: utrzymanie, rewaloryzacja i rekonstrukcja układu kompozycyjnego,
- 3) nakaz nawiązania przy przebudowie układów komunikacyjnych do historycznego rozplanowania

- ulic i placów, ich przekrojów i szerokości, nawierzchni, historycznych linii zabudowy,
- 4) nakaz utrzymania w niezmienionym kształcie cieków wodnych, stawów,
  - 5) nakaz nawiązania przy zagospodarowywaniu działek budowlanych do dawnych podziałów własnościowych,
  - 6) nakaz dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej oraz nawiązania form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej,
  - 7) zakaz niszczenia, elementów naturalnych w tym rzeźby terenu, sieci wodnej, zieleni śródpolnej,
  - 8) zakaz wprowadzania nowych dominant architektonicznych.

Strefy częściowej ochrony konserwatorskiej (B) dla ochrony obiektów wpisanych do ewidencji zabytków ustanowiono w następujących miejscowościach:

- 1) Bieleckie Młyny,
- 2) Brudzów,
- 3) Brzeziny,
- 4) Chałupki,
- 5) Chmielowice,
- 6) Dębska Wola,
- 7) Lisów,
- 8) Nida,
- 9) Obice,
- 10) Radomice.

Dla stref częściowej ochrony konserwatorskiej (B) wskazuje się następujące nakazy i zakazy w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu:

- 1) nakaz zachowania obiektów zabytkowych z dopuszczeniem adaptacji dla nowych celów pod warunkiem zachowania formy,
- 2) nakaz ochrony: obiektów małej architektury związanych z kompozycją zespołów i obiektów zabytkowych (ogrodzenia, słupki graniczne, kapliczki), istniejącej zieleni zabytkowej, w tym: utrzymanie, rewaloryzacja i rekonstrukcja układu kompozycyjnego,
- 3) nakaz nawiązania przy przebudowie układów komunikacyjnych do historycznego rozplanowania ulic i placów,
- 4) nakaz utrzymania w niezmienionym kształcie cieków wodnych, stawów,
- 5) nakaz dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej oraz nawiązania form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej,
- 6) zakaz wprowadzania nowych dominant architektonicznych.

Dla właściwej ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego wyznacza się archeologiczne strefy ochrony:

- Strefa archeologicznej ochrony czynnej – strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej obejmująca stanowiska i obiekty wpisane do rejestru zabytków Województwa Świętokrzyskiego wprowadza zakaz naruszania stanu istniejącego. Ewentualne działania służące ekspozycji i ochronie ww. obiektów podlegają na etapie planowania, projektowania i wykonawstwa uzgodnieniom i wytycznym Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Strefa archeologicznej ochrony biernej – strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej obejmująca stanowisko lub stanowiska archeologiczne (ślady osadnictwa, osady, cmentarzyska, stanowiska produkcyjne). Zasięg strefy został określony wraz z zakresem potencjalnego oddziaływania odnotowanych w terenie faktów osadniczych na krajobraz kulturowy. Strefa wprowadza zakaz dewastacji terenu poprzez wybiórkę piasku i analogiczne formy zmiany ukształtowania terenu. Wszelka działalność inwestycyjna w obrębie strefy podlega uzgodnieniu

ze Świętokrzyskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i jest podporządkowana jego wytycznym. Ponieważ ingerencja w struktury i nawarstwienia archeologiczne powoduje ich nieodwracalne zniszczenie, istnieje konieczność objęcia ewentualnych prac ziemnych niezbędnych do przeprowadzenia na obszarze archeologicznej strefy ochrony biernej nadzorem lub wyprzedzającymi inwestycją badaniami ratowniczymi.

Propozycja stref ochronnych dla obiektów na terenie gminy poza samym miastem obejmuje obiekty umieszczone w wykazie, które w większości wtopione są w zabudowę wiejską.

Priorytetem ochrony walorów dziedzictwa kulturowego winno być w szczególności dostosowanie form nowej zabudowy do historycznego otoczenia w sposób zachowujący harmonię formalną i funkcjonalną.

Ochrona dziedzictwa kulturowego gminy wymaga:

- remontów, modernizacji i odtwarzania obiektów zabytkowych,
- ochrony zespołów budownictwa drewnianego,
- umiejętnego zagospodarowania sąsiedztwa obiektów zabytkowych i historycznych układów urbanistycznych,
- kontynuacji rozpoznania archeologicznego na terenie gminy i uwzględniania ich wyników podczas planowania przestrzennego i działalności inwestycyjnej.

Należy także objąć ochroną wartości zabytkowych cmentarzy poprzez zachowanie i konserwację zabytków architektury oraz nagrobnej sztuki sakralnej, zachowanie i rewaloryzację historycznej kompozycji - w tym osi kompozycyjnych oraz skomponowanych układów zieleni.

Ochroną należy objąć tradycyjne formy i układy zabudowy zagrodowej i siedliskowej. Na rysunku Studium oznaczone zostało, jako **projektowana strefa R ochrony układu ruralistycznego**.

Proponuje się objąć ochroną:

- Piec wapienniczy – wieś Dębska Wola;
- Centrum tradycyjnego garncarstwa we wsi Chałupki.

Strefa ta podlega następującym rygorom:

- wymaga się zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, tj. utrzymanie istniejącego układu dróg, formy oraz linii zabudowy, alei, szpalerów roślinności wysokiej, osi widokowych i kompozycyjnych, układu zbiorników i cieków wodnych,
- wymaga się nawiązania kompozycją architektonicznym nowych lub przebudowanych budynków do istniejących obiektów historycznych,
- nakazuje się wyznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennym obowiązujących linii zabudowy celem kontynuacji zasady układu ruralistycznego,
- zakazuje się lokowania nowych obiektów budowlanych oraz budynków w strefie pomiędzy istniejącym budynkiem mieszkalnym a istniejącą drogą celem ochrony istniejącego układu ruralistycznego.

5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

5.1. Komunikacja.

Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej powinien dążyć do poziomu w pełni zapewniającego:

- ochronę zdrowia mieszkańców,

- wysoki standard życia mieszkańców,
- stworzenie dobrych warunków do dynamicznego rozwoju gospodarczego gminy.

Wobec wzrastającej ruchliwości społeczeństwa i gwałtownego zwiększenia obciążenia transportu drogowego i wzrastającej liczby zwłaszcza indywidualnych środków transportu, kierunki działań w zakresie transportu zmierzać muszą do poprawy jakości infrastruktury, zwłaszcza w kierunku zapewnienia większego bezpieczeństwa, usprawnienia ruchu, wyeliminowania zbędnych kolizji oraz uciążliwości dla okolicznych mieszkańców.

Dla spełnienia zwiększonych wymogów w zakresie komunikacji i transportu i w związku z tym usunięcia ograniczeń dla rozwoju gminy w tym zakresie należy:

- Przeprowadzić kompleksowy proces modernizacji i poprawy jakości odcinków dróg gminnych.
- W celu zapewnienia odpowiedniej segregacji ruchu pojazdów o odmiennych parametrach ruchu, co przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa, należy opracować i wdrożyć program budowy ścieżek rowerowych na terenie miasta i gminy. W pierwszej kolejności ścieżki powinny odciążać najbardziej uczęszczane i niebezpieczne odcinki dróg: ulice wylotowe z Morawicy oraz odcinki drogi krajowej i dróg wojewódzkich od Morawicy do Radkovic.
- Na obszarze całej gminy Morawica dopuszcza się realizację dróg gminnych i wewnętrznych oraz parkingów niewyznaczonych w Studium, zgodnie z przepisami odrębnymi.

5.1.1. Układ drogowy.

Układ drogowy gminy będzie tworzył zhierarchizowany system, składający się z:

- układu podstawowego, do którego wejdą drogi krajowe (nr 73 przewidywana do przebudowy do parametrów drogi ekspresowej), wojewódzkie i powiatowe, klasy głównej (G) i zbiorczej (Z), mające znaczenie ponadlokalne i lokalne o istotnym znaczeniu dla gminy,
- układu obsługującego: drogi lokalne (L) i dojazdowe (D), o znaczeniu lokalnym, tworzone przez pozostałe drogi powiatowe oraz gminne.

Głównymi celami rozwoju układu drogowego są:

- zapewnienie powiązań z siecią dróg nadrzędnych, dostępności celów podróży w gminie, obsługa terenów rozwojowych oraz umożliwienie funkcjonowania komunikacji autobusowej i busowej,
- poprawa funkcjonalności układu drogowego, poprzez uwzględnienie zróżnicowanych funkcji dróg poszczególnych kategorii i klas w układzie transportowym, ochronę dróg wyższych klas przed nadmierną dostępnością, uwolnienie zwartych obszarów zabudowy od ruchu tranzytowego,
- respektowanie zasady ciągłości planistycznej i efektywna ochrona korytarzy rezerwowanych pod budowę nowych odcinków dróg krajowych i wojewódzkich oraz obejść i obwodnic miejscowości z wyjątkiem terenów, które zostały nadmiernie obudowane i nie zapewniają uzyskania wymaganych klas technicznych,
- wzmożona ochrona istniejących korytarzy drogowych, przenoszących ruch tranzytowy przed obudową kubaturową, nie związaną bezpośrednio z ruchem – utrudniającą lub uniemożliwiającą uzyskanie wymaganych norm eksploatacyjnych,
- komunikowanie nowych terenów zabudowy osiedlowej, projektowanej w sąsiedztwie tego układu, wyłącznie poprzez odcinki dróg niższych klas (funkcjonujące w systemie dróg lokalnych),
- poprawa warunków i bezpieczeństwa ruchu.

Gmina posiada dobrze rozwinięty układ komunikacyjny. W celu zwiększenia bezpieczeństwa i poprawy płynności ruchu, zakłada się systematyczną przebudowę i modernizację układu drogowego, tym również, jeśli pozwala na to istniejące zagospodarowanie, poprzez sparametryzowanie zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami.

Uwzględniając nowo wyznaczone oraz dotychczas niezagospodarowane tereny zabudowy, jak również wysoki potencjał turystyczny gminy i rosnące zapotrzebowanie na tereny związane z rekreacją, należy dążyć do sukcesywnej rozbudowy systemu komunikacji poprzez realizację nowych dróg dojazdowych oraz ścieżek rowerowych.

Studium uwzględniając planowane na terenie gminy Morawica inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu komunikacji wskazuje trasowanie:

- Budowy obwodnic w miejscowościach Radkowice i Brzeziny w ciągu drogi wojewódzkiej 763 o długości 13 km.
- Budowy południowej obwodnicy Morawicy w ciągu drogi wojewódzkiej 766 do skrzyżowania z projektowaną obwodnicą DK 73.
- Budowy obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej w ciągu drogi nr 73.
- Budowy wschodniej obwodnicy Kielc.

Poza drogami wskazanymi na rysunku Studium, w zależności od potrzeb lokalnej społeczności, możliwa jest realizacja nowych dróg, których przebieg zostanie ustalony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub w drodze decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej. Przebieg dróg oraz parkingów niewyznaczonych w Studium należy lokalizować poza siedliskami przyrodniczymi i siedliskami gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz w minimalnym buforze 25 m od danego siedliska.

Uzupełnienie dróg publicznych stanowi sieć dróg wewnętrznych pełniących drugorzędą rolę w układzie komunikacyjnym gminy, najczęściej dojazdów do pojedynczych zespołów zabudowy.

5.1.2. Ruch pieszy i rowerowy.

Należy uwzględnić potrzeby ruchu pieszego poprzez tworzenie dogodnych, krótkich i bezpiecznych powiązań dla pieszych, w tym dojeżdżać do przystanków komunikacji zbiorowej i odpowiednie kształtowanie przestrzeni publicznych pod kątem jej udostępniania przede wszystkim dla pieszych i rowerzystów.

Celem rozwoju dróg rowerowych jest zapewnienie każdemu chętnemu możliwości korzystania z roweru, poruszania się bezpiecznie w dogodnych warunkach środowiskowych, uczynienie z roweru atrakcyjnego środka lokomocji oraz podniesienie walorów turystycznych gminy.

Drogi rowerowe (wydzielone, ciągi pieszo-jezdne lub pasy rowerowe) powinny zapewnić powiązania rejonów mieszkalnych z miejscami pracy, szkołami, handlem i usługami oraz terenami atrakcyjnymi turystycznie i rekreacyjnie.

5.1.3. Parkingi.

Wskaźniki parkowania dla poszczególnych terenów należy różnicować i uzależniać od określonego rodzaju przeznaczenia, zakładanego sposobu zagospodarowania oraz rzeczywistego zapotrzebowania wynikającego w szczególności z funkcji danego obiektu. Miejsca te powinny zaspokajać potrzeby parkowania samochodów mieszkańców, użytkowników, pracowników oraz uwzględniać dobową rotację samochodów.

Realizacja miejsc postojowych w ramach poszczególnych przedsięwzięć powinna następować w ramach terenów inwestycji. W przypadku rozbudowy istniejących obiektów lub uzasadnionego braku możliwości realizacji miejsc postojowych w ramach działki budowlanej dopuszcza się w celu zapewnienia obsługi komunikacyjnej wykorzystanie ogólnodostępnych parkingów.

Dodatkowo należy przewidywać miejsca dla przechowywania (postojów) rowerów.

Na parkingach dla samochodów osobowych, należy również wyznaczać miejsca postojowe

dla samochodów, z których korzystają osoby niepełnosprawne.

5.1.4. Układ kolejowy.

Studium utrzymuje przebieg, zlokalizowanej na terenie gminy, linii kolejowych nr 73 Busko - Zdrój - Kielce (Sitkówka) wraz z zasięgiem terenów kolejowych jednocześnie dopuszczając jej przebudowę, modernizację oraz wszelkie działania mające na celu przywrócenia ruchu pasażerskiego.

- nr 8 w relacji Warszawa Zachodnia – Kraków Główny Osobowy na odcinku Radkowice – Kozłów.
- nr 73 Siktówka Nowiny – Busko Zdrój na odcinku Brzeziny – Włoszczowice.
- nr 569 Radkowice – Brzeziny.

W Studium przewiduje się przebudowę linii kolejowej nr 8 Warszawa Zachodnia – Kraków Główny Osobowy w celu dostosowanie jej do prowadzenia ruchu z prędkością do 200 km/h. Studium przewiduje wprowadzenie bocznicy kolejowej do obsługi portu lotniczego.

5.1.5. Transport lotniczy.

Studium przewiduje budowę Regionalnego Portu Lotniczego Kielce w Obicach wraz z systemem dróg i połączeniem kolejowym oraz z zagospodarowaniem jego strefy funkcjonalnej.

W Studium oznaczono następujące strefy stanowiące ograniczenie dla zagospodarowania terenów:

- Granicę terenu zakazu budowy i rozbudowy zbiorników wodnych.
- Izolinie hałasu 60 dB (I i III ETAP) generowanego przez lokalizację Regionalnego Portu Lotniczego Kielce, która wyznacza granice obszaru wykluczonego spod lokalizacji zabudowy.
- Powierzchnię ograniczającą wysokość zabudowy wyznaczone warstwicami (na rysunku Studium zaznaczono granice maksymalnej wysokości zabudowy i obiektów naturalnych w otoczeniu projektowanego lotniska – wzniesienie w m n.p.m.).

Ograniczenia w zabudowie wynikające z lokalizacji lotniska wynikają z rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2003 r. w sprawie warunków, jakie powinny spełniać obiekty budowlane oraz naturalne w otoczeniu lotniska. Na podstawie ww. rozporządzenia obiekty budowlane oraz naturalne nie mogą naruszać powierzchni ograniczających wysokość zabudowy wyznaczonych w postaci warstw z podanymi wielkościami w metrach na rysunku Studium.

5.1. Infrastruktura techniczna.

5.1.1. Zaopatrzenie w wodę.

Ze względu na występujący deficyt wody w studniach oraz na ich jakość nie odpowiadającą wymogom stawianym wodzie do celów spożywczych należy zrealizować zaopatrzenie w wodę wszystkich miejscowości z sieci wodociągowych, zasilanych ze stacji wodociągowych na terenie gminy Morawica.

Studnie mogą stanowić źródło wody dla potrzeb gospodarczych. Zasięgi stref ochrony sanitarnej wokół studni w poszczególnych stacjach wodociągowych równe wielkościom stref ochrony bezpośredniej, określonym w przepisach odrębnych.

W zakresie zaopatrzenia w wodę ustala się następujące kierunki rozwoju:

1. utrzymanie i w miarę potrzeby modernizacja istniejących ujęć wód podziemnych, służących do zbiorowego zaopatrywania ludności w wodę pitną oraz stacji uzdatniania wody zlokalizowanych na terenie gminy Morawica,

2. utrzymanie i modernizacja istniejącej sieci wodociągowej,
3. sukcesywna rozbudowa istniejącego systemu wodociągowego,
4. dopuszcza się utrzymanie istniejących przyzakładowych ujęć wód podziemnych,
5. indywidualne źródła zaopatrzenia dopuszcza się jedynie przejściowo lub gdy będzie to uzasadnione ekonomicznie z racji znacznego oddalenia posesji od głównych koncentracji zabudowy i przy zapewnieniu jakości wody według wymogów określonych dla wody przeznaczonej do picia.

5.1.2. Ograniczenia rozwoju wynikające z istniejących i projektowanych stref sanitarnych i bezpieczeństwa.

Obowiązuje zakaz lokalizacji nowych funkcji chronionych w wyznaczonych strefach ochrony sanitarnej od istniejących i projektowanych cmentarzy.

W związku z występowaniem na terenie gminy Morawica zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii („Blastexpol” Sp. z o.o. Oddział Świętokrzyski Skład Materiałów Wybuchowych), w granicach strefy bezpieczeństwa magazynu materiałów wybuchowych (Mw1, Mw2, Mw3, Mw4, Mw5) ustala się nakaz zabezpieczania i ochrony magazynu zgodnie z przepisami odrębnymi. Wyżej wspomniane strefy oznaczono na rysunku Studium i szczegółowo omówiono w części dotyczącej uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego.

5.1.3. Odprowadzanie ścieków.

W zakresie gospodarki ściekowej ustala się następujące kierunki rozwoju:

- utrzymanie i w miarę potrzeb rozbudowa wraz z ewentualną modernizacją istniejącej oczyszczalni ścieków,
- utrzymanie i w miarę potrzeb modernizacja istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej,
- sukcesywna rozbudowa istniejącego systemu kanalizacji sanitarnej,
- generalnie zakłada się budowę i rozbudowę zbiorczych systemów kanalizacyjnych, natomiast budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (z wyłączeniem terenów, na których występują siedliska chronione sieci obszarów Natura 2000) lub zbiorników bezodpływowych z zapewnieniem okresowego odbioru ścieków (dla terenów wskazanych jako obszary szczególnego zagrożenia powodzią niezbędna jest realizacja zbiorczej sieci kanalizacyjnej), będzie możliwa jedynie w sporadycznych, uzasadnionych przypadkach,
- ścieki odzwierzęce powinny być gromadzone w szczelnych, zamkniętych zbiornikach i na płytach gnojowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa,
- gospodarowanie wodami opadowymi i roztopowymi z terenów utwardzonych dróg publicznych, placów, parkingów wielostanowiskowych, terenów przemysłowych winno się odbywać w ramach systemu kanalizacji deszczowej; w miejscach nie wyposażonych w sieć kanalizacji deszczowej dopuszcza się odprowadzanie wód opadowych i roztopowych do bezodpływowych zbiorników naziemnych lub podziemnych; ponadto z terenów dróg publicznych dopuszcza się odprowadzanie wód opadowych i roztopowych systemem powierzchniowego odprowadzania wód tj. za pomocą rowów usytuowanych wzdłuż pasa drogowego; na pozostałych obszarach dopuszcza się odprowadzanie wód opadowych i roztopowych w ramach powierzchni biologicznie czynnych,
- zrzuty wód opadowych muszą być podczyszczone do parametrów określonych w przepisach odrębnych.

5.1.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Rozbudowa elementów układu elektroenergetycznego powinna następować równocześnie z zagospodarowaniem nowych terenów przeznaczonych do zabudowy. Na terenach, których walory estetyczne powinny być podkreślone, Studium rekomenduje wykonanie nowych sieci rozdzielczych w wersji kablowej. Należy także podejmować działania zmierzające do systematycznej modernizacji i rozbudowy infrastruktury elektroenergetycznej, mającej na celu zaspokojenie potrzeb odbiorców oraz zwiększenie sprawności całego systemu zaopatrzenia w energię elektryczną.

W zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną ustala się następujące kierunki rozwoju:

- poprawa bezpieczeństwa energetycznego poprzez działania zmierzające do rozbudowy linii 110 kV w celu umożliwienia przyłączenia nowych odbiorców i źródeł wytwórczych, zwiększenia pewności zasilania istniejących odbiorców oraz zmniejszenia strat energii w sieci,
- zasilanie w energię elektryczną z istniejących, modernizowanych i rozbudowywanych linii napowietrznych i kablowych średniego i niskiego napięcia,
- budowa i rozbudowa linii elektroenergetycznych niskiego napięcia, w celu przyłączenia nowych odbiorów,
- dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy powyżej 100 kW, z wyłączeniem elektrowni wiatrowych, dla których ustanawia się możliwość lokalizacji, jeśli ich moc nie przekroczy 50 kW,
- w zakresie budowy nowych sieci 15 kV i nN jak i modernizacji sieci istniejących, preferowane są linie kablowe i stacje transformatorowe wewnętrzne,
- w celu maksymalnej ochrony przed polem elektromagnetycznym należy zapobiegać zagrożeniom poprzez wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich pasów technologicznych dla linii napowietrznych:
  - 220 kV – po 25 m od osi linii w obie strony,
  - 110 kV – po 15 m od osi linii w obie strony,
  - 15 kV – po 7,5 m od osi linii z przewodami nieizolowanymi oraz po 5 m od osi linii z przewodami izolowanymi,oraz wprowadzenie stosownych zakazów (w obszarze pasów technologicznych nie należy lokalizować budynków mieszkalnych lub innych przeznaczonych na pobyt ludzi, a także nie należy sadzić roślinności wysokiej).

5.1.5. Zaopatrzenie w ciepło.

Zaleca się rozwój źródeł ciepła opartych o energię z odnawialnych źródeł energii w postaci: energii słonecznej, energii geotermalnej (pompy ciepła), biomasy i biogazu.

W zakresie zapotrzebowania na ciepło ustala się następujące kierunki rozwoju:

- utrzymanie istniejącego indywidualnego systemu zaopatrzenia w ciepło z zaleceniem modernizacji i wymiany urządzeń grzewczych na urządzenia o wysokiej sprawności grzewczej i niskim stopniu emisji zanieczyszczeń,
- sukcesywne zastępowanie paliw stałych w kotłowniach i paleniskach indywidualnych proekologicznymi systemami ogrzewania, w tym niekonwencjonalnymi i opartymi na odnawialnych źródłach energii,
- dalsza gazyfikacja gminy.

5.1.6. Zaopatrzenie w gaz.

W zakresie zaopatrzenia w gaz ustala się następujące kierunki rozwoju:

- uzyskanie nowych połączeń z krajowym układem przesyłowym gazu zwiększających wydajność techniczną systemu poprzez rozbudowę gazociągu wysokiego ciśnienia (uwzględniając planowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym Studium zakłada budowę nowych gazociągów wysokiego ciśnienia, przy czym z uwagi na brak trasowania przedmiotowej inwestycji jej przebieg nie został wskazany na rysunku Studium,
- rozbudowa istniejącej sieci gazowej na terenie gminy Morawica z istniejącego gazociągu, rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci rozdzielczej,
- w celu poprawy stanu środowiska wraz z rozwojem sieci gazowej należy wprowadzać sukcesywne ograniczenia,
- dla istniejących gazociągów wysokiego oraz średniego ciśnienia oraz istniejących stacji redukcyjno-pomiarowych I^o obowiązują strefy kontrolowane o szerokości zgodnej z przepisami odrębnymi (w strefach kontrolowanych zabrania się w szczególności lokalizowania wszelkiej zabudowy, nasadzania drzew i krzewów w tym w szczególności zalesiania terenu oraz wieloletnich upraw sadowniczych oraz podejmowania działalności mogącej zagrozić trwałości gazociągu).

5.1.7. Gospodarka odpadami.

Najważniejszym zadaniem gminy w zakresie gospodarki odpadami jest ograniczenie do minimum negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko oraz maksymalny wzrost ich gospodarczego wykorzystania.

W zakresie gospodarki odpadami ustala się następujące kierunki rozwoju:

- budowa instalacji do produkcji paliwa alternatywnego (w ramach RZZO),
- tworzenie Gminnych Punktów Zbierania Odpadów Niebezpiecznych (GPZON),
- rozbudowa i budowa zakładów przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- budowa instalacji do termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne oraz komunalnych osadów ściekowych,
- budowa instalacji do odzysku odpadów poubojowych, z możliwością odzysku innych odpadów ulegających biodegradacji,
- zapewnienie warunków do zbierania, transportu i unieszkodliwiania padłych zwierząt,
- przystosowanie cementowni, elektrociepłowni i ciepłowni do termicznego przekształcania odpadów (paliw alternatywnych).

5.1.8. Telekomunikacja.

W zakresie systemu łączności ustala się następujące kierunki rozwoju:

- rozbudowa systemów telekomunikacji w zakresie urządzeń telefonii przewodowej oraz bezprzewodowej (z wykorzystaniem nowoczesnych technologii),
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury światłowodowej,
- objęcie terenu całej gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym połączonym z systemami sieci wojewódzkiej i krajowej,
- pełny dostęp do łączy telekomunikacyjnych, rozwój sieci teleinformatycznych, szerokopasmowego internetu oraz sieci bezprzewodowej.

5.1.9. Ochrona powietrza.

W systemie ogrzewania indywidualnego należy sukcesywnie przechodzić na paliwa bezpieczne ekologicznie (gaz, olej opałowy, także energia elektryczna) szczególnie w rejonach dużych zgrupowań zabudowy. Dla projektowanych rejonów urbanizacji należy rozważyć możliwość zastosowania kotłowni lokalnych, bazujących również na ekologicznych nośnikach energii.

Działania naprawcze zawarte w „Aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych” przyjętej Uchwałą nr XVII/248/15 z dnia 27 listopada 2015 r.:

- wymiana niskosprawnych źródeł spalania paliw na niskoemisyjne,
- termomodernizacja obiektów budowlanych,
- produkcja energii prosumenckiej z odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym,
- budownictwo energooszczędne i pasywne,
- przebudowa i modernizacja dróg,
- ograniczenie emisji z transportu materiałów sypkich,
- ograniczenie emisji niezorganizowanej w procesach przeróbki kopalin na obszarach zakładów przerobczych i kopalni odkrywkowych,
- nasadzenia zieleni wokół obszarów prowadzenia robót przerobczych i otwartych składów magazynowych materiałów sypkich,
- opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego,
- korytarze przewietrzania miasta w pracach planistycznych,
- rozbudowa zielonej infrastruktury,
- prowadzenie edukacji ekologicznej,
- informowanie społeczeństwa o jakości powietrza,
- zakaz spalania pozostałości roślinnych.

5.1.10. Ochrona przed hałasem.

W terenach możliwych przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu komunikacyjnego, tj. wzdłuż głównych dróg, na terenach o funkcji chronionej (zabudowa mieszkaniowa, usługowa itp.) należy liczyć się z koniecznością odpowiedniego zabezpieczenia w postaci pasów zieleni wysokiej (w miejscach gdzie pozwalają na to warunki terenowe), lub okien dźwiękoszczelnych, ewentualnie innych skutecznych rodzajów zabezpieczeń. Wszelkie działania w zakresie ochrony przed hałasem powinny być prowadzone kompleksowo, w celu zapewnienia odpowiedniej ochrony zdrowia mieszkańców gminy.

6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Inwestycje celu publicznego należy rozumieć zgodnie z przepisami odrębnymi.

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym na obszarze gminy obejmują w szczególności:

1. modernizację (przebudowę i rozbudowę) oraz budowę nowych odcinków dróg gminnych klasy zbiorczej, lokalnej i dojazdowej, wraz z towarzyszącą infrastrukturą,
2. budowę nowych ścieżek rowerowych, wraz z towarzyszącą infrastrukturą,
3. modernizację oraz budowę nowych ciągów pieszych, wraz z towarzyszącą infrastrukturą,
4. budowę nowych oraz modernizację/rozbudowę istniejących linii elektroenergetycznych SN i nN oraz stacji transformatorowych SN/nN,
5. modernizację oraz budowę nowych urządzeń obsługi technicznej w zakresie gazownictwa (stacje redukcyjno-pomiarowe I^o) wraz z rozdzielczą siecią gazową (średniego i niskiego ciśnienia),

6. modernizację oraz budowę nowych urządzeń obsługi technicznej w zakresie zaopatrzenia w wodę (ujęcia wody, stacje uzdatniania wody, zbiorniki retencyjne wody pitnej) wraz z siecią wodociągową,
7. modernizację oraz budowę nowych urządzeń obsługi technicznej w zakresie oczyszczania ścieków (w tym przydomowych oczyszczalni ścieków) wraz z siecią kanalizacyjną (kanalizacji sanitarnej i deszczowej),
8. rozwój systemu gromadzenia, wywozu i segregacji odpadów,
9. adaptację i utrzymanie ciągów drenażowych i melioracji wodnych,
10. budowę zbiorników retencyjnych,
11. inwestycje związane z ochroną obiektów zabytkowych,
12. modernizację oraz budowę nowych obiektów użyteczności publicznej (administracji lokalnej, publicznych szkół podstawowych, publicznych przedszkoli, domów opieki społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, publicznych obiektów ochrony zdrowia, zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, itp.),
13. modernizację oraz budowę nowych obiektów usług turystycznych i rekreacyjnych (bazy noclegowej, gastronomicznej itp.),
14. modernizację oraz w miarę potrzeby budowę nowych mieszkań socjalnych,
15. modernizację oraz w miarę potrzeby rozbudowę i organizację nowych cmentarzy,
16. modernizację oraz w miarę potrzeby zakładanie nowej zieleni urządzonej,
17. modernizację oraz w miarę potrzeby budowę nowych publicznych usług sportu,
18. modernizację oraz w miarę potrzeby budowę nowych publicznych usług kultury (np. świetlic środowiskowych) i sportu (boiska sportowe),
19. modernizację oraz w miarę potrzeby budowę pozostałych urządzeń i obiektów obsługi technicznej służących zaspokojeniu zbiorowych potrzeb mieszkańców.

Wszelkie niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania gminy Morawica obiekty i urządzenia, a w szczególności: obiekty obsługi technicznej, urządzenia wodne i melioracji, drogi gminne, drogi wewnętrzne, obiekty i urządzenia komunikacji wodnej, zieleń parkową, publiczne usługi sportu, ciągi pieszo-jezdne, ciągi piesze, ścieżki rowerowe, ogólnodostępne parkingi (miejsca postojowe dla samochodów) i garaże, miejsca lokalizacji pojemników do czasowego gromadzenia odpadów stałych, można realizować na każdym terenie w sposób nie kolidujący z funkcją tych terenów i przepisami odrębnymi.

7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Zgodnie z ustaleniami zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego przewiduje się następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym na terenie gminy Morawica:

1. utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000,
2. Program SOPO – rozpoznanie, dokumentowanie i zaznaczenie na mapie w skali 1:10000 osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce. Woj. Świętokrzyskie prawie w całości zostanie objęte tym opracowaniem. W pierwszej fazie oznaczono obszary „predisponowane” do powstawania ruchów masowych. W trakcie dalszych prac zostanie zweryfikowana i uszczegółowiona lokalizacja zjawisk dotyczących tych ruchów. W chwili obecnej zrealizowano zamierzenia III etapu w granicach dwóch gmin wchodzących w skład MOF OW. Są to gminy Morawica i Miedziana Góra,

3. rozwój infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy na rzecz zapewnienia kompleksowej opieki nad pacjentami z zaburzeniami psychicznymi,
4. dobudowa drugiej jezdni w ciągu drogi krajowej nr 73 na odcinku granica Kielc — Wola Morawicka wraz z budową obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej,
5. prace na linii kolejowej nr 8 na odcinku Skarżysko-Kamienna – Kielce – Kozłów,
6. budowa linii kolejowej nr 73 Kielce – Tarnów wraz z budową nowego odcinka Busko-Zdrój – Żabno i mostem na Wiśle,
7. budowa Portu Lotniczego Kielce w Obicach wraz z potencjalną strefą gospodarczą,
8. budowa obwodnic m. Radkowice i m. Brzeziny w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 763,
9. budowa południowej obwodnicy Morawicy w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 766 do skrzyżowania z projektowaną obwodnicą drogi krajowej Nr 73,
10. poprawa gospodarki ściekowej na terenie kieleckiego obszaru metropolitalnego,
11. realizacja zadań wynikających z „Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” oraz „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”.

8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej.

W granicach gminy Morawica obszary, dla których obowiązek opracowania planu miejscowego wynika z przepisów odrębnych to:

- tereny obejmujące poszerzenie istniejących lub budowę nowych cmentarzy,
- obszar przeznaczony do lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni powyżej 2000 m².

W Studium nie wyznacza się:

- obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.

W Studium wyznacza się obszary przestrzeni publicznej:

- place publiczne na terenie miasta Morawica oznaczone na rysunku Studium symbolem „KP”,
- tereny usług sportu i rekreacji wzdłuż zbiornika wodnego na terenie miasta oznaczone na rysunku Studium symbolem „US”,
- centra poszczególnych miejscowości.

Działania w celu kreowania obszarów przestrzeni publicznej będą wpływać na poprawę jakości życia na obszarze gminy Morawica przez zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych, estetycznych mieszkańców i pozostałych użytkowników oraz promowanie miejscowości. Umożliwią rozwój tożsamości lokalnej społeczności, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki poszczególnych miejscowości oraz wpływać będą na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej gminy. Dla poszczególnych miejscowości pożądane jest zachowanie, rozwój, ukształtowanie przestrzeni publicznych, wpisujących się w ich strukturę, kształtujących centra wsi i podkreślających ich charakter. Takie przestrzenie, urządzone, bądź wzbogacane w formie np. parku, skweru, placów, w tym placu zabaw itp. służyć powinny z jednej strony potrzebie poprawy wizerunku wsi i uczynienia ich bardziej atrakcyjnymi, a z drugiej strony sprzyjać mają aktywizacji ludności, zaspakajaniu ich potrzeb oraz rozwijaniu kontaktów międzyludzkich.

Obszary przestrzeni publicznej powinny być uwzględnione poprzez odpowiednie ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Gmina Morawica ma całkowite pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W związku z uchwaleniem Studium, część terenów będzie wymagała zmiany obowiązujących lub uchwalenia nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Założeniem optymalnym i celem planowania przestrzennego jest etapowe pokrycie planami miejscowymi całego terenu gminy Morawica. Uwzględniając powyższe, jak również nasilenie ruchu budowlanego oraz ilość i rozmieszczenie wniosków dotyczących zmiany zagospodarowania przestrzennego należy stwierdzić, iż priorytetowymi obszarami w zakresie opracowania nowymi planami miejscowymi są:

- tereny, w stosunku do których określono inne przeznaczenie lub zasady zagospodarowania niż wynikające z ustaleń obowiązujących planów miejscowych,
- tereny, w wyniku realizacji których nastąpi zmiana przeznaczenia, w szczególności tereny gruntów rolnych i leśnych przeznaczane na cele nierolnicze i nieleśne (tereny nowo projektowanej zabudowy),
- tereny związane z realizacją inwestycji celu publicznego,
- tereny związane z powierzchnią handlową powyżej 2000 m².

Dopuszcza się, w ramach indywidualnych przypadków, wyłączenie z opracowania miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego terenów leśnych oraz podział miasta i sołectw na mniejsze obszary do objęcia opracowaniem.

10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

10.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

Restrukturyzacja rolnictwa powinna zmierzać w kierunku specjalistycznych gospodarstw rolnych.

Ze względu na wysoką dynamikę przemian na obszarach wiejskich oraz ze względu na niską opłacalność działalności rolniczej proponuje się wyróżnienie trzech grup gospodarstw:

- I grupa: gospodarstwa o powierzchni >5 ha, nastawiona głównie na skoncentrowaną produkcję – powinna to być największa i najbardziej rozwijająca się grupa ze względu na charakter gminy oraz jej uwarunkowania,
- II grupa: gospodarstwa o powierzchni 2-5 ha, gospodarstwa dwu- oraz wielozawodowe, o profilu produkcji specjalistycznej oraz działalności pozarolniczej,
- III grupa: gospodarstwa najmniejsze obszarowo o produkcji rolniczej przeznaczonej na samozaopatrzenie.

Kierunki produkcji rolnej należy dostosować do predyspozycji rolniczej przestrzeni produkcyjnej i do koniunktury na rynku żywnościowym. Równocześnie należy spełnić warunek bezpieczeństwa form i technologii produkcyjnych pod względem ochrony środowiska, zwłaszcza zasobów wodnych gminy.

Należy dążyć do zacieśniania związku przemysłu spożywczego z producentami. W związku z ochroną przyrody na terenie gminy, zjawiskami, które obnażyły negatywne skutki uprzemysłowionej produkcji rolnej na świecie, a także koniecznością ochrony wód podziemnych gminy przed skażeniami, promowanym kierunkowo modelem produkcji rolnej powinno być rolnictwo ekologiczne.

W zakresie kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej ustala się następujące kierunki i zasady:

1. ochrona gruntów rolnych I, II, III klasy bonitacji ze szczególnym uwzględnieniem zwartych kompleksów, leżących poza terenami zainwestowanymi i rozwojowymi;
2. zachowanie w dotychczasowym użytkowaniu terenów łąk i pastwisk w obszarze doliny Nidy i pozostałych cieków i zbiorników wodnych, w szczególności na terenach podmokłych;
3. utrzymanie w użytkowaniu rolniczym trwałych kultur wieloletnich (trwałych nasadzeń drzew i krzewów owocowych);
4. zachowanie charakteru elementów składających się na rolniczą przestrzeń produkcyjną w tym na krajobraz rolniczy;
5. ochrona wód powierzchniowych i gruntowych przed zanieczyszczeniami związkami pochodzącymi z działalności rolniczej;
6. na terenach rolnych zaleca się zachowanie i wprowadzanie nowej zieleni śródpolnej w sąsiedztwie cieków, celem eliminacji źródeł powierzchniowego zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, jakimi może być intensywnie nawożenie i uprawa ziemi;
7. optymalne wykorzystanie uwarunkowań przyrodniczych dla rozwoju produkcji rolnej z preferencją rolnictwa ekologicznego i produkcji zdrowej żywności;
8. racjonalne wykorzystywanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
9. produkcja produktów regionalnych oraz ekoproduktów;
10. zbyt produkcji rolniczej – rozwój zakładów przetwórczych, usług związanych z dystrybucją;
11. poprawa struktury agrarnej (scalanie użytków rolnych, preferencje w powiększaniu gospodarstw);
12. zwiększanie produktywności użytków rolnych poprzez melioracje, wapnowanie, zabiegi agrotechniczne, płodozmian itp.;
13. zalesienie gruntów nieprzydatnych i o niskiej przydatności do produkcji rolniczej, z wyłączeniem obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m od siedliska (grunty rolne, wypadające z produkcji rolnej powinny podlegać zalesianiu w celu zwiększenia niskiej lesistości gminy).

10.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.

Lasy na terenie gminy Morawica wchodzą w skład obszaru lasów wielofunkcyjnych, tj. spełniających funkcje: ochrony przyrody, rekreacji i turystyki, produkcji drewna.

Wszystkie obszary leśne gminy, poza lasami prywatnymi, należą do Nadleśnictwa Daleszyce, Nadleśnictwa Kielce i Nadleśnictwa Chmielnik. Nadleśnictwo w ramach swoich obowiązków prowadzi planową gospodarkę leśną polegającą głównie na :

- prowadzeniu różnorodnych form ochrony drzewostanu,
- zapewnienia stabilności ekosystemów,
- zachowaniu bioróżnorodności i leśnych zasobów genowych,
- planowych dolesieniach,
- pozysku drewna.

W zakresie kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej ustala się następujące kierunki i zasady:

1. bezwzględna ochrona kompleksów leśnych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym: najstarszych drzewostanów (>100 lat), użytków szczególnie chronionych (np. siedlisk podmokłych), lasów wodochronnych, lasów glebochronnych,
2. rekultywacja drzewostanów uszkodzonych przez przemysł i szkodniki, a także w wyniku szkód naturalnych (pożary, wiatrołomy),
3. dolesienia na obszarach najstabszych gleb w sposób łączący małe kompleksy enklaw w większe,

4. zwiększanie dostępności kompleksów leśnych, zwłaszcza obiektów i obszarów najcenniejszych przyrodniczo i krajobrazowo poprzez prowadzenie szlaków turystycznych, ścieżek przyrodniczych i tras rowerowych, z wyłączeniem obszarów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 oraz strefy buforowej wynoszącej 25 m.

11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.

11.1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Na terenie gminy występują udokumentowane obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które zostały wyznaczone zgodnie z obowiązującymi mapami zagrożenia powodziowego (MZP) i mapami ryzyka powodziowego (MRP).

Na podstawie tych danych wyznaczono:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy odrębne dotyczące ochrony przed powodzią.

W celu ograniczenia skutków powodzi należy wprowadzić:

- pasy ochronne wzdłuż cieków wodnych o szerokości min. 15 m licząc od górnej krawędzi skarpy brzegowej,
- zakaz wprowadzania zabudowy kubaturowej, zwartych przegród, nasypów, za wyjątkiem urządzeń hydrotechnicznych, służących zapewnieniu bezpieczeństwa powodziowego,
- konieczność zachowania naturalnego kształtu i charakteru koryta rzeki, wraz z towarzyszącą roślinnością drzewiastą, krzewiastą i zielną,
- zakaz wykonywania prac ziemnych naruszających naturalną rzeźbę terenu i budowę geologiczną,
- zakaz wprowadzania zmian w naturalnym układzie hydrograficznym oraz wód gruntowych.

Nową zabudowę w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%, lokalizowaną poza obszarami szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% należy projektować:

- bez podpiwniczenia;
- z poziomem parteru budynków wyniesionym minimum 0,30 m powyżej rzędnej zwierciadła wody Q1%;
- z zastosowaniem na budynkach na poziomie parteru materiałów budowlanych odpornych na działanie wody (materiały ceramiczne, betony, materiały pochodzenia mineralnego, z dodatkami uszczelniającymi itp.);
- z zastosowaniem zabezpieczeń przed przepływem zwrotnym ścieków z sieci kanalizacyjnej.

Wprowadza się zakaz lokalizowania nowej zabudowy w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią dopuszcza się zachowanie istniejących budynków wraz z remontem, przebudową i nadbudową.

W zakresie systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego i regulacji stosunków wodnych wyrazem polityki przestrzennej ważne jest także:

- utrzymanie i konserwacja urządzeń melioracji szczegółowej tj. sieci drenarskiej oraz rowów, z obowiązkiem ich przebudowy – w razie wystąpienia kolizji z planowanym zagospodarowaniem – w sposób umożliwiający prawidłowe działanie systemu na terenach sąsiednich,
- realizacja rozbudowy obiektów małej retencji, z zastosowaniem rozwiązań umożliwiających migrację organizmów wodnych.

Inwestycje zawarte w „Planie Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły” (Dz. U. z 2016 r. poz. 1841) przewidziane do realizacji na terenie gminy Morawica:

- „Budowa suchego zbiornika Lisów–Piotrkowice na rzece Morawka w km 10+070 o poj. 0,93 mln m³ na terenie miejscowości Lisów” zamieszczona na liście działań strategicznych pod nr id: 76047,
- „Budowa prawego wału na rzece Czarna Nida w km 26+650 – 27+840 w miejscowości Brzeziny/Bieleckie Młyny” zamieszczona na liście działań strategicznych pod nr id: 76072,
- „Budowa prawego muru oporowego na rzece Czarna Nida w km 26+450 – 26+660 w miejscowości Brzeziny/Morawica” zamieszczona na liście działań strategicznych pod nr id: 76073,
- „Budowa lewego wału na rzece Morawka w km 1+000 – 1+400 w miejscowości Morawica” zamieszczona na liście działań strategicznych pod nr id: 76074,
- „Budowa lewego wału na rzece Czarna Nida w km 25+430 – 26+660 w miejscowości Morawica” zamieszczona na liście działań strategicznych pod nr id: 76075,
- „Budowa lewego wału na rzece Czarna Nida w km 28+000 – 28+220 w miejscowości Łabędzów” zamieszczona na liście działań strategicznych pod nr id: 76076.

Należy również zwrócić uwagę na zadania z zakresu gospodarki wodnej zawarte w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” (Dz. U. z 2016 r. poz. 1911).

11.2. Obszary osuwania się mas ziemnych.

Na obszarze gminy Morawica występują obszary predysponowane do powstania osuwisk oraz czynne osuwiska zarejestrowane, oznaczone na rysunku Studium. Według projektu SOPO (systemu osłony przeciwosuwiskowej) „predysponowane” do powstawania osuwisk obszary występują na terenach wymienionych w pkt. 15 Uwarunkowań.

Na powyższych obszarach, na terenach przeznaczonych pod zabudowę - jej realizacja może nastąpić wyłącznie po trwałym ustabilizowaniu terenu z zastosowaniem odpowiednich metod technicznych ustalonych w projekcie geotechnicznym w rozumieniu przepisów w sprawie ustalenia geotechnicznych warunków posadowienia obiektów budowlanych. Wprowadzanie zabudowy na tych terenach powinno być rozpatrywane na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

Na terenie gminy Morawica brak jest obiektów lub obszarów, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny. Obszary takie mogą być wyznaczone w złożach, o ile wymagać będą tego przepisy prawa geologicznego i górniczego z tytułu warunków eksploatacji ww. złóż na etapie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

13. Obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

Na obszarze gminy Morawica nie występują obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

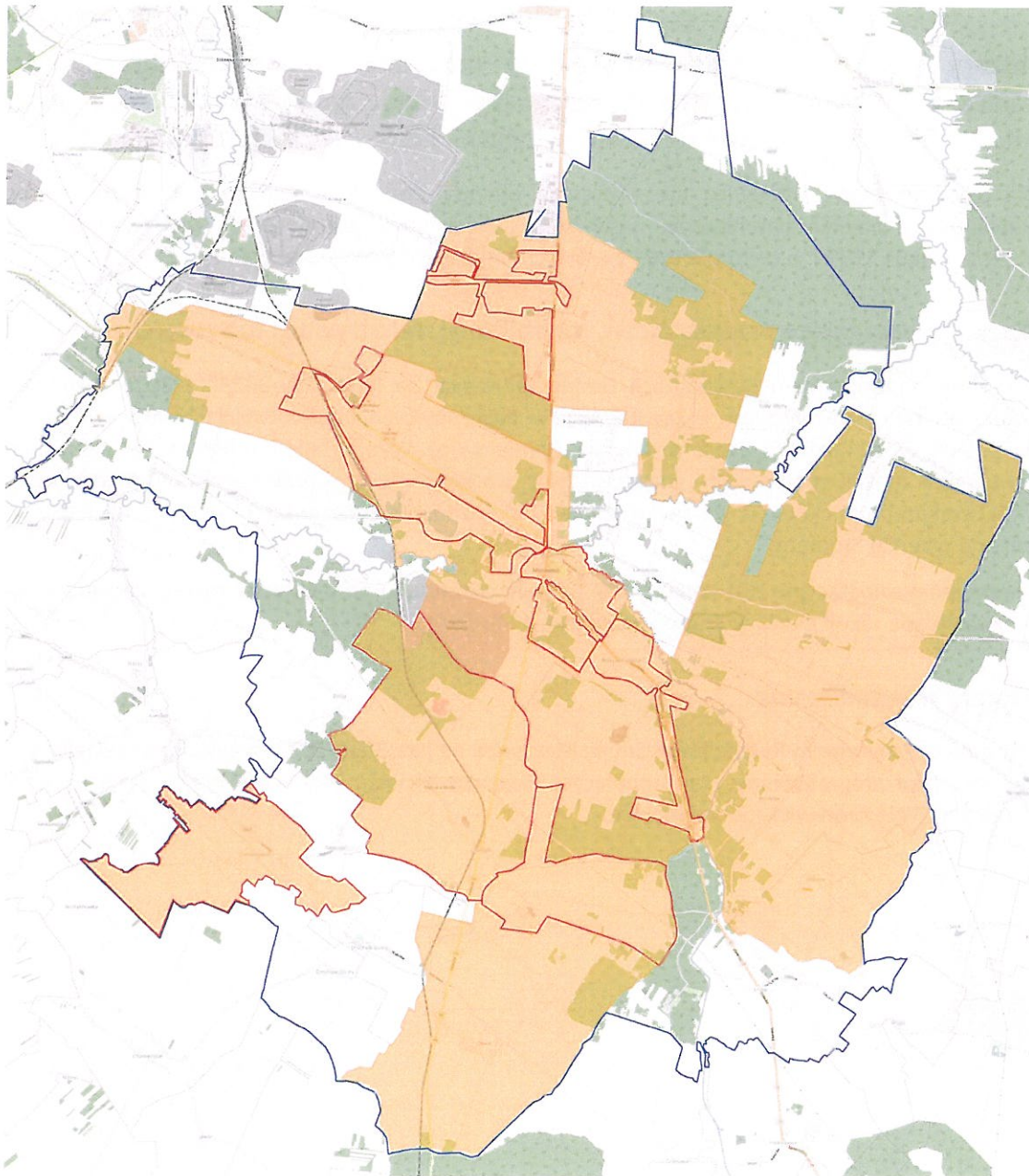
14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Zgodnie z „Programem Rewitalizacji Gminy Morawica na lata 2016-2023” z 2016 roku zostały wyznaczone obszary przeznaczone do rewitalizacji w następujących miejscowościach: Morawica, Bilcza, Brzeziny, Dębska Wola, Chałupki, Wola Morawicka, Chmielowice. Wyodrębnione obszary charakteryzują się zdegradowaniem funkcji społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzenno-infrastrukturalnych oraz zmniejszonym potencjałem w sferze działalności i aktywności społeczności lokalnej. Obszary te zostały oznaczone na rysunku Studium.

Tereny poeksploatacyjne złóż kopalin, dla których zakończono eksploatację, zostały zrehabilitowane lub były poddawane rekultywacji w czasie sporządzania Studium.

15. Obszary zdegradowane.

Zgodnie z „Programem Rewitalizacji Gminy Morawica na lata 2016-2023” z 2016 roku zostały wyznaczone obszary jako zdegradowane w następujących miejscowościach: Morawica, Bilcza, Brzeziny, Dębska Wola, Chałupki, Wola Morawicka, Chmielowice.

Legenda: granice gminy obszar zdegradowany granice podobszarów rewitalizacji

**Rysunek 11. Podobszary rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego.
Źródło: Program Rewitalizacji Gminy Morawica na lata 2016-2023**

16. Granice terenu zamkniętego i jego strefy ochronnej, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w związku z realizacją inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa.

Na terenie gminy Morawica występują tereny zamknięte zgodnie z Decyzją nr 3 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 marca 2014 roku w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe jako terenów zamkniętych (Dziennik Urzędowy Ministra Infrastruktury i Rozwoju poz. 25 z późn. zm.) oraz Decyzją Nr 42/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej (Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej poz. 25 z późn. zm.).

Teren zamknięty resortu obrony narodowej (obręb Dyminy nr ewidencyjny działki 123/1) stanowi kompleks wojskowy nr 7155 Suków, który posiada strefę ochronną o szerokości 500 m. W strefie ochronnej obowiązują ograniczenia w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenów: zakaz wznoszenia obiektów budowlanych kubaturowych oraz linii kolejowych, strzelnic itp.

17. Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Na rysunku Studium wskazano miejsca lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW – tereny instalacji fotowoltaicznych, a także ich strefy ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu. Na terenie gminy zakazuje się lokalizacji farm wiatrowych, jeśli ich moc przekroczy 50 kW.

Strefy ochronne w związku z lokalizacją farm fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW ograniczają się do granic obszaru inwestycji.

Ponadto na terenie gminy Morawica dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy poniżej 100 kW (dla turbin wiatrowych ustala się poniżej 50 kW), z wyłączeniem ciągów przyrodniczych oraz obszarów chronionych, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Możliwym jest natomiast pozyskiwanie energii z odnawialnych źródeł energii w zakresie wykorzystywania energii słonecznej, geotermalnej, biomasy i biogazu.

18. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Na terenie gminy wyznacza się obszar przeznaczony do lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni powyżej 2000 m². Obszar ten usytuowany jest w obrębie Lisów oznaczone jako UC. Dla tego obszaru należy sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

4. UZASADNIENIE I SYNTEZA

Sporządzenie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest niezbędnym ogniwem procesu planowania przestrzennego, który ustawowo jest procesem ciągłym. Studium, jako etap poprzedzający plany miejscowe, wskazuje pełen zakres możliwości realizacji przedsięwzięć planistycznych, idei i zamierzeń rozwoju oraz ograniczeń czy ochrony, w bliskiej i dalszej perspektywie czasowej. Pomimo, iż nie posiada ono statusu prawa miejscowego, stanowi podstawowy dokument systemu planowania przestrzennego, którego celem jest rozpoznanie aktualnej sytuacji gminy, istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jej rozwojem, a następnie na ich podstawie sformułowanie długofalowej polityki przestrzennej.

Uwzględniając kryteria wynikające z obowiązujących opracowań planistycznych, złożonych wniosków, a także istniejącego stanu zagospodarowania gminy, uwarunkowań środowiskowych oraz przepisów odrębnych – szczególnie w zakresie ochrony środowiska, ochrony przyrody oraz dóbr kultury dokonano waloryzacji obszaru gminy oraz określono kierunki polityki funkcjonalno-przestrzennej, której graficznym odzwierciedleniem jest rysunek Studium „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” wskazujący lokalizację poszczególnych terenów.

Uzupełnieniem określonego na rysunku przeznaczenia są zapisy tekstu Studium wskazujące możliwą formę oraz stopień zainwestowania poszczególnych terenów.

Należy jednak pamiętać, iż ze względu na skalę Studium oraz jego ogólność, wynikającą z wymogu określenia polityki przestrzennej dla całego obszaru gminy, ostateczne przesądzenie co do przeznaczenia danego terenu nastąpi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Podjęte decyzje planistyczne uwzględniają zarówno wymogi ładu przestrzennego jak i zrównoważonego rozwoju, co oznacza, że wskazane tereny zabudowy wyznaczone zostały w poszanowaniu wartości środowiska, przyrody, środowiska kulturowego, a przede wszystkim walorów krajobrazowych.

Przy sporządzaniu Studium uwzględniono, w możliwie szerokim zakresie, dotychczasową politykę przestrzenną wynikającą z obowiązujących opracowań planistycznych przy czym realizacja określonych zadań i kierunków rozwoju powinna obejmować różne perspektywy czasowe, niejednokrotnie determinowane czynnikami będącymi poza władzą samorządu gminy.

Ustalenia zawarte w tekście i rysunku Studium wyrażają kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy, nie są zaś ścisłym przesądzeniem o formie oraz granicach zainwestowania i użytkowania terenów. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uściślić granice terenów wyłączonych spod zabudowy, uwzględniając: istniejące uwarunkowania, w szczególności istniejącą zabudowę, projektowaną oraz nie określone na rysunku, ze względu na skalę opracowania, lecz dopuszczoną zapisami Studium infrastrukturę techniczną.

Rozmieszczenie miejscowości na terenie gminy jest w miarę równomierne.

Miejscowości usytuowane w strefie podmiejskiej Kielc są pod wpływem silnej presji urbanizacyjnej związanej z suburbanizacją miasta wojewódzkiego. Presja ta zauważalna jest przede wszystkim w miejscowości Bilcza, Piaseczna Górka, Bieleckie Młyny i Brzeziny. W obrębie pozostałych wsi występuje przewaga zabudowy siedliskowej oraz mieszkaniowej jednorodzinnej. Obserwuje się w niektórych miejscowościach rozproszenie zabudowy – szczególnie zabudowy siedliskowej, część natomiast ma układ zwarty. We wsiach występują rezerwy terenowe pod nowe budownictwo.

Jednym z istotnych atutów gminy Morawica jest jej usytuowanie względem Kielc, dobra komunikacja z miastem wojewódzkim, możliwości rozwoju przemysłu i produkcji iw podstrefie ekonomicznej „Starachowice” oraz planowana budowa Portu Lotniczego Kielce wraz z budową bocznicy i stacji lub przystanku kolejowego w Obicach. Gmina cechuje się pozytywną tendencją demograficzną z racji występowania jej północnej części jako strefy podmiejskiej Kielc. Sieć usługowa jest rozwinięta w stopniu dobrym dla obsługi miasta i gminy.

Walorem i atutem gminy są jej surowce naturalne, nieskażone środowisko, uwarunkowania geomorfologiczne. Gmina może te elementy bardzo dobrze wykorzystać, dzięki planowanej sieci dróg oraz bliskości do stolicy województwa świętokrzyskiego. W Studium przewiduje się budowę obwodnic w miejscowościach Radkowice i Brzeziny, południowej obwodnicy Morawicy oraz wschodniej obwodnicy Kielc, obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej. Budowa wymienionej infrastruktury wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców, rozwój funkcjonalno-przestrzenny gminy.

Zadaniem Studium było stworzenie warunków dla takiego rozwoju przestrzennego, który pozwoliłby na zdyskontowanie istniejących walorów oraz zniwelowanie narastających problemów i konfliktów przestrzennych. W rozwiązaniach Studium zaproponowano rozwój gminy jako obszaru z nastawieniem na rozwój funkcji rolniczych i produkcji, w którym powinny być rozwijane funkcje usługowe, rzemiosła. Zwraca się także uwagę na możliwości związane z funkcją turystyczną, szkoleniową, konferencyjną oraz produkcyjną.

Rozwojowi temu powinno sprzyjać wykorzystanie, uwypuklenie i uatrakcyjnienie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego i historii obszarów miasta oraz wykorzystanie walorów środowiskowych gminy. Należy pielęgnować walory estetyczne, historię i kulturę gminy oraz wzmocnić jej strefę produkcji rolniczej i rzemieślniczej.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ

Bartosz Kruk

